IN HIPPOCRATIS COI LIBELLVM DE VIRGINVM MORBIS

Commentarius

IOANNIS STEPHANI

MEDICI, ATQ; PHILOSOPHI

BELLVNENSIS

ET CENETAE NOBILIS CIVIS.

ACCESSERE MEDICO-PHILOSOPHICA
Epistolia, Carmina, Sententia de Vesicantibus,
& Medica consilia.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS. MDCXXXV.

APVD MARCVM ANTONIVM BROGIOLLVM.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

AMPLISS.^MO ATQ; SAPIENTISS.^MO SENATORI DONATO MAVROCENO IOANNES STEPHANVS FOELICITATEM.

OLEBAT Prisca illa vetustas, amplissime Senator, morbis implicitos homines passim exponere, vti prætereuntium consilijs informati auxiliaria præsidia ad bonam, citamq; veletudinem sibi compararent. Quin præclarus ille, & naturæ æmulus Apelles labores suos, picturatas scilicet tabellas coram erigebat aspiciendas, vt liberè a singulis minùs artificialiter ducta lineamenta notarentur, ita enim fiebat, vt ille post tabulam delitescens, mendas, si quæ suberant, edoctus expungeret. Cæterùm vt hominum varia sunt ingenia, ita & sententiæ, proin plurimi eam consuetudinem respuentes in contrariam sententiam abierunt, & præstare existimarunt, si illi ad spectatæ, probatæq; doctrinæ Medicum laborantes detulissent, eiusq; fidei credidissent, hic verò si expressas imagines, & iconculas oculatissimo, & perito Zographo proposuisset. Non is sum ego, qui iudicium ferre possim, vtra sit potior harum opinionum, quæq; alteri præpolleat, proinde in emittendis Commentarijs super Hippocratem labores meos ob oculos singulorum exponere decreui, simulq; tibi amplissimo, & sapientissimo Senatori iudicandos offerre, atq; dicare: Ita enim fiet, vt singulorum aciem non effugiant, & ad præstantissimum

virum appellant, cuius iudicium instar erit omnium: Quare si meæ tibi probentur elucubrationes, non erit amplius, cui improbetur, nisi insipienti, aut indocto. Cape igitur æquo animo, Senator sapientissime, Commentarios meos in Hippocratis Libellum de Virginum Morbis, *tui enim est iuris, & officij virgines tueri; qui morum sanctitate, & candore præstas; qui illibatam ab ineunte ætate vitam vixisti; qui pupillarē pubertatē pio, mirificoq; affectu protegere visus es.*

Tuæ porrò est doctrinæ sentire, quantùm ipsi nos promouerimus; & ad Authoris mentem scribendo accesserimus; tu enim Regio generi doctrinam adeò deuinxisti, vt nesciam, an te gentilitas, an potius sapientia nobiliorem reddat. Quibus meritis Respublica excitata præcipuis te cumulauit honoribus, dum te Cretæ Ducem præfecit, in Patria Censorem, legum Seruatorem, vniuersæ ditionis Syndicum constituit; & maximarum rerum ministerijs ditauit. Fœlicem Remp. cuius munimenta, & turres sunt sapientum virorum sapientia consilia.

, O mihi postremæ tantum dent Numina vitæ,
, Aspiciam vt partos fusa ditione triumphos,
, Immanemq; hostem victum, longèq; fugatum
, Maumethem se Caucaseis includere portis;
, At Pacem viridi redimitam tempora oliua
, Ire per Europam magnam, atq; inuisere terras,
, Quam pia Relligio, & iunctis Concordia dextris
, Et probitas, & amor recti comitentur euntem.

Fœlicem, inquam, Remp. cui præsunt sapientia, & probitas, quibus tu amplissime Senator in primis excelles, & anteis; atq; regere, & cæteris imperare didicisti. Vtinam fata te nobis diutissimè seruent literatorum Mecœnatem, & Venetæ Reip. ornamentum.

PRÆ-

PRÆFATIO.

Tanta est in tractandis muliebribus morbis difficultas, tanta est eorum obscuritas, atq; pernicies, vt iure Hipp. diuinum auxilium implorandum esse dixerit, enimverò cùm si affectuum cognitionem, tum si eorundem curationem spectes, vndiq; se se offerunt angustiæ. Quare non est mirum, si vulgus eò dementię tandem peruenerit, vt simul atq; viderit, fęminam desipere, aut diris symptomatis torqueri, in veneficia, aut in dæmoniacam vim referat. Nec desunt, qui stupidæ credulitati præbia, & antipharmaca ad soluenda indigitamenta promittant, quorum sollicitudo, & diligens cura eò collimat, vt mulierculárum loculos exhauriant.

Quamobrem operæpretium me facturum putaui, si ex Hipp. Medicorum principe conficerem, atq; demonstrarem, ijs malis, quæ fœmineum sexum exercent, nihil diuinius, quàm reliquis, inesse. Nec putet interim aliquis, me magnum aliquod de me spectari velle, nam tametsi aliqua in æditionibus nostris sunt, in quibus si non frugem, saltem rudimentum ingenij, & igniculos quosdam agnoscas, non tamen adeò Suffenus sim, qui mihi summam, vt doctis probatum iri hæc credam. Quis enim hæc profiteri, aut præseferre hoc debeat nisi doctus? Porrò nihil tam amplis munitum bonis est, quàm nomen docti.

Qui se doctū credit, inquit Hermolaus, non potest non indoctus esse, qui nō videt quāta, & quàm multa nesciat, quod qui ignorat, nec illa ipsa scit, quæ tenet. An gubernator in naui potest medio pelago, & densissimis tenebris intelligere quantum nauigauerit, si non constet quantum itineris supersit?

Nec tamen deterreri plus iusto par est, erit aliquid versari inter doctos etiam indoctum, nam & inter Cellas Apum sua fucis loculamenta sunt, quorum etiam vsus apiarijs constat.

Proximum iam est, vt nostri styli rationem in medium afferamus, neq; enim desunt, qui epichiremata a Platone, & Arist. decerpta respuant, & in Hippocrate Hippocratica duntaxat apo-

phthegmata

phtegmata desiderent, neq; patiantur aliquid etherogenes interijci. Non desunt, qui scribendi ornamenta exprobrant, explodun tq; nudamq; veritatem quærunt nullo ornatu excultam. Quorum illi, vt nimium delicatuli, ita importunè queruntur, etenim tanta affinitate tenentur physica, & Medica facultas, vt huic illa contemplationis primordia mutuò tradat.

Cur igitur in scopulis ad Platonem, & Arist. non appellam, quorum authoritate munitus titubantem sententiam confirmem? Hos autem vt nec reijcio, ita neq; planè probo, non enim minùs peccat, qui desiderat in Philosopho oratoriam locutionem, quàm qui in oratore Philosophorum acribiam, quia Medicus Philosophus, est interpres veritatis, candor autem veritatis postulat, vt oratione tractetur simplici, ne videatur Doctor plus habere loquentiæ, quàm sapientiæ. Quamobrem vt Asclepiadorùs olim eleganter pingebat sine coloribus, ita veritas exponi debet nullo fuco exornata. Aduertendum tamen dum Academica verborum maiestas negligitur, & affectata Stoicorum locutio euitatur, ne in Epicuri barbaram, & aridam nimis elocutionem incidamus, sed medium dicendi genus obseruandum, quale hactenus, ni fallit animus, secuti sumus.

Verùm dicentem, atq; obijcientem audire mihi videor. Heus o bone siccine rem agis, siccine eluis, & eludis obiecta?

An nescis, te identidem sambucam aptasse cothurno, modosq; ceu teretismata grauissimis intermiscuisse sententijs? Verùm norint isti Catones, hoc olim Platoni, Arist. & Galeno fuisse familiare, quibus a philosophica dignitate alienum non est visum iucundiores Musas seuerioribus interseuisse.

In epist. „ At vereor, vt illud Hippocratis verissimum, quòd nempe excellentia mali opinionem de se præbet, propter iudicantium imperitiam, vnusquisq; enim ex his, quæ ipse non habet iudicat id, quod in alio abundat, superfluum esse sic sanè etiam timidus fortitudinem immodestiam putat.

At morus sim, si feriatos istos homines morer Dodonæo ære obstrepentiores, quibus nihil prius, aut magis in votis est. quàm obuium quodq; impetere, & Theonino dente proscindere. Quam mox affulgebit Hyena, cuius vmbra efficiet, vt Cynicos

Virg. inceptus clamor frustretur hiantes.

Verùm vt praui stomachi scitamenta, & mensæ delicias auersantur; quibusdam nares graui, fatuoq; odore delectantur; ita deterrima ingenia similibus captantur.

Si non

Si non demigrant animæ diuinæ Ioannes
O Stephane, haud vno corpore forma triplex.
Quì formam excelsi Hippocratis, clariq; Galeni,
Vatis & Andini, cum Ciceronis habes?
Quas illos docuere, omnes Meditrina, Thalia,
Et quas Mercurius, pectore claudis opes.
Vt clarum Cous patriæ decus, optima lampas,
Cygnus & Andinus, cum Cicerone micant.
Sic tu Bellunæ genti celebrande Ioannes,
Gratia: laurus: honos: gloria: fama: decus.

Benedicti Lauzeri Lusitani

Theologi præclarissimi.

Olim Rect. Sem. Cen.

AD

COMMENTARIOS IOANNIS STEPHANI

DE VIRGINVM MORBIS

EPIGRAMMA.

PEREGRINI PICTORII MVTINENSIS MEDICI, ET PHILOSOPHI.

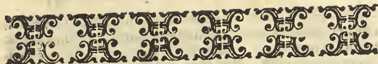
Cedite Virgineo cuncti de corpore morbi,
Nil decet impurum membra pudica pati.
Claris en Stephanus verbis exponere tentat
Hippocratis mentem, dictaq; docta viri:
Iamq; nouam medica componens arte medelam
Oppressis apto tempore præstat opem:
Cedite, quiq; diu tenuistis membra benignis
Victi præsidijs accelerate fugam.
Pungentes spinas indignum est semper habere
Innocuos flores, purpureasq; rosas.

TRADOTTIONE DELL'EPIGRAMMA

DI PELLEGRINO INGEGNO.

Vscite fuor de Virginali chiostri
Mali, ch' à voi di tormentar non lice
Le caste membra, che toccar disdice,
A' chi impuro quà giù sempre si mostri.
Ecco ch'il gran Giouanni à i tempi nostri
Nouello Orfeo l'Alma bell' Euridice
Rimena al Mondo, e l'immortal fenice
Manifesta di (oò trà mille mostri.
Già nouo Pergamen rinoua l'arte
E' dona oppresso altrui cortese aita,
Siche fuggite ò mali in altra parte.
Ne tra le spine ogn'hor la rosa inuita
Giace, ne gl'altri fior sempre diparte
Sterpo crudel per insidiar la vita.

A

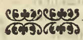

IN HIPPOCRATIS COI LIBELLVM DE VIRGINVM MORBIS

Commentarius

IOANNIS STEPHANI

Medici, atq; Philosophi.

NVM Hominem esse nexum Dei, & Mundi, Hermes ipse Philosophorum Pater iam longè testatus est, quòd diuino intellectu sit præditus, per quem supra mundanam hanc molem cogitatione aliquando adeò effertur, prouehiturq; vt eius conceptiones, animiq; motus mundana hæc materies obsequiosa sequatur, hoc autem heroicis duntaxat animis accidere consueuit, qui a corporis contagione liberiores, & materiæ quisquilijs minùs delibuti sunt, vt miranda prorsus, & quæ naturæ vires excedant perpetrare videantur; Hinc homo ad Dei imaginem factus esse

dicitur. Quòd si corporis imperfectionem spectes, nil abiectius, nil calamitosius homine, qui lutulentus adhuc, & humore materno diffluens futuræ vitæ præsagire videtur mala, cum a vagitu prima ducit initia. Hinc illæ vituperationes, nil homine tellus alit infœlicius, hominis vita mors, finisq; ab origine pendet, cui præstat non nasci, aut quàm ocyssimè aboleri, enim verò, vt ait senex ipse, totus homo ex natiuitate morbus est: dum educatur, inutilis, ineptusq; alienum implorat auxilium: dum crescit, inolescitq; proteruus, insipiens, pædagogo opus habens, dum viget, florescitq; ætas, animum audax petulantia turpat, atqui dum decrescit, roburq; exhauritur, miserabilis, vbi labores suos recolit, & iactat, ex maternis enim vteri inquinamentis prodijt; Quarum calamitatum luculentissimum exemplar exprimit libellus περὶ παρθενίων h. e. de his, quæ Virginibus accidunt, in quo fœmineæ potissimùm pubertatis deploranda, & miserrima mala graphicè appinguntur, quæ ad retundendam muliebris petulantiæ philautiam apprimè faciunt. Verùm enim verò cum nil fiat, vt ait Timæus, cuius ortum legitima caussa, & ratio non præcurrat, huiusce libelli quatuor, vt fieri solet, caussæ accensentur, finalis scilicet, quò primò tenditur, efficiens, formalis, & materiata, quæ subiectum quoq; in scholis perhibetur. Subiectum igitur sunt ipsa virginalia, circa quæ præcipuè Authoris mens, & dissertatio diuersatur, quod vel ipse titulus indicat. Finalis, quæ & vtilitas libri appellatur, pathematum, quæ Virginibus, (quo nomine cùm fœminas, tum mares audit Hipp.) accidunt, cautio est, atque curatio. Efficiens procul dubio fuit Magnus Hipp. (quidquid alij senserint) natus primo octogesimæ olympiadis anno sub Abriadæ Monarchia, Agriagni Mensis septima & vigesima die, qui parentis sui Heraclidę, deinde Herodici auditor fuit. Vixit apud Perdiccam Macedonum Regem, floruit temporibus Peloponnesiacis, Democritum coluit Philosophum, ad quem curandum Abderam profectus est (putabatur enim præ sapientia apud stultos insanire) liberos suscepit Thessalum, atq; Draconem: E vita decessit quartum supra centesimum annum agens. Præter superiorem alios quinq; commemorat Suidas eiusdem nominis, & familiæ, qui huc non spectant. Cæterùm formalis caussa duplici discrimine distribuitur, tractandi videlicet, & tractatus.

In Epist. ad Damagetum.

Forma tractandi ex methodo, agendiq; modo elicitur, qui aut compositiuus, aut analyticus est, huc enim reliqui referuntur

his

his ancillantes, vt egregij, & omnigena virtute ornatissimi senes *Sanctorius Sanctorio* παντοδαῆς, vt de Democrito dicebant veteres, & *Vallerius Martinius* doctè sanè, ac scitè notarunt, si modò methodus processus est demonstratiuus, qui a caussis ad effectus progreditur, aut certè ab effectis ad caussas. Hic Author diuidendo progredi videtur a caussis ad effecta.

Atqui tractatus ratio, & forma in ipsa libri in suas particulas distinctione, & diuortio consistit. Primò itaq; singulorum morborum naturam perdiscendam esse ostendit Hipp. quod fieri non potest, ni in genere, & vniuersim priùs dignoris. Dein mulierum naturam quibusdam morbis magis esse opportunam, quàm viri, quo tempore menstrua appellunt, (nam & viri, si credimus Themistio, sua menstrua patiuntur) modumq; docet; quo ingenerantur, & ingruunt, & quam differentiam affectuum patiat affectæ particulæ conditio, quæ singulos morbos Symptomata excipiant: Postremùm, quæ cautio, curatioq; sit adhibenda præmonstrat hinc sermonem auspicatus. *Lib. de Insomn. Cap. x.*

At verò quoniam eum, qui hæc rectè tractare, discutereq; velit, inquit Hipp. oportet ex Dijs ordiri, dein mulierum naturas dignoscere, itemq; ætates, & tempora, & locos, in quibus degunt, age in primis inuocemus secundùm legem Deorum Deum, vt ait Plato, vt rebus ritè litatis sermo vim, gratiamq; delibet, Panacea efficacitatem. *Lib. de nat. Mul.* *In Timeo.*

Da Pater omnipotens, nutu qui cuncta gubernas,
Da facilem cursum, atq; audacibus annue cœptis,
Ignarumq; viæ casus miseratus iniquos
Dirige me, & iam nunc votis adsuesce vocari.

" *Principium sit mihi compositionis eorum, quæ perpetua sunt in arte*
" *Medica, non enim possibile est morborum naturam cognoscere (siqui-*
" *dem artis est inuenire) nisi quis nouerit naturam in diuisibili, ex qua*
" *in principio discreti sunt.*

Quùm in cognitione expressa, & distincta, quæ, disciplinis conducit, ab vniuersalissimis, ad minùs vniuersalia sit pergendum, quoniam in rerum natura nihil actu, explicatèq; dignosci potest, nisi vbi vniuersa tenentur, atq; pernoscuntur, quæ ad eius essentiam rationem conueniunt, quando secundùm naturam generalitas, vt ait Themistius, specialitatem antecedit, & præcurrit, hinc factum est, vt ab vniuersalibus conceptibus in expli- *Tex. 4. P. Phys.*

candis Virginum affectibus, auſpicium ducendum eſſe ratus ſit omnifarius Hipp. qui profectò ſunt perpetuæ veritatis, rectè enim à Philoſophis proditum fuit æternorum duntaxat ſcientiam haberi, atq; ab ipſo vniuerſali veluti e ſcaturigine emanare. (tametſi confuſa, quæq; ſine habitu comparatur cognitio, a ſingularibus ortum ducit, vt in inductione ad principia cernere eſt, qua mente omnem doctrinam ex præcurrente ſenſuum cognitione conquiri, & nil in intellectu conſiſtere, quin priùs ſenſus occuparit, præclarè ſcriptum eſt). Verùm quænam ſunt perpetua, & vniuſmodi in Arte Medica, quæ ſubiecti cauſſa innumeris videtur obnoxia fallacijs? Præcepta, inquam, catholica, ipſaq; methodus. Quamquam enim Medica facultas ratione cõmuniſſimi finis ſit ars, vtpote quæ opus ipſum reſpicit, nempe ſanitatem, multis tamen theorematis conſtat, quæ per ſe ſola ſcientia continentur. Quare ſcitè me hercle quidam Auic. ſecuti totam Medicinam ſcientiam eſſe in animum induxerunt, atq; acceſſionem, auctariumq; veluti eſſe, aliquid artis obtinere; id quod vel ipſe Alex. cenſuit, ipſa enim per ſe primò quod inconcuſſum eſt, tenet, columenq; immobile preſtat, cæterùm materiæ compos a dignitate declinat: Atqui accidentiam illam reſpicere nihil attinet, etenim quà Medicus opus aliquod admoliri, atq; propetrare obnititur, Medicinam ad ſingularia contrahit, perſtringitq; & quemadmodum hæc de ſingulis non ediſſerit, ſed in vniuerſum de homine, ita Medicus, dum aliquid admolitur, atq; pertentat, haud hominem circumſpicit, aut quærit, at ſingulos ſingillatim. Vnde conficitur, colligiturq; Artis finem veritatem eſſe, Artificis ſanitatem, ex quo etiam quantum inter ſcientiam, & peritiam interſit, palam fit, namq. licèt vtraq; mentis habitus ſit, atq, perfectio, ſcientia tamen eſt vniuerſalium, peritia ſingulorum. Illa profectò ab vniuerſalibus progreſſa ad ſingularia pergit, hæc verò ſingularis ad ſingularia ſibi analoga tendit. Iure igitur Hipp. quæcunq; Philoſophiæ inſunt, eadem & Medicinæ ineſſe aſſeruit, qui praxim ad decus, & ornamentum conducere iudicauit; & rectè ſanè, quum ſola naturæ cognitio, contemplatioq; ignaua, ac iners, & prorſus manca ſit, ſi nulla comitetur adminiſtratio rerum, nec ſit ad hominum commoda, ſocietatemq; tuendam comparata. Quare Medicina etiamnum actiua agit de vniuerſalibus, quemadmodum & ſcientia, atqui non eodem modo, quòd per naturam praxis vniuerſalia tractat ad ſingula per Medici induſtriam accommodata, neq;

P. Poster. 3. De Anima.

Artis regulæ in ſe vera ſunt, quæ tamen ſi applicantur ad materiam interdum ſunt falſæ.

Mercatus.

Lib. de Decenti ornatu.

Tullius.

id porrò

id porrò absolutè, sed prout vniuersalia sunt canones, qui dirigunt opera, ad quæ medentis consilium collineat. Facessant igitur posthac amusi, apud quos sanctum, & venerabile nomen Medicorum sordet, quos sapiens antiquitas secundùm Deum humani generis seruatores, vitæ moderatores, morborum vindices, Alexicacos, Isotheos, seu Deo æquales, ac penè terrestria numina, Deosq; tutelares appellabat, ac magnis diuinisq; honoribus afficiebat; Vnde Hipp. Medicus Philosophus similis est Deo. Omnes homines, inquit Democritus, artem Medicam nosse oportet, o Hipp. est enim res honesta, ac vtilis simul ad vitam, & ex ijs maximè eos, qui eruditionis, ac eloquentiæ cognitionem habent; Nam sapientiæ cognitionem Medicinæ sororem, ac contubernalē esse puto. Sapientia enim animum ab adfectibus liberat, Medicina autē morbos a corporibus aufert. Quid plura? *Lib. de Elegant.*

Rex Anius, Rex idem hominum, Phæbiq; sacerdos. *In Thesau*

Sed ad rem. Plato Medicinam inter artes stocasticas h. e. coniecturales reposuit, cui adscripsit Galenus modò remedij quantitate, modò agendi occasione, modò affectuum ignoratione artem coniecturalem effici asseuerans. Hinc dicebat Hipp. Medicus qui potest dignoscere, potest curare. Sed, ne te diutiùs morer, vterq; Medici opus, non artem respexit, quæ per se spectata inconcussa stabilitate lætatur. Propterea ipse Pergamenus, non ex præceptis, ait, sed ex medentium opera coniecturalis est Medicina, & reuera diuerso se habent modo scripta, & opera, vt ad Glauconem scribitur. *Neque enim morborum naturam est possibile cognoscere, nisi quis nouerit naturam in diuisibili. &c.* Ad consilij sui firmitatem, & robur subijcit, fieri non posse, vt singulorum morborum naturam h. e. speciem, vltimamq; differentiam quis intelligat, ni eam priùs in *diuisibili* h. e. in genere prænorit. Qui verò græcam dictionem, ἀμέρῳ, indiuisile interpretantur, vt se verba percepisse præseferunt, ita rem neglexisse videntur, dum arbitrantur Hipp. retrogrado ordine a singulis formis ad summum genus peruenire velle, vt cognitionem morborum repetat velut ab ouo, principioq; nam generis essentia in omnibus per diuisionem acceptis integra manet, & indiuisa in quolibet, potestas autem diuiditur, & secundùm aliquid eius est in vno diuidentium, inquit Albertus, & secundùm aliud in alio, & secundùm totum in nullo, quare cum generis essentia simplex sit, tota in omnibus simul esse potest diuidentibus, secundùm tamen potestatem secatur atq; diuiditur. Hinc colligitur, & *Ad Glauc. In arte P. 1. de med. 5. loca. Lib. de Arte. Lib. de Opis. sella. Cap. de Prædic.*

diuisibile,

diuisibile, & indiuisibile dici posse genus, diuersa ratione, id
Cap. 1. quod græca dictio porrò significat; Quare falluntur, qui Arist. 2.
de Anima adducunt, vbi ἄτομον εἶδος quum dixit, speciem infi-
Notatur mam intellexit, sic & nostrum Authorem hoc loco per τὸ ἀμερὲς
Mauricius eandem speciem notasse rentur. nam si res penitus inspiciatur
Cordæus. multis interuallis diffident hæ voculæ. In qua re a nobis prorsus
esse videtur Caluus, qui e græco sic transtulit *Nisi totum primò cognoscat, de quo particularia descendunt discretave sunt. &c.* Parti-
cularium enim notitia ex vniuersalibus colligitur, vt a Philoso-
pho sæpius repetitum fuit, & ars ipsa vniuersalium est theorema-
tum, cum singularia nec scribi nec doceri possint, hinc Philoso-
P. Rhet. phus nulla, inquit, Ars particularia considerat, quia sunt infini-
ta, atq; adeò ignobilia, & anapodicta, & licèt ab eodem scriba-
6. Eth. c. 8. tur de singulari quopiam scientiam practicam teneri posse, quum
scientiæ practicæ versentur circa ea, quæ a nobis fiunt, quæ sin-
gularia sunt, attamen in confesso est, atq; compertum scientias
practicas quatenus alicuius rei cognitionem tradunt versari circa
2. Post. vniuersalia; Hinc Arist. Non enim, inquit, quæ salubria sint
tex. 22. huic oculo docet Medicus sed oculo in communi. Quò mani-
festò spectasse videtur Hipp. quum subdidit (*siquidem artis est inuenire*). Sed quis obijciat Arist asserentem ex multis experi-
mentalibus conceptibus vnam de similibus opinionem fieri, atq;
vt ait Polus, artem conflari.

Per varios vsus artem experientia fecit.

Quare, vt constat. ex particularibus colligitur vniuersale cum
experimentum sit phantasma memoriæ inhærens eius rei, quæ
2. Post. identidem, simillimoq; modo sensus, animumq; perculit. At
verò quando in ipsum Philosophum offendimus, iustum est, vt
posteriora sequentes responsionem vestigemus. Inquit igitur:
In Proœm. Met. „ opinari enim, quòd Calliæ hoc morbo laboranti hoc condu-
„ xit, similiterq; Socrati, ac sigillatim alijs multis experientiæ,
„ quòd autem omnibus huiusmodi secundùm vnam speciem de-
„ terminatis hoc morbo laborantibus conduxit, vtpote phleg-
„ maticis, aut cholericis, aut æstu febricitantibus hoc artis pro-
„ prium est. Ad agendum igitur nil videtur experientia ab arte
„ differre: Quinimò videmus expertos magis id, quod inten-
„ dunt consequi, quàm illos, qui rationem absq; experientia te-
„ nent. Caussa verò est, quòd experientia singularium, Ars verò
„ vniuersalium cognitio est: Actiones autem, & generationes
„ omnes circa singulare sunt, non enim hominem nisi per acci-

, dens

„ dens sanat, qui medetur, sed Calliam, aut Socratem, aut alium
„ quempiam. Si quis itaq; rationem absq; experientia teneat, &
„ vniuersale quidem cognoscat, quod autem particulare est sub
„ eo, ignoret, sæpenumero errabit à sanando. Id enim magis
„ sanabile est, quod est singulare. Nihilominus scire, ac cogno-
„ scere magis arti, quam experientiæ arbitramur inesse, ac eos,
„ qui artem tenent, quàm eos, qui experientiam habent sapien-
„ tiores esse putamus, eo quod sapientia per scientiam omnes
„ magis sequitur, hoc autem, quoniam illi quidem sciunt quod
„ est, propter quod autem nesciunt, illi autem propter quid, &
„ caussam cognoscunt.

Sed enim duplices sunt scientiæ, vna a posteriore (vtor philosophicæ militiæ castrensibus vocabulis) *Quia*, nuncupatur, quæ duntaxat hoc ita esse demonstrat, quæ per solam experientiam gignitur ex effectibus experimento perceptis huiusmodi esse rem, vel tali proprietate pollere colligens, quæ constituendis artibus confert; Hoc tamen alta mente tenendum, experientiam instrumentum esse intellectus scientias rimantis, neutiquam verò earundem efficientem caussam, cùm sola mens hominis sit huiusmodi. Altera dicitur *(Propter Quid)* de qua hactenus locutus est Philosophus probans expertis longè præferri Artifices. Vtraq; in arte Medica desideratur: Hinc dicebat Galenus, Artifex peritus euadet, si vniuersalibus theorematis singulorum experimenta addiderit. Sed omnium præclarissimè Hipp. quorum, ait, natura coniuncta est, eorum quoq; cognitio coniuncta esse debet, at ratio, & experientia naturas habent coniunctas, quia ratiocinatio est recordatio quædam componens ea, quæ sub sensibus percepta sunt, ergo ratiocinatio, & experientia simul iunctæ esse debent, mutuasq; sibi operas tradere ad veritatem cognoscendam, & exercendam. Sunt tamen qui experientiæ in physicis multò magis tribuant, quàm apodicticæ doctrinæ. Vt autem experimentum fiat, duo conueniunt, materiale vnum, alterum formale. Materiale sunt species retentæ in memoria, formale autem est illarum specierum collatio, quæ pluris est, quàm species. Hactenus igitur probatum sit, morborum notitiam in genere priùs habendam, quàm singulorum; quorum tamen notitia medentibus necessaria est, vt propriæ eliciantur indicationes. Nos autem nimis longum fecimus, vt anamphibola, & facilia Authoris præcepta redderemus.

Lib. de Præcept.

Primùm de morbo sacro appellato, de attonitis, siue syderatis, & de timo-

de timoribus, ex quibus adeò fortiter timent homines, vt delirent, & Dæmones quosdam se videre putent ipsis infestos, quandoq; noctu, quandoq; interdiu, aliquando verò vtroq; tempore. Postea ab huiusmodi spectris multi iam se strangulauerunt, plures autem mulieres, quàm viri, etenim muliebris natura animi est magis deiecti, atq; minuti. &c.

Quoniam igitur generatim priùs agendum est, quosdam in medium affert Hipp. affectus, quibuscum Morbi Virginum quandam affinitatem habere videntur, vt ijsdem rectè, & in vniuersum cognitis, qui speciem, & similitudinem horum gerunt, sedulò internoscantur, periti enim Artificis est similium differentias, & differentium similitudines cognoscere. Quantam verò habeant cognationem hystericæ passiones, quę modò aphoniam, modò aphnęam sexcentis stipatam symptomatis, modò deliramenta multigena producunt, atq; adeò quantum cum morbo sacro, attonito, & Melancholijs conueniant, quivis lauriger Apollinea vel leuiter informatus arte dignorit, quum epileptico more repetant, & sępe in eadem deficiant. Quare non defuerunt, qui vteri suffocationem, syncopen, tremorem, cordis palpitationem, vertiginem, ecstasim epileptici morbi species constituerint. Hinc Auic. *Hæc ægritudo inquit similis est epilepsiæ, & syncope,* & paulo inferiùs. *Et accidit ei sicut epilepsia.* Et interpositis aliquot lineis subdit. *Differentia autem inter ipsam, & Apoplexiam est manifestior, & quomodo non? Quum sensus destruantur in ea vt plurimum integrè, & non sit gemitus.* Quæ cum a Rhasio, & Mesuęo penitus afferantur, non est, cur actum agam.

Hipp. lib. de Arte.

Paracelsus.

Lib. 3. f. 21. t. 3. c. 16.

Aetius ser. XVI. ait Atq; hic morbus vbi inuadere assueuerit comitialis modo diuturnus, & per circuitum repetens efficitur.

Morbus itaq; sacer, Græcis Epilepsia, quòd sensus omnes, mentemq; repentè prehendat, est totius corporis frequens distentio, qua homo e vestigio procidit, sensuum omnium, mentisq; munijs interceptis, vt nec audiat, nec videat, nec vlla principum, quas Græci egemonicas appellant, functionum appareat. Concussione ex ore spuma prosilit, & solutis musculis vel lotium, aluinæve fęces, vel fœtificus lentor præter voluntatem effunditur. Caussa mali creditur humoris pituitosi, vel melancholici ingens copia, quæ repentè cerebri ventriculos, meatusq; replens id agit, vt homo animali spiritu cohibito corruat. Hæc tamen non affatim spirituum ductus obstruit, sed nonnihil etiam præterfluit, quo cerebrum concussione adnititur quidquid noxium est discutere. Cæterùm præter humoris copiam sunt, qui venenatam, & cerebri substantiæ grauiter infensam qualitatem huc appellant.

Posteriores cerebri Ventriculos aduersus quosdã obstrui contendit Altimarus.

Fernelius.

Mercatus.

appellant. Sunt, qui ventriculorum cerebri figuratam prauitatem causantur. Sunt, qui proximam caussam statuant expultricis facultatis in membranis cerebri a materia tenui, & acri, & qualitate occulta neruoso generi inimica irritamentum. Præ cæteris non est ferenda Quercetani futilis opinio, qui aduersus Medicinæ coryphæos ausus est scribere, in quibusdam Epilepticis inoffenso cerebro primò cor ipsum affici, quòd cor palpitatione, & animi deliquijs corripiatur, quòd phantasia, & memoria integra maneant. Non est, inquam, ferenda, quum sensuum instrumenta sint in capite, quibus animales functiones exercentur, manifestæq; fiunt. Neq; inficias tamen imus, quin in Epilepsijs per sympathiam præsertim ab vtero cor primò, subinde cerebrum coafficiatur, quod vel ipse pulsus indicat. Verùm quis credat, nullum ex vaporibus sacrum morbum excire posse, ni sit chalcantinæ naturæ; quod homo cæteris sapientior obtrudit credulis. Mirum, cur Augurdenses, apud quos chalcanti mira copia suppetit, dum illud e fodinis eruunt, epilepsijs non corripiantur. Sed nos, qui interpretis munus sustinemus, extra cancellos egit aliena curiositas. *Mercatus Sennertus.*

Vnio, & Hippomanes, corallia, mixta resoluunt.

Morbus attonitus, siue syderatio Græcis Apoplexis, seu Apoplexia est repentina motus, & sensus, vniuersæq; animalis functionis cessatio: Hac quippe perculsus nullis ferè mali indicijs præcurrentibus totus repentè quasi attonitus concidit, sine sensu, sine motu, sine mente, solo anhelitu a mortuo diffidens, qui paullò post difficilis euadit, & cum stertore grauissimo. Caussa est crassior, frigidiorq; pituita affatim, & vniuersim cerebri ventriculos offerciens, aut dum minimum quiddam retis admirabilis arterias, per quas spiritus e corde in cerebri sinus influit, siue neruorum initium confestim obstruit, aut coarctat, & opprimit.

Neque huc admittenda frigida intemperies, quam quidam eo argumento adstruunt, quòd hæreditarius sit morbus Apoplexia, quod Hercules fieri non potest citra aliquam diathesim, cuius caussa pars imbecillitatem contrahit, & simili morbo opportunior efficitur: Sed qui ad repentinam affectionis originem oculos direxerit, huiusmodi nullo negotio difflauerit: potest quidem frigida intemperies excrementum congener congerere. a quo affectio fiat, sed per se sola nequit; a qua sententia Hollerium recessisse miror, atq; iterum miror. Digni sunt *Holl. affirmat fieri Apoplex. ex intemp. eâq; difficulter solui cap. de Apopl.*

B huius

huius opinionis fautores cucurbita vertici admota, qua nullum præstantius ad Apoplexiam propulsandam reperit Fracastorius auxilium.

Timoris nomine melancholiam audiuit Hipp. hæc enim timoris parens est, quam Aretæus animi angorem vna in cogitatione defixum, atq; inhærentem absq; febre, & furore a phantasmate melancholico ortum, finit; Alij mentis alienationem, qua laborantes vel cogitant, vel loquuntur, vel etiam absurda gerunt, longèq; a ratione, & consilio abhorrentia, eaq; omnia cum mœstitia, & metu, quæ duo melancholiæ tecmiria censuit senex.

De l. Aff. Hinc Gal. *timor, inquit, nunquam deserit melancholicos;* Quod sanè contingit ipsa atra-bile ad sedem mentis appellente, ipsosq; spiritus inficiente, perinde enim atra-bile tentatis accidit, atq; in tenebris obambulantibus, ait Galenus, quem ipse

Lib. 2. de Intell. Rhois filius de more subsannat. Fracastorius verò solertissimus hanc comminiscitur caussam, cur nempe melancholici sint formidolosi.

Hoc inquit, non accidit ea de caussa, quam vulgares Medici opinantur, & proferunt, quòd scil. tenebras introrsum habent, quia melancholici nõ decipiuntur in coloribus; Deinde subdit *Non esse simile exemplum de externis tenebris, in his enim timor fit, vt noctu, quia species illa in se, & in coniunctis omnino vt ignota offertur, præsertim cum in coniunctis imaginatio fit aliqua posse esse contraria, vt accidit in specie noctis; melancholici verò propter hanc caußam non possunt terreri, quia nihil propter hoc recipiunt, vt omnino ignotum, argumento sit, quòd multi per solitudines, & noctes errabundi peruagantur:* Caussam itaq; in frigiditatem reijcit, quòd senes, & mulieres, & Eunuchi demonstrant.

Cur verò delirent, *eadem est, inquit, caussa, quæ & in vino, & in febribus, quoniam maximè spirituosa est melancholia, sicut & vinum, cui propterea ab Arist. confertur, comparaturq; vtrumq; enim in quantacumq; quantitate multum habet crassæ corpulentiæ, propterquam euaporatio, quæ inde fit, semper habet vnde perseueret non superata, & hac de caußa vinum maximè inebriat, non item Aqua, & Lac. quia quod ex ijs euaporat aereum, & separabile. Igitur & melancholia vbi euaporans sedem mentis occupauit, aut Epilepsiam ciet, si multa sit, aut deliramenta, perturbatis spiritibus, & inquinatis, siquidem applicatio animæ in multis præpeditur, & coniunctorum plurima deperduntur, figuræ mutantur, & similitudines, & loca, & ordines, hinc nec rectè iudicant, nec rectè interrogant, neq; rectè respondent, sed de*

vno genere in aliud transeunt: Inquieti præterea non mente solùm, sed & corpore per continuam nouorum oblationem, omnia enim ferè sub displicentiam recipiunt & loca, & personas, & actiones, quare ad noua vertuntur.

Componunt autem & quæ non sunt, quando propter celeritatem motionum apparentiam omnem recipiunt, apparent verò multa extranea vitiatis similitudinibus, & figuris, & rerum ordine, & coniunctis: Suspiciosi præterea sunt propter timiditatem, & obliquum discursum.

Hactenus Fracastorius. Vnde colligitur, quàm benè sentiant, qui secius sentiunt.

Ex quibus adeò fortiter. &c.

Ex ijs timoribus aliquando adeò percelluntur languentium animi, vt delirent, & quod dicebat Ennius, timor omnem expectoret prudentiam, quod quidem potissimùm contingit Virginibus ex seminis suppressione, notante Auicenna. Quidam viso in littore Nili Crocodilo vsq; adeò expauit, vt tota reliqua vita dextrum brachium, & alterum crus sibi exempta esse putarit. Proh nefas, quàm peruium est descipere. Hic animaduertere decet, melancholiam aliquando sine delirio hominem corripere, quod plurimi melioris notæ Doctores notarunt: Et reuera ita se res habet, si leuis, & primæua sit, nulli distorto, ridiculove Phantasmati addicta, quod quibusdam ad prodigium vsq; accidisse audiuimus. Quare satis est, si mœreat homo, facilè obirascatur, si morosus sit, vt nihil illi sedeat, nihil arrideat, si quadam inconstantia iactetur. *Amat. L. cent. 4. Cur. LIV.* *Forestus lib. x. obser. x x.* *Arg. comm. 2 Aphor.*

Melancholici enim, vt docet Arist. varij sunt, & inæquales, prout vis melancholiæ varia est, cuius farinæ plurimos ego noui alioquin sapientissimos, verè enim a Philosopho melancholici ingeniosi, & solertes dicuntur (si modò temperata sit melancholia, & bile perfusa) vsq; adeò cæteris sapientia præstant melancholici, vt quidam melancholiam supranaturalem posuerint, animalem potiùs, quàm naturalem, qua prædití entheastici nominantur. *Sect. 30. Probl.* *Riol.*

Hoc enim sensu Plato videtur in Ione Vates, Prophetas, Sybillas, somniorum interpretes melancholicos appellasse. Phauorinus apud Gellium *Heroum pathos* nuncupat. Atq; vt vno verbo dicam, humor hic æthereus est, ita vt ex eo emergens spiritus cum supernis corporibus necessitudinem quandam contrahat, vt non sit mirum, si quot quot in aliqua arte excelluere, vt testatur Arist. Melancholici fuerint, quid quid tandem commi- *Forestus lib. x.* *Prob. 1. Sect. xxx.*

Amatus cent. 3. cur. LXXXVI. *carpit Petrũ Apponum.* nifcatur Petrus Apponus vir alioquin probatæ, fpectatæq; doctrinæ.

Et Dæmonas quofdam. &c.

Quòd fi ingrauefcat timor, qui cùm fignum, tùm cauffa atræ-bilis effe folet, non modò delirium ciet, verùm etiam Dæmonas objicit, qui atra-bile percitos libentiffimè adoriuntur, proin rectè Athanagoras, fi cui appareat Dæmon, κακά, inquit, illius mentem priùs peruertit, quod fit commota ad cerebrum *Lib. 3. occul. ta Phil. c.* XXXII. atra-bile. Huc fpectauit & perniciofiffimus Agryppa, quando ad magiæ ceremonialis facra credulos duntaxat, ingenio fimplices, & conftantis filentij homunculos admifit, qualesfunt melancholici.

In magnis, Inquit, *myfterijs maximè poffunt, firma credulitas, conftans filentium, & ingenij fimplicitas, quocirca pueris, & ex humiliore plebecula homuncionibus fe præbet videndum Dæmon, audaces verò, & a timore alienos fugit, atq; contremifcit.*

Primus in orbe Deos fecit timor.

Deos interpretantur Dæmonas ἀπὸ τοῦ δαιμονεῖν, quòd eft timorem incutere, & fanè incredulis, & interritis nunquam apparent facris quantumvis ritè peractis. Sed cur credentibus, & meticulofis fæpe obijcitur Dæmon? An quia huiufmodi atrabile diffluunt? An quia mente minimè conftant, quo fit, vt Lemures, & Laruas habeant pro Dæmonibus? An quia aliquo affectu implicitis leui fimilitudine facile eft imponere, vt Philo- *Lib. de fomn.* fophorum Coryphæo vifum eft? Verumtamen fciendum, quòd quemadmodum eft vnum fummum bonum, à quo cætera fuam bonitatem participant (*primum enim in aliquo genere eft cauffa reliquorum*) & hoc eft Deus Opt. Max. ita effe fummum malum, quod natura duce refugimus, quodq; nos quàm longiffimè a fummo illo bono abducit, quæ oppofita Ægyptij Ofirim, & Ofomarim, Pythagorici vnum, duo, Manes lucem, & tenebras appellabant. Quamobrem vt fummus ille rerum opifex intelligentes fe incredibili afficit lætitia, & delectatione, quod vel ipfe *lib. 1. de par. An. c.* V. Philofophus fatetur, ita cacodæmon mœrore, moleftijs, atq; metu percellit, contrariorum enim contraria funt confequentia.

Card. lib. XIX. *de fubt.* Quidam in fpiritum imaginationi feruientem cauffam reijciunt, qui dæmonis formam (qualem qualem tandem fibi quifq; finxerit) imaginando exceperit, qua imbutus traijcit ad oculos, fic enim fieri volunt, vt nullo præfente obiecto videat, nam fi vifio nihil eft aliud, quàm fpeciei in fpiritu in chryftalloide perceptio,

fiue

siue species ab obrecto decidatur, seu non, quotiescumq; hoc contigerit, reuera videbit.

In timore, Inquit Fracastorius, *admiranda etiamnũ magis est causa, quia & sani mente visa videre putant, quæ non sunt, alij simulachra mortuorum, alij dæmones, alij inimicos, alij alia horrenda. Principium verò horum omnium est species formadilis rei, qualis imago noctis, & sepulchrorum, quæ qualibet vel leui occasione illata phantasiam tàm intensè mouet, vt apparentiam aliquam faciat actu, adeò vt veluti præsens accipiatur, fixa enim omnis imaginatio speciem ita intendit, & diffundit, vt in oculis etiam fit, quamobrem ita repræsentat, ac si extrorsum in oculos peruenisset, ad apparentiam enim faciendam nihil refert, vtrum species, extrinsecùs veniat ad oculum, an intrinsecùs, omnino enim per naturam repræsentat, quare ea videre sese putant, quorum imaginationem fecere.*

Sed hactenus ista. Adiecit Author dæmonas maleuolos ad differentiam bonorum, etiam, qui apparentes non metum incutiunt, sed lætitiam relinquunt.

Audietis sæpe aliquos, inquit Mercurialis cap. de imag. lib. 1 Pract. qui dũ nocte ambulant, referũt, se videre multas imagines; quod non aliunde perficiscitur nisi quia ob timorẽ imaginationẽ habẽt corruptã vnde putant se videre quæ non vident, & de hoc poteritis reddere caussã vt medici aliquorum, qui dicunt, se nocte videre dæmones; dico vt medici, quia secus est loqui, vt christiani.

Postea ab huiusmodi spectris. &c.

Eo dementiæ aliquando adiguntur homines, vt his spectris, & falsis imaginibus decepti vsq; adeò animis consternantur, vt se suffocent, non quòd sibi laqueos imponant, vt quidam in animum induxerunt, sed naturali ratione, præ nimio enim metu sanguis ad præcordia confluens, ibiq; incuneatus, respirationisq; meatus offerciens strangulatu homines iugulat: quod non minùs eleganter, quàm doctè ab Alex. exprimitur in Problematis, cum quærit, *cur nonnulli metu extincti?*

Respondetq, *quoniam fugiens supra modum naturalis virtus, seq; in corpus intimum vna cum sanguine recipiens insitum, viuificumq; calorem, eum, qui propter cor gignitur confertim suffocat, atq; extinguit, habet autem sanguis, qui est in corde proportionem ad lucernæ flammam. &c.* *Probl.* XVI.

Sunt, qui in imaginationem referunt, quæ rerum virtutem, atq; valentiam habet: Sed cum ea immanentem possideat actum, id fieri tantùm potest, vbi altera interuenit caussa morigera, & eius imperio subdita. *Zimara Probl.* LXXI.

Miram narrat historiolam Amatus cuiusdam Puelli formidine confecti, ad cuius exemplum plurima afferre possem, sed non est, cur longior sim. *Cent.* 6. *cur* XIII.

Plures autem mulieres. &c.

Tametsi affectus, quorum meminimus, masculis, & fœmellis

communes,

communes, esse constat, plures tamen fœminæ id patiuntur. Sed cur, dices, muliebris natura hisce pathematis magis est obnoxia?

Respondet Hipp. id ideò accidere, quòd animi est magis deiecti, atq; minuti mulier, quasi mollis aer dicta, id quod ob frigidiusculam temperiem accidit, nam vt calor animos, audaciamq; indit, ita frigus deijcit, atq; diminuit. Accedit, mulieres vt plurimum capite laborare, & pessimè cogitare, quum solæ cogitant, vt ait Mimus Publianus. Hinc Arist. fœminam priuationi comparauit.

Lib. 2. de Gen. An. c. 6

Fœminæ, Inquit, *natura sunt debiliores, frigidiores, & sexus fœmineus quasi naturalis læsio, & detrimentum putridum est.*

At subit mirari, cur Philosophus tam iniuriosus fuerit in muliebrem sexum, qui essentiæ ratione peræquè perfectus videtur.

Ad hęc rerum perfectionem ex fine repeti, in confesso est, quod verò a communissima natura intelligitur, id priuatæ finis existit, atqui fœmina propagandæ speciei studio viro iungitur, quare fœminam ita efformari necessum fuit, ne Animalis procreatio frustrà eat. Sed cur in his morer?

Boetius lib. de Cōs. Phil.

Omne humanum genus in terris
Simili surgit ab ortu.
Vnus enim rerum Pater est,
Vnus, qui cuncta ministrat.
Ille dedit Phæbo radios,
Dedit & cornua Lunæ
Ille homines etiam terris,
Dedit & sydera Cœlo.
Hic clausit membris animos
Celsa sede petitos
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen.

An dæmones norit Hipp.

Illud interim non est prætereundum, an reuera Hipp. Dæmonas admiserit (quod etsi parergon criticis videbitur, attamen vt Pictores ornandæ tabellæ studio sæpe-numero Arbusculas, & Aulicas effingunt, ita mihi in præsentiarum licere impendiò optarim, quum ad summas difficultates diluendas maximè faciat). Arist. sub Luna nil præstantius homine cognouisse videtur: In elementari mundo inquit nullum animal adhuc nouimus, quod sit diuinitatis particeps præter hominem, cui sublunaria cuncta inseruiunt, ipse nulli, nisi fortè homo homini: Nunquam

Dæmonum

Dæmonum commeminit nisi in Metaphys. obiter, & exempli loco. In Phys. cum scribit somnia esse dæmonia, non diuina, quia natura est dæmonia, quoniam nullo numero homunculi, vt natura loquaces, & Melancholici, quibus varia visa obseruantur, sæpe-numero vaticinantur. Quod si aliquos esse credidisset, de illis proculdubio in Phys. aut Metaphys. libris disseruisset, nec mancum opus, & artem præcipua sui parte mutilam, & imperfectam reliquisset. Inter formas physicas nulla præstat humanæ. In Metaphys. præter Deum solæ quinquaginta quinq; Intelligentiæ numerantur totidem orbium motrices. Sublunares spiritus, qui per aerem vagantur, muto silentio obruuntur, & quasi omnino non sint subticentur. Tantum abest, vt quid, qualesq; sint, quibusq; officijs deuoti, copiosè explicarit, vt physici, aut Metaphysici Doctoris officium requirebat. Aristoteli acriter resistunt Platonici, qui spirituum myriades constituunt, alios enim Igneos, alios Aereos, alios Aqueos, alios Terrenos faciunt, quos lucifugos, & tenebriones vocant. Præterea ex quatuor mundi plagis distinguunt in meridianos, & occiduos, septentrionales, & occidentales: Hos deinde diuidunt minutiùs in Prouinciales, & Vrbanos, quos tutelares Deos appellant; Quin domibus quosdam præficiunt, quos Lares, & Penates nuncupant. Imò domuum certis partibus quosdã præesse volunt, quos Genios loci vocant, quibus Empusas adnumerant: Quosdam pala annuli includunt, quos Paredros vocant. Ecquis erit modus tandem? Cur stirpibus Dryades, & Hamadryades præficiuntur? Cur Fauni, & Satyri per syluas vagantur? Quid sibi volunt Nymphæ, Nayades, Tritones, nisi aqueis animalibus suos esse Dæmones adiunctos existimarent? Eò tandem in distinguendis Dæmonibus Platonicorum peruenit superstitio, de illis recentiores tam ridicula commenti sunt, vt ipsis Philosophis hanc suspicionem iniecerint, dæmonis nomen esse vanum, cui nihil subsit, ista larua Pueros dumtaxat, mulieres, & idiotas terreri, non philosophos.

Lib. 5. Metaph. c. de sub.

Lib. de Diuin. per somniũ.

Siccine? At si sunt dæmonia, sunt & dæmones, ex effectis enim caussæ colliguntur, atqui plurima extant dæmonum opera. Quæ? Aliqua quæ supra naturæ ordinem eueniunt, vt oracula, futura prædicere, inaudito sermone loqui, & id genus alia. Putasne deesse quod Peripatetici respondeant. Priuatione, inquiunt, cognoscitur habitus, atqui humoris melancholici euacuatione, tam critica, quàm artificiali, vt elleborismo desinunt &

peregrina

peregrina dialecto loqui, & futura prædicere, ergo atra-bilis erat cùm inauditi sermonis, tùm prædictionis origo. Si negatio est caussa negationis, erit affirmatio affirmationis caussa. Quod si a fumis atrabilarijs commota phantasia non modò inter dormiendum somnians, sed etiam vigilans cogitat, effutitq; admiranda, quid ni proferet voculas aliquot sermonis inauditi? Hac vi præditos fuisse Vates, ac Sybillas ratus est Arist. atræ-bilis caussa, cuius e bullitione plurima, eaq; portentosa eueniunt.

In Probl.

Hinc Cicero. *Qui vitio valetudinis tenentur, (inquit), & melancholici dicuntur, habent aliquid in animis præsagiens, atq; diuinum.*

Quod plurimi iurati Peripatetici cōfitentur. Quamobrē si melācholici, quæ ventura sunt prævident, poterunt inaudita loqui.

Oracula porrò fuisse meras Sacrificulorum imposturas, abundè monstrarunt alij. Quid quæris? Peripatetici

Somnia, terrores, miracula, Sagas
Nocturnos Lemures, portentaq; Thessala risu.

Excipiunt.

Sed ne Platonicis quidem desunt caussæ, quibus huiusmodi effectus acceptos referant citrà quàm quòd ad Dæmonas confugiant: Nam si intellectus creatus ab æterno afferat secum infinitarum rerum notiones, quæ corporis grauitate sopitæ nouo rerum intuitu refricantur, si olim Heluetij alicuius, aut Teutonici corpus mens informarit (etenim si certus est, & definitus animorum numerus creatus ab æterno, & mundus etiam si habuerit originem, nunquam sit defecturus, necessum est, vt vnus, & idem plura corpora informarit, animaritq;) præteritorum recordatione poterit peregrino affari sermone sine Dæmonis auxilo.

Verùm missis Philosophis, quid ex animi sententia putasse Hipp. iudicandum est, qui Dæmonum sæpiuscule, & oraculorum meminit, & in morbis aliquid diuinum subesse confessus est, quinimo indigitamenta non semel innuit, quæ sanè Dæmoniacam vim arguunt? Equidem tantæ quæstionis non ausim me constituere arbitrum, qui scio nu'libi consultò, & presè de spiritibus egisse Hipp sed obiter, & cunctanter duntaxat attigisse refellendo potiùs, quàm asserendo, propterea adiecit *(vt videre videantur)* quo modo & Arist. fecisse constat, qui Dæmonas non vno in loco anceps, & sententiæ dubius subolfecit. Quid quid sit, nos qui Christianam religionem verè profitemur, age veritatis ergo Peripateticorum argumenta diluamus, quibus mirabiles effectus in atram bilem referunt.

Sermonis

Sermonis igitur inauditi, & peregrini prodigia exacta, eductaq; atra-bile desinunt, quòd humor iste veluti machinamentum est cacodæmonum, quo ad dementandum, & infatuandum vtuntur, vt Auic. etiam asseuerat. Quare summoto medio, & instrumento vt patrare nequeunt sæua facinora, ita obsessos destituunt. *Lib. 3. cap. de melanch.*

Finitæ enim substantiæ finita etiam necessariò est potentia, quum ergo Dæmones substantia finitos esse constet, vtique potentiam obtinebunt finitam, & determinatam: Definita autem est non vti nostra rebus naturalibus, sed rebus tantùm non naturalibus, priuatione scilicet, & negatione, adeò vt ob negationem aliquid ex nihilo conflare nequeant, ob priuationem quiduis ex quolibet committere nō possint (materia enim ad effectum producendum nihil conferens nihili rationem subit) quare substantias facere haud valent neq; citra media, neq; mediorum coitu, atq; congressu, hoc enim naturæ proprium, illud omnipotentis Dei. Ad hæc neq; substantias destruere, demolirive queunt citrà naturalium mediorum admissuram, quare si perturbanda hominum phantasia, si melancholica deliramenta excitanda sunt, atrà bile opus est, (vt Arabum Philosophorum, & Medicorum familiæ placet) quæ ad caput delata (corporea enim substantia spiritali penes localem motionem ad condictum auscultans est, & obsequens) multigena profert phantasmata, quare perciti aliquando futura dictante Dæmone prænunciant, & voces aliquot inauditi sermonis effutiunt. Sciendum tamen reuera Dæmones futura non prænosse, sed ex coniecturis colligere. Esse in nostro corpore quasdam habitudines, & dispositiones, quas enixè, & anxiè expetant dæmones, vt quàm mox (permittente Deo) hominem adoriantur, & obsideant, vt illis pro libito fruantur, quibus permutatis, aut sublatis e vestigio infatuata deserunt corpora præterquàm quòd sacræ paginæ loquuntur, plurimi prophani Philosophi testantur.

Sed cur plures mulieres dæmoniacæ, quàm viri? An quia propter corporis densitatem multijuga recrementorum vbertate scatent? An propter menstrui sanguinis fœculentiam, qua sordidi, malignìq; spiritus non indelectantur? An propter maiorem credulitatem, & pauorem, sunt enim animi magis deiecti, atq; imminuti? An ita vulgo persuasum est, vt fœminas vbi insuetis symptomatis vexari viderit, dæmoniacas suspicetur, cum tamen omnia suppressi sanguinis menstrui, aut polluti

C. seminis

feminis sint soboles? Sed, ne parergon opus ipsum superet, ad rem.

» *Cæterum Virgines nubiles, & maturæ viro hoc magis patiuntur vnà*
» *cum mensium descensu antea non valde hinc affectæ. Postea enim*
» *sanguis in vteros confluit velut effluxurus. Quum igitur osculum*
» *exitus fuerit obstructum, sanguis autem amplius influxerit propter*
» *cibos, & corporis augmentum, tunc sanguis non habens effluxum præ*
» *multitudine resilit in cor, & septum transuersum. &c*

In postremis lib. de cœlo, & in metaphys. Quamquam Arist. incredibili sapientia Pythagoricorum, & Platonicorum sententiam euicit, quantitatiq; nullam inesse efficaciam ostendit aliquid tamen latentis naturæ numeris quibusdam subesse, in quibus occultas vires explicans mirabiles gerit effectus, septenarius numerus facile demonstrat, in quo & generationes, & corruptiones plurimæ contingunt. Qua caussa scripsit Philosophus, esse quasdam alliores naturales, quasdam non naturales, naturales vocat, quæ fiunt diebus diiudicantibus, vt septimo. *Lib. 5. Phys.* Vnde Linus Poeta.

Septima cum venit lux, cuncta absoluere cœpit
Omnipotens Pater, atq; bonis est septima, & ipsa
Est etiam rerum cunctarum septima origo.
Septima prima eadem perfecta, & septima septem:
Vnde etiam cœlum stellis errantibus aptum
Voluitur, & cyclis totidem circum vndiq; fertur.

Plurimis septimo ætatis anno affectionibus nos esse opportunos, nemo est, qui expertus non sit, maximis autem, & manifestissimis secundo septenario implicari, afficiq; quo tempore mares ex ephebis excedere, & hircire incipiunt; Cuius rei rationem retulit Alexander in Problematis dicens. *Prob. 125.*

Quia tunc, quæ per humana corpora meat natura plurimam, & repentinam ætatis mutationem efficit, cuius quidem rei fidem operatio facit, videre est enim fœminis mammas turgescere propter lactis collectionem, tum ea loca, quæ circa pubem sunt, pubescere, præterea vniuersum corpus dilatatur, quod & morborum mutationes indicant, & quæ solutiones circa annum decimumquartum fiunt, & vocis asperitas, quæ branchus h. e raucitas appellatur inæqualiter aspera arteria dilata. &c.

Montaltus. Hoc fieri arbitrantur quidam, quod dum genitale virus producitur, spirituum præsertim vitalium maior copia ad testes effunditur, hinc reliquum corpus fraudatum hebescit. Accedat, vim seminis, fœtificiq; lentoris genitiuam, quæ ante id tempus veluti sopita delitescebat torpida, quo tempore semen procrea-

tur,

tur, atq; excitur, non modò testes ad pensum absoluendum excitare, verùm etiam qualitatem quandam seminalem virosam retinere, sed spiritaliter solis instar radios effundentis in vniuersum corpus emittere, quâ totum afficitur.

Hinc quæ venerem sensere animantes, palato insuauiores esse consueuere, præsertim cum libidine turgent. Fœminis verò non modò istæ contingunt mutationes, sed & menstrua purgatio, sola enim animalia viuipara, eaq; non omnia congerunt crudum sanguinem comparatione mulieris exiguum, quòd maxima pars in pilos absumatur, quem menstruum appellamus, quòd singulis mensibus excernatur. Colligitur autem quòd sic expediat seruandæ speciei, excernitur, quòd hoc expostulet commoditas indiuidui, suppressus enim graues morbos inducit, ni transferatur ad procreationem, aut nutritionem fœtus. Hinc Hipp. in suppressione mensium narium hæmorragiam bonum esse dixit, quia sanguis per vterum effluxurus per nares erumpit, qui detentus circa vterum tumores, vel febres, vel hydropas pareret, vel ad mammas conuersus furorem cieret, sanguis enim suppressus est admodum feruens, vt non possit regià calore mammarum, & in lac commutari, quò fit, vt sanguis ita torridus leuitate sua in cerebrum subrepat, & furorem accersat. *Lib. 5. Aph. 33.* Qua ratione scitè ab Hipp. proditum fuit, viro mulierem esse calidiorem, ob aggestum scilicet, & supercalescentiam menstrui sanguinis; cuius porrò materia eadem, quæ alimentarij sanguinis, efficiens frigidior natura & deses vita, accedit laxitudo, vnde corpus redditur disdiaphoreton, qua caussa redundantiæ non ita dissipari queunt: Menstruæ fluxionis videtur eadem, quæ aliarum excretionum caussa, nam quoties excretrix facultas quantitate, aut qualitate materiæ irritatur, toties menses, nisi quid impediat, vt obstructio, aut impotentia excretricis, exeunt. *Lib. 1. de morb. mul. n. 2.* Altiorem tamen Fernelius more suo caussam agnoscit.

Neq; enim inquit, sola sanguinis redundantia circuitus caussa esse potest, quoniam ijs etiam, quæ sanguinis exiguum congesserunt, quamquam parciùs, stata is tamen circuitibus effunditur. *Lib. de Hom. Procreat.*

At huius circuitus caussa aut in naturæ consuetudinem, quæ omnia certis legibus, statisq; periodis exequitur, aut in sempiternos, & immutabiles lunæ cursus referenda est, quæ vt luminum varietate tum crescens, tum decrescens, senescensq; mensem dimetitur, sic hominis, vt sanè reliquorum omnium humores rata ordinis constantia regit, atq; moderatur.

Cæterùm fluit hæc materia ad genitalia, per eaq; ſtatis temporibus euacuatur, quia membra generationi inſeruientia in fœmellis ſunt debilia. Hinc Gal.

Fœmina, quia imbecillius animal excrementis abundat, quia verò infirmiſſimas genitales partes habet, in eas ſanguinem effundit:

Accedat naturæ impetus, quo grauia deorſum prouoluuntur.

Virgines igitur nubiles, quum menſtruorum tempus appellit h. e. anno ætatis decimo quarto præ cæteris ſimillimo morborum genere apprehenduntur, ſi menſes intercipiantur & per nares ſaltem non erumpant, nam per moram prauam indipiſcuntur qualitatem (ſic vitium capiunt ni moueātur aquæ) & per neruos, venas, & arterias principes partes in conſenſum trahunt; & hinc multiiuga ſymptomata prodeunt. Enim verò vapor ex vtero ſublatus viſcera, ventriculumq; feriens nauſeam quandam mouet, quam tamen rarò excipit vomitio, ſæpius tædium, cibiq; abominatio, non ſine borborygmis ventriſq; rugitu. Cum halitus in ſeptum tranſuerſum, thoraciſq; particulas irrepſit, breuem reſpirationem, crebramq; veluti compreſſo thorace inducit, atq; cor obſidens leue animi deliquium parit. Pauor hic ægram externans inuadit, tamq; vehementer interdum, vt de ſe actum, conclamatumq; eſſe arbitretur, vt nullo conſilio, nullo hortatu in bonam ſpem erigi poſſit. Vapor hic altiùs fauces ſubiens eas veluti vinculo perſtringere, & manu præcludere videtur, ſpiritumq; penitus intercipere magna præfocationis formidine. At vbi cerebri arcem inuaſit, alijs quidem vterinum furorem appellatum cum garrulitate, & iracundia ciet, aut alia delirationis genera metus, horroriſq; pleniſſima, alijs caroticam affectionem, ſeu veternum inducit, quo mulier corruens ceu attonita iacet ſine motu, ſine ſenſu vllo, reſpiratio adeò exigua, & rara, vt aliquando nulla, aut tranſpiratio pro reſpiratione credatur. At nihilominus pulſatio aliquanta manet, vt vix dum tamen percipi poſſit. Quid plura?

Luctus vbiq; pauor, & plurima mortis imago.

Mercatus lib. de morb. mul. Mirantur quidam non immeritò, qui fiat, vt ex vnica parte affecta, ex vnica formali, & materiali cauſſa tot ſymptomatωn myriades emergant. Sed vbi partium, quæ in ſympathiam trahuntur, idioſyncraſiam, & propriam conditionem vbi putridæ ſubſtantiæ copiam, putredinis gradum, modumq; animaduerterint, deſinent mirari e veſtigio. Hi ſunt igitur varij gradus,

& ordines, variæq; affectiones, quæ circuitu veluti epilepsia repetunt, quæq; attonitis, & melancholijs analogi sunt, quibus mulierum, maximè Virginum natura opportuna est, vbi menses resides sunt, neq; pro naturæ lege abeunt. Hinc rectè Hipp. *Lib. 5. Aph.*
dicebat.

Si menstrua plura fiant, morbi proueniunt, & si non fiant ex vtero morbi contingunt.

In tanta mehercle mediocritate, & habitudine hominis sanitas consistit, quam harmoniæ rectè comparat Arist. vt quauis *Lib. 1. de*
exuberantia pessum eat: Propterea idem ipse quæsiuit; *An. sect. 1.*
Cur exuperantiæ vim habeant morbi committendi? *Probl.*

Respondet, *quia vel excessum, vel defectum efficiunt, in quibus morbi consistunt.*

Opportunè vtiq; & pro consuetudine vterina excretio manans plurimis mulieres commodis auget, vnde senex ipse asseruit, affectiones, quæ fœmell s accidunt, ni tollantur, vbi men *Sect. 3. Aph.*
strua erumpunt, diuturniores fore. Quòd si subsistant, aut perperam effluxerint, nefastæ, fœdæq; calamitates impendent. Sed cur circa pubertatem hæc mala Virginibus ingruunt? An quia hæc ætas, vt retrò sumus fati, magnam in corpore mutationem parit? An propter sanguinis, & seminis orgasmum? Tunc enim ingens maximè libido exurensq; & vehemens ardor amoris est, vt præcipites sæpe ferantur in Venerem, ruantq; citra pudorem vllum, qua caussa mandat Philosophus ab Hipp. edoctus, vt quum mammæ turgidulæ prominuerint, diligenti custodia domi retineantur, ferueniurq; In illis igitur semen turgescens principio pubertatis si coerceatur, menstruusq; si cohibeatur fluor, nonne rationi consentaneum, vt vnà cum menstruorum refluxu Virgines tunc temporis in hæc vitia potiùs incurrant, & solito frequentiùs? An quia menstrui sanguinis conditio venefica est, & pernicialis? Huius opinionis Fernelius fuisse *Lib. 7. Phy-*
videtur, quoniam vbi mulieres menstruis purgationibus laborant *siol. c. 7.*
ad conceptionem ineptæ sunt, aptiores verò, vbi ab hoc fluxu liberiores fuerint: Quòd mensium obstructione laborantes grauissima symptomata patiantur, quæ illius sanguinis noxam, atq; perniciem indicant: Quòd menstruis fluentibus concepti elephantici euadant, ob venenatam scil: menstrui sanguinis qualitatem. Huc conspirarunt Plinius, & Columella, quòd nouella germina a menstruosis fœminis vel leuiter attacta penitus obarescant, specula indelebilem maculam contrahant, pueri labem,

in quam

in quam hæresim multo antea tempore venerat Arist. Verumtamen, quæ adscribuntur menstruo noxiæ qualitates in residem, & malè affectum, aut certè in lochia sunt reijciendæ, nam si venenatus esset menstruus sanguis neutiquam fœtum in vtero enutriret, nequaquam in mammis in laudabile lac facesseret. Sed cur non interficeret, aut efficeret? Nec est, quòd aliqui respondeant, venenum non agere in proprium subiectum, sed in aliud sibi obiectum, nec referenda est caussa in consuetudinem, qua venena etiam in alimoniam vertuntur, siquidem menstruum sanguinem sola copia excrementum esse iamdudum a Medicinæ coryphæis statutum est. Nec est, quod aliqui deterrimam in menstruo sanguine portionem comminiscantur, qua delibutus fœtus tandem extra vterum certo tempore foras exigit, atq; protrudit ceu heterogenes quid, & naturæ dissentaneum, vnde morbilli, & variolæ repullulant, quoniam menstruus est reliqui sanguinis particula sola copia grauis. Neq; exanthemata, seu variolæ, vt putat Arabum familia, ex menstrui reliquijs in poris latitantis producuntur, cum perenni effluxu corporis moles dilabatur, qua caussa scripsit Philosophus, nos augeri secundùm formam, qui sciebat materiatas particulas indefinenti effluuio labascere, nec permanere, consistere autem oportere idem, quod adaugescit. Ad hæc cur fœminis, quibus subsistunt, supprimunturq; menses, hac labe, atq; colluuie non fœdatur cutis? Rectiùs igitur, qui in certam cœli constitutionem, & ascitum calorem reijciunt, a quo sanguis inæstuans, si quid subest noxium, foras excernit, atq; propellit ad cutem, commune totius corporis emissarium. Quod si menstruus iste sanguis malè afficiatur, aut in alienam degeneret naturam pessimus euadat, oportet, & veneno finitimus, vt ex grumo sanguinis nata symptomata monstrant; omnis enim de contrario in contrarium fit mutatio. Sed proximum iam est, vt videamus, quæ mala superueniant ex sanguinis palyndrome, & recursu ad cor, & septum transuersum.

Lib. 1. de Gen.

Mercatus Ant: Valletius supra Holl.

, *Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate*
, *torpedo, postea ex torpedine delirium apprehendit. Quemadmodum*
, *cum aliquo longo tempore desidente sanguis ex coxis, & femoribus*
, *depressus in tibias, ac pedes torporem inducit. A torpore*
, *autem pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec sanguis ad*
, *ipsum reuertatur. Reuertitur autem celerrimè, quum steterit in*
, *aqua frigida, quæ vltra malleolos madefaciat, atq; hic torpor facilè*
, *cedit,*

„ cedit, citò enim propter venarum rectitudinem refluit, & locus cor-
„ poris non est periculosus. &c.

Quum igitur hæc loca, cor scilicet, & septum transuersum repleta fuerint, & sanguine anarropo, & refluo turgida (necessum enim est, vt sanguis exitu prohibitus, ni restagnet, tandem eò refluat per eosdem ductus, vnde primùm effluxit) cor fatuitate laborat, hanc verò torpor excipit (hic enim (ex) ordinem dicit) hunc verò delirium, & mentis alienatio sequitur, namcum anima sit in corde veluti in radice, seu, vt dicebat Arist. vt Rex in sua regia, cor principis functionis initium esse, iustum est. Hinc Hipp. mentem hominis in sinistro cordis ventriculo sitam esse scripsit. Audienda tamen Arist. sententia eo modo, quo alib. luculenter expositum est. Hoc vsu venire existimauit capitaneus, quòd ab affecto corde cerebrum in consensum trahatur. Hinc constare potest, quàm futilem, absurdamq; commentationem inierint, qui sanguinem in orbem agi, perenniq; vertigine, circuituq; eòdem remigrare, vnde profectus est, mordicus contendunt. Sed quia tam insanam opinionem ferre non potuit doctissimus Parisanus eidem grauibus rationum momentis explodendam relinquo.

Lib. de corde.
Lib. de stru-ct. Hom.
Lib. de meth. Anathom. c. de corde.

Cæterùm Hipp. sibi aduersari videtur, nam libro de morbo sacro (si modò illius est liber ille) scriptum reliquit.

Dicunt quidam, quod corde sapimus, & quod hoc est, quod angitur, & quod curam gerit, verùm hoc non ita se habet sed conuellitur quidem, veluti præcordia, & magis etiam propter easdem caussas ex omni corpore venæ ad ipsum tendunt, & conclusiones habet, vt sentiat, si quis dolor aut collectio homini contingat, necesse est enim dum angitur, horrere corpus, ac distendi, & si quis nimio gaudio perfunditur, idem pati, quapropter cor quidem, & præcordia maximè sentiunt, sapientia tamen minimè participant, sed horum omnium caussa cerebrum est.

Quid igitur pro Hippocrate respondeas, hic ad vulgi opinionem, consuetudinemq; locutum fuisse: quod nonnulli excogitarunt. An nos corde sapere verum est, quod melioris notæ philosophi ea distinctiuncula probarunt, animam quippe secundùm iudicium, & perfectionem in corde, secundùm receptionem in cerebro. Hinc Poeta ille.

Ioannes Huartes Cordatus.

Cor sapit, & pulmo loquitur, fel suscitat iras.

Et reuera cor omnium apprehensionum, quas a sensibilibus per sensuum machinamenta elicimus, fons esse videtur, tametsi

vniuersæ

vniuersæ sensuum functiones, & munera a cerebro manifestantur, & proferuntur. Quæstionis enim veritatem hic Hipp ratione æstimauit, non sensu, ratio autem primum, & formale principium in corde esse manifestè demonstrat.

Huic sententiæ adscribere videtur Argenterius dum ait.

Vna anima vt est impartilis, & vnam habet essentiam diuersas facultates habentem, ita corpus vnum est, cuius organa ab vno principali organo originem trahunt, hoc autem est cor, in quo natiui caloris officina viget, & vitales spiritus procreantur, sine quorum ope nec vllus motus edi, ne vlla internorum, externorumve sensuum functio obiri potest.

Quum igitur cor, & diaphragma sanguine repleta fuerint, cor fatuum fit. Cur ita? dices. An quia sanguis simplicitatis, & stoliditatis auctor est. An quia lonticam, & venenatam ex vtero nactus fuit qualitatem, vnde hebet anima?

Gal. lib. de sympt. diff. Mercato. Fatuitas est symptoma in actione minuta facultatis æstimatiuæ, quæ tunc fit, quando quis intelligenda percipit, at parum circa ea ratiocinatur. Hic Hipp. accepit pro rationis defectu, vt cuidam Neoterico quoq; placuit.

Cordatus carpitur. Neq; mihi illorum sententia probatur, qui fatuitatem interpretantur segnitiem, cordisq; hebetudinem, & tarditatem ad motionem, quiq; vt rem exprimant inconcinno, & inhonesto vtuntur exemplo; quamquam non est inficiandum, cor penes motum etiam torpescere, & veluti contrahi, vt secundùm omnem partem quod noxium est, declinet.

Aph. 16. Torpor voluntariæ potentiæ læsio quædam est, quæ etsi induci solet a frigido, torporem tamen mentis a calido fieri quinto Aphor. lib. planè confessus est, omnis enim intemperies deijcit actum propriæ facultatis. Quare circa viscera incuneatus sanguis primò fatuitatem, deinde maiorem ex loci angustia nactus caliditatem torporem inducit, deniq; ex vlteriore adustione atræ-bilis vim consecutus delirium ciet, quod sanè, vt prædiximus, operis, & generis societate contingit. Non est prætereundum, quosdam pro diaphragmate hepar audiuisse, quòd

Cordatus. cor, & hepar sunt communes sanguinis fontes, quod etiam Hipp. placitis est consentaneum. Sic enim ille libro de natura

Num. 3. muliebri.

, *Si vteri ad hepar accesserint, muta derepentè fit, & dentes conserit,*
, *& color niger fit, patitur autem hæc derepentè, dum sana est, fit*
, *autem huiusmodi affectio Virginibus, maximè antiquis, & viduis,*
, *quæ*

quæ iuuenculæ sunt, & pepererunt, & viduæ manent.

Quemadmodum cum aliquo longo tempore. &c.

Dicta exemplo probare nititur Author satis euidenti, quod etsi non omnino rei quadrare videtur, ita tamen intelligi potest, vt quemadmodum sanguis confestim ad cor irruens eius actionem imminuit, atq; præpedit, ita ad musculos delatus torporem, & leuem quandam paralysim inducit.

A torpore autem. &c.

Quum autem torpore correpti fuerint pedes, incessus impotentes fiunt, nam torpor, ait Gal. ad motus ostendit futuram ægritudinem, donec sanguis eò refluat, vnde digressus est.

Reuertitur autem. &c.

Ocyssimè verò reuertitur, si pedes in frigidam immittantur, quæ vltra malleolos madefaciat, hæc enim vim habet reprimendi, & celerrimè vim suam altè subeuntem toti communicat, qua caussa scripsit Arist. eos, qui nudis pedibus inambulant, veneris esse impotentes, quòd inde genitalia, atq; adeò totum corpus, refrigerentur. Quo argumento vtitur Gal. ad refellendum Arist. dicentem, ita a natura institutum esse cerebrum, vt cor refrigeret; hoc, inquit, officium pedibus potiùs erat demandandum, quum vniuersum corpus illinc celerrimè afficiatur, quod sanè illi probarunt, a quibus veritas igne extorquetur. Hinc illud Pauli verissimum esse colligitur, dextri scil: pedis pollicem oleo, cui cremati stellionis cineres permixti fuerint; oblinere, summis ad suscitandam venerem viribus pollere. Hæc autem eò spectant, vt multum facere concludamus, extremarum partium affectiones ad vniuersum corpus immutandum, quod in hæmorragijs, & cholericis affectibus e vestigio experimur. Immissis igitur in aquam frigidam pedibus facilè repellitur torpor, & sentiendi, mouendiq; hebetudo, cum per venarum rectitudinem facilè refluat sanguis. Scire tamen licet, hunc torporem fieri potiùs ex compressione neruorum (quamquam Hipp. in renum calculo adnotante Hollerio cruris stuporem ex compressione venæ potiùs fieri existimat.) & præ nimio madore, quàm alia de caussa, qua ratione ij, vt in exemplum attulit Hipp. qui in crura, aut in brachia incubuerunt, maximè si inconcinnè, & perperam dispostia fuerint, quendam torporem, & narcosim persentiscunt, quæ tamen paulò post euanescunt. Quare sanguis regestus, & repulsus torporem submouet, quia neruorum genus non amplius comprimitur alioquin per

antiperistasin prodesse posset frigida, quo modo in tetano vtitur Hipp. si eusarcus iuuenis æstate media afficiatur. Interim animaduertendum, ex hoc loco nos posse colligere, quanti sit facienda catixis, & vasorum rectitudo ad reuulsionem, iuxtà & repulsionem moliendam, quam quidam secundùm fibras perperam spectari volunt.

Fernelius.

, *At ex corde, & septo-transuerso tardè refluit, venæ enim obliquæ*
, *sunt, & locus periculosus, & ad delirium, & insaniam paratus,*
, *quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit,*
, *erroneas febres appellant.*

Cæterùm sanguis in præcordijs stabulans non ita citò repellitur ob venarum obliquitatem. & ob partis dignitatem periculum impendet, ob peculiarem verò affectæ particulæ conditionem desipientiæ imminent, sic enim vsu venit læso corde aut diaphragmate, quod phrenes antiquis dicebatur, non quòd ad rationem aliquid conferat, sed ob miram sympathiam, quæ illi cum cerebro intercedit tum ob insignium neruorum societatem, tum ob perennem, validamq; agitationem, qua fumidi vapores impetu ad cerebrum pelluntur, ac flabelli instar transmittuntur, nam si solam neruorum facietatem admittis, cur inflammato ore ventriculi, quod insignes neruos recipit, idem non accidit delirium, & paraphrosine? Quam in rem alibi Hipp. appositè.

Lib. de super fat. n. 24.

Si Virgini, inquit, menses maturi non prodeant, multum febricitat, & dolet, & sitit, & esurit, & vomit, & furit, & rursus resipiscit, Vterus mouetur, & cum ad viscera vertitur, vomitus, ac febres, & delirium accidit. Vbi verò sedatur vterus, hæcq; quiescunt, esurit, & sitit, ac febris lenis, hepialon græci dicunt, tenet.

Lib. 3. F. 21. T. 4. C. 16.

Cui applaudens Auic.

Symptomata, inquit, quæ suppressis menstruas purgationes excipiunt, variè se proferunt, produntq; pro humoris in sanguine dominantis conditione, quod si fuerit humor melancholicus, ipse accersito in consensum cerebro mentem alienat, impetito, ictoq; corde syncopen calamitosam ingenerat, ac diaphragmate diuulso anhelitum adimit.

Plurimaq; alia recenset incommoda, quibus cerebrum potissimum, & cor consortij lege lacessuntur, & percelluntur, si menstrua non abeant.

Quum enim hæ partes. &c.

Cum igitur præcordia repleta fuerint horror incidit vnà cum febre, quia scilicet tunc inculcatus sanguis minimè difflatur, hinc

hinc putredo prouenit, ad quam influentis caloris in subsidium fit reuocatio, quam sanè caloris retractionem horror excipit: Est enim tum horror, tum rigor natiui caloris affectio, etenim cum ex sentientium partium affectu dolor molestat, ad viscera innatum calidum sese recolligit, & extremæ, extimæq; partes calore destitutæ inalgescunt, atqui intus conclusum cum suffocetur moræ impatiens foras vehementius prodit, quo sese proferente membra veluti refectis viribus humorem morbificum motant. Hanc caloris reciprocationem sequitur sentientium partium expulsio, facultate nimirum a caussa morbifica irritata, & a cordis calore adiuta ea vi, & impetu, vt fiat totius corporis concussio. Cæterùm in interna phlegmone fit horror. & extremorum algescentia, quòd caloris fiat intrò reuocatio, eò enim calorem, spiritus, & sanguinem ministros natura amandat, vbi fit defectus. Quæ verò hinc sequuntur febres symptomaticæ appellantur, quamquam hoc meritò ab Auic. si res penitus inspiciatur, sugillatur, & conuellitur. Febres itaq; quæ Virgunculas inuadunt, cum sint variæ nullamq; certam obseruent typosin, erroneæ febris ideam præseferunt.

Cui rei adscripsit Gal. *Lib. 6. de loc. Aff. c. 5.*

Si menstrua, inquit, deficiunt, grauitas totum corpus molestat, item fastidium, & nulla cibi cupiditas, inæqualitas horrida.

Et paulò post subdit, ab ardentibus febribus excipi cohibita menstrua; A quo ne latum quidem vnguem discendens Auic. inquit. *Lib. 3. F. 21. Tr. 4. c. 16.*

Ex menstrua purgationis cohibitione plurima emergunt incommoda, corpus grauatur, atq; gracilescit, & mœret, & adueniunt horripilationes, & febres adurentes, & anxietates, & tristitiæ.

Sed omnium pulcherrimè Aetius. *Serm. 16. c. 1.*

Mulieribus, quæ non purgantur consueto more, sanguinis reiectionis, ac syderationis periculum imminet. Nam suppressis mensibus molesta accidentia consequuntur. Totius corporis grauitas, nausea, fastidium, horridi quidam discursus, velut in his, quæ conceperunt. Non tamen ita, sicut his, quæ conceperunt vteri osculum clauditur; illis enim occlusio adest cum quadam duritia. Dolores insuper circa lumbos, femora, collum, sinciput, & oculorum radices adsunt. Febres item assiduæ concomitantur, & vrinæ nigræ sunt cum rubicundo quodam, ac sanioso, & seroso humore: Difficultatem item, ac stillicidium vrinæ patiuntur. Et quædam in melancholicum atræ-bilis morbum, aut insaniam delabuntur. Cutis

superficiem dolent, & inflammationes, ac ignes sacros diuersimodè sustinent.

Hoc igitur inter omnes conuenit, quòd suppressos menses sequuntur inæqualitas quædam horrida, febres ardentes, & assiduæ, & mentis abalienationes. Quare subit mirari, cur febrem hepialam hanc appellere maluerint quidam, cum reuera non sit huiusmodi. Sed ad rem.

Cordatu: notatur.

, His autem sic se habentibus præ acuta quidem febre insanit, præ putredine clamat, præ caliginositate timet, & formidat, præ compressione verò circa cor strangulationes parat, præ sanguinis autem malicia animus mœrens, & anxius malum attrahit.

Tametsi humana mens nulli organo innexa nullis videatur primarum qualitatum exuperantijs affici, nihilominus phantasiæ caussa, quæ intelligentiæ semper cohæret, vt comes, asseclaq; eius indiuidua, in sympatheiam trahitur, cum non nisi via, procurationeq; sensuum visa, & imagines animis insculpantur, eaq; est ratio, quoniam intellectilia reuera non sunt seiuncta a sensibilibus, quemadmodum existimabant Platonici, propterea Arist. scripsit nullam rem a nobis intellectam esse præter magnitudinem sensibilem; necessum est igitur, vt nostri intellectus intelligibilia in phantasmatis sint, & ideo non potis est quispiam noua cognitione, scientiaq; informari, neq; intelligere quasi scientiæ habitu vtens, quin inter discendum, aut speculandum phantasma aliquod effingat, visa enim sunt sensibilium imagines, atq; similitudines, hoc verò interesse videtur, quòd simulachra præter materiam sunt, sensus enim susceptiuus est specierum sine materia, imaginatio verò motus ex sensibilibus ab externis sensibus iam agentibus decisis. Hinc patere puto, læso phantasiæ organo impediri vsum scientiæ iam acquisitæ, atq; omnis rationis vim peruerti. Quod siue cerebro per idiopathiam læso fiat, siue ex consensu, vt læso corde, aut diaphragmate inflammato, nihil refert. His igitur sic se habentibus, præacuta febre insanit communicata cerebro calida intemperie; præ putredine vociferatur, ex biliosarum, putriumq; fuliginum ascensu, quibus cerebrum inæqualiter afficitur. Hinc Senex.

Libro de morbo sacro.

Qui a pituita insaniunt, quieti sunt, neq; vociferantur, neq; tumultuantur, qui vero a bile vociferatores sunt, malefici, non quieti, & semper aliquid intempestiuum faciunt.

Lib. de nat. hum.

Ea igitur est natura bilis, quam Democritus scitè inutilem humani corporis inquilinum vocitat, vt homines semper exagitet,

gitet, & aliquid noui obijciat, hinc stare loco nesciunt, & importunè vocem emittunt. Sanguis igitur regestus, & circa præcordia putrescens in vtramq; bilem facessit, & hæc accersit symptomata.

Quærit Philosophus, cur cum timor sit quædam tristitia, & dolor, dolentes tamen vociferantur, timentes verò non. Sect. 27. Probl. 9.

Respondet, *dolentes voluntariè spiritum continere, vt plurimus congregetur ad dolorem mulcendum, qui cum diu conclusus stare nequeat confertim emissus clamorem, sonitumq; parit.*

Huius rei aliam caussam comminiscitur Alex. dicens. In Probl.

Quod ipsa dolentium anima ad id, quod dolorem infert, conuersa est, quo fit, vt quodammodo motiuam pectoris musculis virtutem praberè obliuiscatur. Con itaq; ipsum neq; pectoris dilatatione aerem accipiens, ideoq; neq; perflatum, neq; refrigeratum, neq; item contractione excernens singultifica excrementa, quæ de sanguinis exustione gignuntur, dum suffocationem metuit, animam cogit, monetq; vt quam plurimum musculis motum præbeat, maioremq; inspirationem, expirationemq; efficiat, vt maiorem quoq; frigidi aeris vim accipiat, maioremq; excrementorum copiam effutiat, vt quod exiguæ, crebraq; respirationes factura erant, idem maior vna efficiat.

Et qui à diaphragmate delirant raram ducunt respirationem, quare aucto respirationis vsu confertim emissus spiritus sonitum edit, vt vociferari videantur.

Rectè igitur subijcitur, præ putredine clamare, quòd ex minera fuliginum copia exhalans animam monet, vt affatim per expirationem foras amandet singultifica excrementa. Accedit mentis alienatio, vt innuimus.

Præ caliginositate timet.

Atqui præ caliginositate, atq; obscuritate timet, & panicis timoribus exterretur, quod fit quoties ex atra bile vapores ad caput efferuntur, & animalium spirituum claritatem adimunt, & ipsius cerebri substantiam inficiunt (est enim veluti diaphanes cerebrum) & animo tenebras obijciunt, vnde obscura phantasmata, & ignobilia emergunt imaginibus obliquè relatis. Huc si respexisset Rhois filius non tam fuisset in Galenum iniuriosus, & asper.

Sed age cur fœminæ, quibus subsistunt menstrua purgamenta, & atræbilis vitio implicantur, identidem sibi malè, molestèq; accipi cor queruntur, & angi, & cruciari, vnde continenter ingemiscunt, & clamitant? Respondent quidam in cordis infir- Mercatus.

mitatem

mitatem deriuantes. An fieri non poteſt melancholica affectio, quin cor patiatur? Huius ſententiæ fuit Auicenas.

Lib. 3. cap. de melanch.

„ Non enim eſt, inquit, longinquum, mirum, ſi cordis complexio primò „ corrumpatur, & ſequatur eam cerebrum, & corrumpatur cerebri „ complexio, & ſequatur eam cor, & corrumpatur complexio ſpiritus „ in corde, & fiat ſylueſtris, & corrumpat quod ex eo penetrat ad „ cerebrum, & iuuet cerebrum ad ſe corrumpendum, &c.

Lib. p. Prorrhet.

Hipp. primo Prorrhetico *Deliria, inquit pauliſper ferocientia melancholica ſunt, ſi verò a menſtruis fuerint, ferina, hæc verò ſæpius accidunt. &c.*

Præ compreſſione autem circa cor. &c.

Vbi verò cor opprimitur, & vndiq, torquetur, miſellæ Virgunculæ ſalutem deſpondentes violentas manus ſibi inferunt, & ſe ex veteri conſuetudine laqueo ſuſpendunt, ſic enim fit, inquit Aetius, vt ex grauioribus malis ſe liberent. Enim verò, vt canebat ille,

Quidnam faciet anima
Viſceroſa, atq; irrequieta
Oeſtro irritata malorum?

Atqui cor comprimi contingit tum ex ſanguinis copia, tum ſontica & maligna qualitate, quam per moram in vtero contraxit. Quòd ſi quis exiſtimarit, præfocari mulieres præpedito diaphragmate lenis reſpirationis inſtrumento, non habebit me repugnantem; Nam vbi ad excretionem vterus mouetur, & nititur fruſtrà, retrò remeat, ac ſurſum repit, ac vterus vnà conuellitur, & in viſcera ingruit, & lethales ſuos vapores eò traſmittit, ea refrigerat, ac reſpirationem pluribus horis intercipit, & pulſu ſpoliat, aut eum deprauat, ſiquidem viſcera pondere premuntur, ac mulier ægrè ſpiritum ducit. Sedantur autem hæc ſi vterus deorſum deductus in priſtinam ſuam ſedem reuocetur, & murmurillus quidam præcedat. Quæritur, cur in hyſterica affectione, cùm animales, tùm vitales actiones adeò læduntur?

De loc. Aff. 5

Gal. exiſtimat id fieri ob vteri conſenſum cum cerebro per neruos; cum corde per arterias, cum iecore per venas. Sed vnde pendet hæc affectio? Sanè vteri præfocatio eſt, Aetij teſtimonio, flatuoſa perfrigeratio, aut potiùs conuulſio quædam, contrahitur namq; præter naturalem diſpoſitionem vterus ad ſuperiora. Conuulſionis autem duplex cauſſa, repletio, & inanitio.

Lib. 1.

Author libri de morbis mulierum refert ad ſiccitatem: Nempe id vitij mulieri contingere aſſerit, vbi vaſa euacuata fuerint, tunc

enim

enim conuerti, & sursum progredi ad humiditatem ex ipso iecore hauriendam. At Gal. id fieri a repletione asseuerat, eosq; sugillat, qui ex siccitate vterum præfocari arbitrantur, putat autem vel ob menstrua, vel ob vitiati seminis retentionem id euenire, cum id mali genus Viduis, atq; ijs, quibus virorum intercepta consuetudo est, accidat, quin ob immoderatam vteri frigiditatem idem oriri quandoq; vitium censet.

At verò ab ipso Auic. conuulsio hæc non proportionata ad materiam appellatur, quæ deleteriam qualitatem excipit; quamquam huiusmodi ad siccitatem, aut repletionem redigi posse contendit Costæus.

Præ sanguinis autem malitia. &c.

Verùm animi angor, & desperatio ex maligna sanguinis conditione, quæ atram bilem sapit, ac redolet, suboritur, quæ mentem incessit, & alienat. quantum enim ad animi prudentiam, & constantiam deijciendam corporis vitia possint, abundè ab Arist. *Lib. de struct.* & a Galeno proditum fuit, nosq; ipsi aliàs notauimus. Quare *Hom.* ratiocinandi vi alias, quæ deinceps sunt, dirigente speculatoris, *Et in lib. de* ducisq; cuiusdam more, quum illæsa hæc permanet, cæterarum *Anima immortal.* affectus dignoscimus, quum verò affecta ea fuerit, memoria vnà atq; imaginatio abolentur, vbi enim consilij totius præses patitur, quomodò tandem censes affectum iri ministros, qui illi parent, dictoq, audientes sunt?

Atq; hanc noxam, vti diximus, ex atræ bilis ebullitione animus sentire consueuit vaporibusve, qui hinc resiliunt, quorum planè contemperamento debemus, & repurgatione ægris securitatem præstare.

» *Sed alium horribiliter compellat, ac in puteos prosilire, ac incidere*
» *iubet, & strangulari, tamquam meliora sint hac, & omnem vita*
» *vtilitatem excedentia. &c.*

Non est mirum, si horrendum in morem alios compellant, & in puteos sese præcipites dare iubent, cum rationis munia præpediantur instrumenti vitio, quod ab ipsa atra-bile afficitur, propterea aliàs rectissimè diuinus senex scripsit. Hominis modesti vocem ferocem malum esse, quia aut adesse, aut impendere ferinum delirium significatur, hoc autem est studiosi delirij peculiare, vt pessima quæq; apprehendat, & ceu optima amplexanda esse ratione, & imaginatione peræquè læsis autumet, tantum enim erroris & insaniæ imaginationi inest vt quæcunq; naturæ concessa non sunt, vt efficiantur, ipsa sibi liberè

prorsus effingat. Et quidem in turpissima nos hæc errata citò conijceret, nisi ratio quasi speculatrix quædam insanos huiusce impetus acriter obiurgans velut e specula quadam nimietatem cohiberet. Hinc cautè ad huiusmodi ceritas accedendum esse, docemur, ne aliquid intempestiuum specie recti in medicum, aut assistentes moliantur; quinimò vinciendæ, & diligenter custodiendæ, ne inse-met ipsas violentas inferant manus, obitumq; sibi fanaticæ consciscant. Olim Milesiæ Virgines, teste Plutarcho, se in Puteos conijciebant tali affectu correptæ.

Vidit Pontanus Virginem Neeram in Salentinis se in Puteum proijcientem. Plura videas apud Schenckium.

Aliquando sine spectris, & phantasmatis voluptas quædam adest, ex qua mortem veluti bonum aliquod amat. Post quam autem respuit homo. Mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas vestes muliebres Dianæ consecrant à vatibus id docentibus deceptæ. &c.

Lib. de virt. cord. Voluptas est animi motus proueniens ab obiecto proportionato ad potentiam, seu, vt ait Auic. introitus naturalis dispositionis apprehensio, nam vt dolor in quadam transmutatione *In Top.* consistit, ita voluptas, propterea Arist. *Melius est facere, inquit, quàm fecisse, & melius fieri, quàm factum esse.* Ea enim, quorum substantia, in ipso, vt ita dicam, fieri consistit, vbi facta sunt, non existunt amplius. Quid igitur mirum si deferuescente febre, si diris illis phantasmatis, & idolis euanescentibus, quæ mentem miris modis afficiebant, voluptas quædam succedat, quæ Virgines leuet. Relinquitur tamen solido charactere impressum sæpe vestigium, & alta mente repositum, cuius occasione in morbo assueuerant mortem expetere tanquam quoddam bonum.

Hæret porrò diutissimè impressum signum tum siccitatis ratione per inflammationem, tum etiam tenacitatis propriæ, & familiaris, quæ humori melancholico summa inest.

Ex qua mortem veluti bonum aliquod amat. &c.

Lib. de morb. mulierum. Hoc vitij genus accommodat Mercatus Virginibus, Viduis, & sterilibus, etiamsi viris cohabitent, sed præcipuè puerperis, non integrè purgatis, vel ijs etiam, quibus menses per repentinam occasionem repentè etiam retrocedunt. Quibus omnibus hoc mali accidit, vt aliquid in cor, & cerebrum commigret, ipsumq; adeò lædat, vt non modò imaginandi potentiam vitiet, verùm credere, quæ cogitauerit, cogat, & proferre, quo discrimine melancholici a maniacis distinguuntur, discernunturq;

quòd

quòd illi palam affari cogitata verentur quadam suspicione detenti, ne falsum animo conceperint, proin intus animo voluunt, & sibi ipsis cor edunt, hominum vestigia vitantes, hi verò confestim inconcinnèq; effutiunt, quæcunq; imaginosa viderit phantasia. Narrat Hollerius in hanc rem aliquot historiolas dignas sanè, quæ hìc adscribantur. *Lib. Praxeos cap. de supp. mens. in scholijs.*

Quibusdam, inquit, risus, quibusdam lachrymæ, alijs vtrumq; vt Dominæ de Rochepot, quæ cum varicosa esset, eo affectu corripiebatur cum delirio, & risu, & lachrymis, oculorum contractione. Alteri risus dein perturbatio mentis, hinc lachrymæ, a quibus etiam monita haud cessant. Sed nihil admirabilius, quàm quod duabus filiolis Præsidis Rotingensis contingere solebat in motu sursum vteri, quo intervallis laborabant.

Risu enim longo ad horam, & duas horas imminente paroxysmo capiebantur, quem neq; metu iniecto neq; hortatu, neq; alijs artibus poterant compescere. Parentibus interrogatæ, & obiurgatæ respondebant se non posse continere risum.

Hactenus Hollerius. At cur ridebant affectu præter naturam correptæ? Risus enim concitatior quidam animi, ex re iucunda motus est ad conceptum intus gaudium explicandum, quo thoracis, & oris musculi impetu quodam mouentur. An dicendum ex affecto diaphragmate hoc proficisci, quod risus sedem non leui coniectura quidam statuunt?

Ictus est inquit Hipp. catapulta in pectus, & paulò post risus tumultuosus superuenit, videbatur autem mihi Medicus eximens lignum reliquisse ferrum in septo transuerso. *Lib. de popul.*

Nec absimile exemplum attulit Arist. Atqui sardonius, vt parœmia fertur, risus videtur ex musculorum septo consentientium conuulsione, qui buccas mouent. Adeò est perniciosæ naturæ vapor, qui ex vtero ad præcordia fertur (maximè si ex virosa, sonticaq; seminis corruptione proficiscatur,) vt veneno finitima symptomata pariat. *2. de Part. Anim.*

Postquam autem resipuit homo &c.

Vbi verò morbo successit sanitas, mentiq; pristinæ restituta est mulier, quam mox donaria, & pretiosas vestes Dianæ appendunt a Vatibus, h. e pseudo-prophetis, & sacrificulis deceptæ, in quos meritò inuehitur, & animaduertit Hipp. deceptores vocans lucriuoros cum in medicos malignè se gerentes omni laude medicinam spoliarent, & si quid boni ægris contigisset, vt Numini acceptum ferrent medicum prætereuntes, suaderent.

De qua re acriter conqueritur Hipp. apud Democritum dicens: *Artis medicæ recta facta o Democrite plerique; e vulgo hominum non omnino laudant, verùm Dijs sæpe attribuunt, si verò natura reluctata perdiderit eum, qui curatur, medicos reprehendunt Numen prætereuntes. Et ego sanè mihi videor maiorem reprehensionem, quàm honorem artis me consequutum.*

In Epist.

Vtinam hac tempestate similes calumnias non audirent optimi medici, qui ex arte, & naturæ conuenienter munera sua tractantes malè accipiuntur, pessimi quiq; & audacissimi adhibentur, etiamsi per mortes faciant experimenta, & sibi viam ad laudem sternunt. At si præter infamiæ periculum, quam nauci faciunt, pœna impenderet temerè medentibus, plurimi fortasse ab officio se subtraherent, atq; temperarent rebus suis consulentes. Sed ad rem. Cum Deus rei cuiq; adsit (quidquid enim est diuinæ essentiæ delibatio: Hinc Platonici, quæ sunt, omnia sunt, & ab vno, & in vno, & ad vnum,) & ad quoslibet effectus conueniat, qua caussa moti Platonici scripserunt caussas secundas esse instrumenta primarum, quæ Peripateticorum etiam consensu plus in effecta influunt, quàm secundæ, non est inficiandum, nos sine Dei auxilio, & congressu languentibus sanitatem minimè restituere posse, id quod etiamnum ab Hipp. manifestò traditur. Inquit enim, *Deus est, qui maxima, & sceleratissima peccata purgat, ac purificat, & liberatio nostra existit.* Alibi verò *Scientia de Dijs animo penitus implexa est: Tum verò in cæteris affectibus, & symptomatis Medicina erga Deos valde reuerenter se gerere comperitur. Tum verò Medici Dijs locum dant. Numen enim cuncta gubernans in Medicina minimè ociosum esse animaduertunt, & in his morbis, quos ipsimet curare nituntur, & in his, quos vltrò absq; sua opera superari vident. Quot quot enim vincit Medicina, hi c (Deorum nimirum ope) vincit. Quin & Medicinæ via secundùm sapientiam Deorum munus est, & remediorum efficacia ab eisdem pendet. Verùm hoc alij non credunt, cum in confesso sint, sensuq; percipiantur ea, quæ circa corpora sunt, partim per omne remediorum genus transformando, aut transmutando, partim per chirurgiam auxiliando, partim remediando medicamentis, aut diæta, & tamen summa horum eò redit, vt Deus esse cognoscatur.*

Lib. de morbo sacro.

Lib. de Eleg.

Hæc est diuini Senis theologia, qua vtraq; Dei prouidentia explanatur, & palam fit, qua quid sanctius, quid diuinius a natura mortali dici, aut excogitari potuit? Veruntamen quia Medicina donum Dei est hominibus diuino fauore concessum ad arcendos,

arcendos, propulsandosq; morbos, non est credibile, inanem esse Medici operam. Quare qui media spernit, per quæ Ignis ille viuens efficax esse vult, vt se ab ordine subtrahit, ita grauiter peccat, & seipsum perdit. Neq; Hipp. damnauit scythas Numini xenia, & vota ferentes, sed vna naturalia media esse transigenda constanter asseruit. Quod vt amplius constet, sciendum, secundas Intelligentias agere, & mouere per formam apprehensam ab intellectu, forma autem apprehensa est intentio, & notio rei, haud res ipsa, atqui non potest res rata, & absoluta immediatè ab intentione produci, hinc fit, vt Intelligentiæ inferiores per formam apprehensam, quæ illis est ratio agendi, non possint reuera naturam procreare. At secus in summo Deo res habet, nam quod intelligitur non est amplius notio, sed res summa, quæ est ipsissima Dei essentia rem vniuersam continens, & propterea materia corporalis vni, & trino Deo cum penes motum ad locum, tum penes motum ad naturalem formam obtemperat, & penitus audit, cui soli mandauit Hipp. vt preces effundamus, & munera, non istis Deunculis, quos temerè gentilitas effinxit. Prudenter itaq; Hipp. misellas mulieres decipi scripsit a vatibus, qui mulierculàrum loculos exhauriunt, discriminalia, periscelides, olfactoriola, & murenulas corradunt: Ex stupore iuncto credulitati impostores incredibilem quæstum fecerunt. Vtinam hac nostra ætate non essent, qui specie recti idiotis imponere nituntur, & per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium.

Lib. de A.L. Aq.

Eo artificio constat, ethnicos multifariam fuisse delusos, atq; in impietate obfirmatos, & (vt cætera huiusce rei mittamus exempla) narrat Philostratus, Pausanias, & Strabo, eos qui varijs oppressi morbis Æsculapij, Serapidis & Amphiarai templa petebant, omnium ægritudinum in quiete, dum eisdem somnia obseruarentur, præsidia accipere consueuisse, quod idcirco Dæmones faciebant, vt vel sibi, qui ea remedia suppeditabant, vel tribus illis hominibus in Deorum numerum relatis honor tribueretur. Plinius tradit, ægrotantes suos morbos ad Deos referre consueuisse, quod & nunc faciunt religiosa opinione adducti, ac liberatos in templo scripsisse, quibus remedijs conualuissent. Hinc Iamblicus, medicina, inquit, somnijs est reperta diuinis; ægri pernoctantes in templo Apollinis inter dormiendum somniantes agendorum monebantur. Sed quis credat a calumniatore, & iurato humanæ ceruicis hoste auxiliaria præsidia, non

potiùs venena oblata fuisse? Nos interim ex animo hortamur, vt ægroti, & malè habentes Deo, Diuisq; vota nuncupent, & donaria in Fanis appendant, qui certò scimus, preces nostras per Sanctos Deo offerri, cui omnia præsentissima sunt, quiq; admirabilis in Sanctis suis esse vult. In languoribus igitur ad diuinam opem recurramus, & ipse sanabit, qui vera salus est, neq; tamen interim naturalia præsidia sunt omittenda, per quæ in nobis efficax esse vult, ne tentetur eius omnipotentia.

Dianæ igitur vouebant mulieres, quia Virginibus præesse cre debatur, & propterea ad Numen faustissimum confugiebant, & pro accepto beneficio gratias referebant. Hinc Venusinus.

Montium custos, nemorumq; Virgo,
Quæ laborantes vtero Puellas
Ter vocata audis, adimisq; letho
Diua triformis.

Libro de nat. Deor. Plures Dianas fuisse commemorat Cicero, sed illa nominatissima est, quæ eodem partu ex Ioue, & Latona orta est, vt Homerus testatur.

Salue Latona, vt peperisti pignora clara.
Venatrix Diana tua est, & clarus Apollo.
Edita in Ortygia hæc, in Delo est ortus Apollo.

Hæc ob virginitatis amorem fertur hominum consortia aufugisse, & vt a se libidinis pruritum amoueret venando syluas incolebat paucarum Virginum comitatu contenta. Arcum ferebat, & pharetram succincta semper incedens, & cothurno induta, ob hanc caussam syluarum, nemorumq; Dea putabatur. Dicta fuit Triuia, quòd vijs præesset. Item Lucina, quòd a parturientibus inuocaretur. Iuno, lucina, dicebat meretrix parturiens apud Terentium, fer opem. Laudatissimum templum habuit apud Ephesos, quod Herostratus, vt ex facinore immortalem gloriam consequeretur, destruxit, & solo adæquauit. At τεῖων ὕπτω. Proximum est, vt ad curationem progrediamur.

„ *Cæterùm curatio, vt hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil*
„ *fuerit, quod impediat. Ego verò iubeo Virgines, cum huiusmodi*
„ *patiuntur, quàm citissimè viris cohabitare; Si enim conceperint,*
„ *sanæ fiunt. Si verò huiusmodi non affuerint ipsis simul cum puber-*
„ *tate, aut paulo post corripientur. Si non viro nupserint. At verò*
„ *ex mulieribus viro iunctis steriles magis hac patiuntur. &c.*

Cordatur temerè hic Hipp. interpretatur. Mirificus Hipp. præclarè tantis malis medelam instituit, (quod fuit instituti sermonis consilium) dum sanguinis missionem

nem præſcribit, ſi nihil fuerit, quod impediat. Nam mala, quæ huiuſmodi fœminis accidunt, ex ſanguinis ſynathriſmo, & collectione, vt vidimus, proficiſcuntur, nil verò peræquè prodeſſe poſſit, atq; ſanguinis detractio.

Sed vnde mittendus ſanguis eſt? Ex tali venis iubet Hipp. atq; aſſecla Gal. ne, ſi ex cubito, fiat inſtituto noſtro contraria reuulſio. At hoccine perpetuum eſſe debet, vt defectis menſibus ſanguis infernè ducatur? Minimè puto, vbi plethora, & ſumma ſanguinis vbertas affuerit, tunc enim ex cubito ſatius fit ſanguinem prolicere, quod & ab Hipp. præſcribitur, quod Paulus, & Aetius Amidenus obſeruarunt, illi enim, vbi prælto fuerit plenitudo, malunt ſupernas tundere venas, & ſanguinis copiam inde exhaurire, ſubinde malleoli venas ſecare. Seriò enim metuunt, ne ſecta primùm pedis vena ſanguis deorſum præceps ruat, & copia ſibi aditum præcludat auctis obſtructionibus. *Lib. de intern. aff. cit.* *Paulus lib. 3 c. 61.* *Aetius ſerm. x. cap. 57.*

Quærit Aphrodiſienſis, cur in vaſis, quæ a Græcis harpagia dicuntur, digitus eorum ori impoſitus non ſinit aquam fundo effluere, ſublatus autem ſinit? Quia inquit, cum ex ore digitus eleuatur, aer aquam ingrediens deorſum trudit, quò ſuapte natura fertur, atq; ita per foramina fundi exit. *Prob. 95.*

Copia ſanguinis in menſium ſuppreſſione inſtar eſt digiti vaſis oſculo appoſiti. quare vt remoto digito aqua delabitur, ita aperta supernè vena & imminuta ſanguinis copia ab vteri fundo foras effluet & erumpet; quam ſententiam doctiſſimus Sanctorius Medicorum Princeps, & verus Apollo in aureo de remediorum inuentione libello planè tuetur. Caueant igitur, qui tam mordicus Galeno cohærent, vt ne latum quidem vnguem diſcedere auſint, nam ſerui illi ſunt, ille idem dicebat, qui ſe Hippocrateos, aut Praxagoreos, vel alios alterius ſectæ appellari volunt, quicunq; igitur Romanus, vel Græcus, vel Arabs, vel Iudæus optimè locutus fuerit; illi proculdubio fides habenda. Hac tamen cautione Aetij conſilium nos aſſequi decet, dummodo ſanguis quieſcat, quieſcit autem, quando menſtruorum periodus longè diſtat. Cæterùm non vſq; licet ſuppreſſis menſibus ſanguinem cæſa vena educere. Quid ni? *Apud Amat. cent. 1 cur. XV.* *Capiuacceus*

Quia aliqua impedimenta fiunt; hæc autem in virium, aut malæ corporis habitudinis vitium, vel in vitæ laboribus & ieiunijs deditam conſuetudinem referri poſſunt, neque enim Auic. teſtimonio phlebotomia, vbi ſanguinis miſſione opus eſt, ex eorum genere eſt, in quus tandiu præſtolandum, immorandumq; ſit, donec *Lib. 4. F. 1. T. 2. c. 7.*

fit, donec

fit, donec digeſtio fiat; quemadmodum in cæteris humoribus. Quare perperam efficiunt, qui ruſticas Viragines agreſtibus laboribus, atq; ieiunijs continenter laſſatas, atq; vexatas phlebotomijs fruſtrà fatigant. Quòd ſi ſubſit in prima regione cruditas, eccoprotico prius exturbari vult, ne tracta in venas ſuburra maſſam ipſam contemeret. Non eſt interim Auic. conſilium negligendum, qui mandat, ne ijs Virginibus, quibus ob genitale virus hyſtericæ paſſiones impendent, ingruuntq; ſanguis detrahatur, ſed potiùs vt viro iungantur.

Ego verò iubeo, &c.

Si Virgunculæ his paſſionibus opportunæ liberari deſiderio deſiderant, ad nuptias, ait Hipp. conuolent, & virum experiantur, nam aucto per venerea calore, vaſisq; generationi ſeruientibus explicatis, atq; dilatatis excrementa quæcunq; congeruntur huc amandata foras promptiùs erumpunt.

Accedit ſeminis excretio, quæ mirificè totum corpus afficit, quam ideo Democritus paruam vocitauit Epilepſiam. Hinc dicebat Conciliator, tria eſſe, quibus corpora prorſus permutantur, melancholiam quippe, coitum, atq; vinum. Ita eſſe demonſtrant Philoſophi quærentes, *Cur mulier virum, qui eam defloraverit, vitiaritq; præcipuo amore proſequitur? Reſpondentq; quia ſummæ delectationis initium maximam affectionem in totum inducit, qua poteſtates animæ maximè obligantur, & ei immobiliter adhærent, atq; adquieſcunt.*

Com. in Pro-bl. Ariſt. Zimara.

Qua cauſſa ſapienter Heſiodus mandat, vt Virgines in matrimonium ducantur, haud Viduæ, ne benedictus ille Benedictus crebriuſculè fortaſſis interponatur. Sed enim tunc ſolùm contulit Virginibus virum Auic. vbi ex pollutu ſeminis pleonexia malis plectuntur, hocq; interim ſpatio hortatur, vt corpus exerceant, fœtificumq; lentorem minuentibus vtantur, veluti ruta calamentho, vitice, electario e cymino, propotiſmate ex diureticis ſuperhauſto. Nos autem experimento probauimus, virum eſſe omnium præſidiorum inſtar. Mulier nobilis non ita pridem furebat ab vtero, inquit vir doctus, imperaui venæ ſectionem, clyſteres, frequens balneum, quibus cum morbus non cederet, maritum peregrè profectum iuſſi reuocari.

Riolanus.

Reuerſus illi priſtinam mentem prima nocte reſtituit. Siccus vterus ſolebat humectari non aqueo, ſed aereo, & pingui illo humore, qui eſt illi pro pabulo.

Simile exemplum affert Alex. Benedictus. Iuuencula Venetijs

domo

domo exijt furens ab vtero ob suppressos menses, cum maritus eiusdem domum reuersus cum ea tota solitus fuisset nocte, fluxere menses mentisq; sanitatem consequuta est: Nobis simile exemplum videre contigit nouissimis diebus. Non modò verò furentibus conducit congressus cum viro, verùm etiam hysterica passione oppressis suauissima curatio euadit, mirum enim in modum releuat congressus a paroxysmo, si penis oleo moschatellino oblinatur, aut quouis alio, in quo granum moschi, zibetti, vel ambræ griseæ, sit dissolutum. Propterea Medici partes sunt, Parentibus consulere, vti Puellæ nubili maritum quadratum, & succi plenum quæritent. Notandum, quòd Puellæ hystericæ primis congressibus solent concipere, vt caueant sibi, appetens vterus inuento edulio se se explet, quod in bonis habendum, nam si conceperint, inquit Hipp. sanescunt, expleto enim desiderio quiescit vterus, quem Democritus iure Puerorum matrem, & infinitarum ærumnarum in muliere caussam nuncupat.

A Platone animal dicitur procreandi filios cupidum, quod vbi sterile præter tempus diutius fuerit cum indignatione grauiter fert, & vndiq; per corpus oberrans, & spiritus transitus obturans, & respirare non sinens anxietates alias extremas immittit, tum omnis generis morbos inducit, donec vtriusq; cupiditas, & amor eductio velut ab arbore fructu, deinde excerpto in vterum velut in aruum animalia præ paruitate visum effugientia, & non efformata conseminant. *In Timæ.*

Aretæus vterum viscus quasi animatum, & veluti animal quoddam in animali appellat. Ne credat tamen quispiam vterum loco moueri, etiamsi conuulsis ligamentis interdum contrahatur, solutis aliquando prolabatur. Hinc patere puto, quàm malè sibi, & Puellis prospiciant Parentes, qui sumptibus parcentes filiolas in Gynæcia vel inuitas obtrudunt, vbi desolatæ vitam despectissimam agere coguntur, & dira pati symptomata, quæ aut Dæmonis, aut dementatæ mentis suspicionem injiciunt, atq; hoc interim spatio Parentes proscindunt, & malè iurgijs exprobrant, quorum caussa illæ coguntur sæuos perferre labores. *Lib.2.c.xi.*

, Venus nec illis monita verbis subsidet,
, Sed si vrgens, magis, magisq; intenditur,
, Amorq; castigatus infestat magis.

Aduertant igitur posthac consanguinei, & Puellarum mentem, mores, temperiem, & vitæ genus priùs consulant, quàm misellas in ea Vrbis latera relegent, vnde Hymenæus, & Veneris illecebræ

illecebræ amandantur, & exulant. Plurimum enim Parentum intereſt, quàm libenti, aut quàm inuito animo coelibatum agant Puellæ, ne, quod Pauſaniæ contingebat, illud perpetuò inſuſurretur in aures.

Pœna luenda tibi eſt, affert iniuria cladem.

Eſt ſanè pulcherrimum, & laudabiliſſimum vitæ genus Deo, Diuiſq; vacare circumciſis mundanorum adfectuum radicibus, ſed quæ tam impotens eſt, vt ſibi imperare nequeat, & diſcuſſis paſſionum nubeculis veritatem puro lumine inſpicere, digna profectò eſt, quam miſeremur; habet enim, inquit Hipp. mulier in ſe laſciuiam quandam, quæ niſi quotidie reſecetur, veluti arbores in materiæ multæ effuſionem extuberat. *In Epiſt.*

At verò ex mulieribus. &c.

Supereſt iam, vt videamus, cur inter nuptas hyſtericis paſſionibus magis obnoxiæ ſint ſteriles. Equidem hoc haud vſquaq; verum eſſe affirmarim, nam ſteriles plurimas nouimus, quæ quicquam tale nunquam ſunt perpeſſæ, attamen ſi contingat, mulierem plurimo ſcatere ſucco, lautiſſimè viuere, & carnoſi, optimiq; habitus eſſe, plerumq; hoc dæmonij genere corripitur, quod certè minimè accideret, ſi conciperent, tunc enim fœtus plurimum materni ſanguinis abſumeret, & in puerperio vteri penitus repurgarentur. Accedat, ex Hipp. vteros tunc fieri fluidiores.

Ad hæc non tam ægrè ferunt diſtentionem a ſanguinis ſuppreſſione, & alia incommoda, cum per conſuetudinem vtero gerendi non ita afficiantur ex leuibus cauſſis. Refert primariæ notæ medicus, ſe nouiſſe mulierem, quæ cum eſſet demens, ſimul atq; concipiebat, reſipiebat, & menti meliori reddebatur. *Rond. lib. de meth. med.*

Lib. 3. F. 2 1. T. 1. c. 8. *Hinc dicebat Auic. quod mulier, quæ parit, & concipit, minus infirma eſt, quàm ſterilis. Verùmtamen eſt debilioris corporis, quàm ipſa, & ocyus ſeneſcit. Sterilis verò plurimis ſubijcitur ægritudinibus, atqui maturior ſeneƈtus accedit, & iuueneſcere videtur.*

At verò ne præſidijs deſtitutæ videantur, quæ Deo dicatæ, aut pudicitiæ cauſſa ſuauem illam curationem renuunt, age in medium paucula afferamus, quis hoc dæmonium propellitur, atq; perfringitur. Hortamur igitur, vt vnaquæq; mentem piet, & a quiſquilijs radicitus repurget, tum animam pijs cogitationibus repleat, recolatq; quàm ampla præmia illas maneant, quæ legitimè certauerint, & ſenſuum illecebras aſpernatæ fuerint, ac quàm turpe ſit in materiæ fœditatem illabi, neq; animum

ſuſtinere

sustinere posse, ne cadat, quàm grauia decernantur supplicia ijs, quæ animi libertatem appetitui manciparint. Hac lustratione vbi animum repurgauerint, ieiunijs corpus extenuent, pulchrum enim est corpus esse in macie, dum animus est in sagina, qua caussa rectè Samanæi violentas manus in corpus, cùm valebat, inferebant, ne petulanter in animum se gerens, eius imperium aliquando eluderet. Huc etiam spectauit Moses ille Atticus, quando scripsit, qui animo viuere vult, corporis mortem meditetur. Perpetuum igitur sibi indicant carnispriuium, quod est Hipp. consilium, præcipiens, vt fœminæ piscibus potiùs vescantur. Super omnia munera Bacchi declinent Romanam temperantiam adhibentes, continentiæ enim gratia Romanis Puellis vino interdictum erat, in quo Venus luxuriat, hinc Auic. *Caue, inquit, ne ei des in potu vinum, quoniam aqua est ei conuenientior.* *In Timæo.* *Lib. de morb. mul.* *Lib. 3.*

Quid tibi præcipiam de Bacchi munere quæres *Ouidius.*
Spe breuiùs monitus experiere meos.
Vina parant animos, faciuntq; libidinis aptos.

Quarè consultè proditum fuit, Venerem, & Bacchum mutuis stare auxilijs. Ex animalibus mittantur Agni, hoedi, palumbes, testacea, ostrea, mytuli. Oua, lac, cępe, allia, cicer, fabæ, faseoli, enula, anysum, marathrum, cinara, amygdalæ, phystici, eruca, bulbi, de quibus Poeta.

Daunis, an Lybicis Bulbus tibi missus ab oris, *Ouidius.*
An veniat Magaris noxius omnis erit.
Nec minùs erucas aptum est vitare salaces,
Et quidquid Veneri corpora nostra parat.

Summum quæcunq; sanguinem, atq; adeò fœtificum lentorem augere possunt optimi succi edulia, quæ flatus, atq; tentiginem excitare valent, aut acrimoniam, vt aromata penitus arcenda. Interim lactucis sæpiuscule vtendum, extinguunt enim igniculos, quod significauit Venus, dum mortuum Adonim inter lactucas sepeliuit: Vinum, (si modò vti licet) foliorum Agni casti succo diluatur.

Tercenta alia mittimus, quum non sit propositi nostri singula minutiùs prosequi. Interim desidiam vitent, quæ improbitatem, & nequitiam quærit, vt Hipp. more loquar, animum ad aliquod studium appellant, nec patiantur eum feriari, multos enim memorat Plato, quos assiduus labor reuocauit ab incontinentia. Præ cæteris Deo, Diuisq; se commendent, rogentq; vt ferocientem appetitum rationis habenis compescere possint. *Lib. de præcept.* *lib. de leg.*

Quo pacto D. Thomas compressis prece igniculis, præcinctisq; ab Angelo lumbis castitatis zona, perpetuam pudicitiæ laudem sibi custodiuit. Verùm nos in alienam messem illapsi pedem referamus, & hæc transmundanis Philosophis relinquamus, & nostris potiùs elucubrationibus ad vmbilicum adductis accinamus, Deo immortales gratias agentes.

Fœlix, qui potuit visere lucidum
Puro ex fonte bonum; qui potuit grauis
Missis illecebris soluere vincula
Terrenasq; cupidines.
Vates Threicius funera coniugis
Plorans, æger vbi flebilibus modis
Syluas vernicomas currere, mobiles
Amnes stare coegerat.
Iunxitq; intrepidum blanda leonibus
Sæuis cerua latus, nec timuit lepus
Iam cantu placidum sollicitus canem,
Dum cor feruor aduretet.
Nec qui sæpe modi cuncta subegerant
Mulcerent Dominum: Tum Superos querens
Immites adijt tartara, diraq;
Furuæ regna Proserpinæ.
Illic Bissonius mira sonantibus
Præcentor fidibus carmina temperans,
Quid quid præcipuis fontibus hauserat
Matris, quod dabat impotens
Luctus, quod geminans luctum amor anxius
Demissis oculis trenera commouens
Næ deflet, veniam poscit, & horrida
Flectit numina Tartari.
Flaccet tergeminus carmine ianitor
Captus dulciloquo, quæq; agitant Deæ
Vltrices scelerum corda nocentium
Iam mœstæ lachrymis madent.
Non Ixionium præcipitat rota
Excantata caput, Flumina Tantalus
Spernit, dum fatur est, Vultur edacior
Non traxit Titij iecur.

Tandem

Tandem commiserans heu nimis Arbiter
Vmbrarumq; Pater, vincimur, addidit.
Donemus comitem dulce petentibus
Emptam carmine coniugem.
At lex iuncta viro dona coerceat,
Ne dum nostra libens limina liquerit
Absenti liceat lumina flectere.
Quis legem det amantibus?
Maior lex amor est. Heu prope terminos
Noctis respiciens Euridicen suam
Orpheus impatiens exiguæ moræ
Vidit, perdidit, occidit.
Vos hæc respiciunt, qui in superum diem
Mentem solliciti ducere quæritis,
Auctoremq; boni cernere perpetim
Optatis bene feruidi.
Quidquid præcipuum possidet intimis
Thesauris animus, quid quid habet boni
Virtutum rutilo sydere fulgidus
Perdit, dum videt inferos.

AD ILLVSTRISSIMVM ATQ; REVERENDISSIMVM ALBERTVM BADVARIVM CREM. ANTIST.

Quartana febre laborantem.

QVA RATIONE INTERCIPI POSSIT QVARTANÆ ACCESSIO.

VMANAS dum sola vices, casusq; nefastos
Ipsa animo reputat Venus, & miserabile fatum,
Mortalesq; hominum curas, vigilesq; labores,
Insignem Albertum aspiciens, quo pulchrior alter
Adriacis non fertur aquis, neq; moribus anteit,
Aut virtute animi, redimitum tempora mitra,
Sacra Quirinali celebrantemq; orgia ritu,
Lænaq; indutum, demisso lumine, fluxa,
Mirabunda diu, & fatuo correpta stupore
Ora premit, sistitq; loco insinuata lacertos.
Tandem oculos tollens roseo suffusa colore
Increpat indignata, & inania verba profundit.
Sic cine desciuit Flamen, sic nostra reliquit
Castra silens? Tantùmne mihi crudelis, & asper,
Tantum optauit onus, tantosq; afferre dolores
Tune decus sine clade foucbis ianthina vestis
Progenitumq; auctumq; mihi? Patiarne misella
Deludi, frustraq; meos proserpere nisus?
Ah scelus indignum; meritas iam sumere poenas
Iam satago. Petit hinc Saturnum actura querelas,
Deploratq; nefas, præsensq; Ericinia poscit

Auxilium,

Auxilium. Insueto commotus pondere rerum
Ipse Senex sortem Diuæ miseratus iniquam
Præsentem promittit opem, natamq; sinistro
Omine filiolam cum dicto accersit, acerbis
Informatq; modis. Venerem viden ipsa querentem
Tristis ait, Seniorq; Deus, lachrymisq; madentem?
Ipsa nefas gemit Alberti, qui prouidus Aulæ
Despicit imbellem thalamum, & connubia Diuæ.
Tu pete tecta viri, venetoq; infecta colore
Perterre panicis, & tristibus imbue visis,
Quarto quoq; inceße die, modò frigore membra
Concute pallenti, & cruciatu obtunde medullas,
Nunc rapido gelidos artus exure calore
Circuitu alterno lædens, atq; horrida monstrans.
Filia Saturni gaudens mandata Parentis
Ritè sequi aggreditur validis instructa ministris,
Tristeq; munus obit, Dominumq; infesta laceßit
Quarto quoq; die vires, & robora frangens.
At cuncta e cælo despectans Iuppiter æquus;
Ergo hominum decreta iris plectuntur iniquis?
Non patiar. Subitòq; fidelem accersit Hygeam,
Atq; hæc mandata iniungit. Citò perge per alta
Belluni iuga, perq; nemus, collesq; beatos,
Quære salutiferas herbas, succosq; potentes,
Languentiq; manu propera succurre medendo.
Illa autem dicto citiùs florentis Anaxi
Percurrens ripas, & amœna cacumina Acedi
Euphrasynum Filicemq; legit, scolopendraq; & Irin
Illyricam, Lupulosq; Alpinaq; Teucria iunctis
Seminibus Viticis, Violasq; & Aizoa, & atram
Capnitim, & genus omne Adianthi, vdosq; Genista
Flores, & fructus Thamarisci, & pocula casa.
Sennamq; & nigram Balanum, & Polypodia querna:
Hincq; salutares adiecto sacchare succos
Conficit, atq; laboranti custodit Hygea.
Præterea calathis cerealia munera defert,
(Vt fors ipsa tulit) syluestribus obsita pompis,
Vuas, & ficus nocturno rore madentes,
Aurea mala Pyris permixta rubentibus, escas,
Quas Pinus profert, & plurima Phyllidis Arbor.

Accipe,

Accipe, ait Dea, quæ tibi dona virentia gesto,
Scilicet & spem portendunt, & sumpta salutem
Restituent. Age rumpe moras, & amœna vireta
Quære libens, veterisq; Soli vestigia linque:
Proderit insuetum Cœlum, & puri ætheris vsus,
Quem cantu volucres mulcent, aut curuus Arator,
Seu labentis aquæ murmur, seu mobilis Aura.
Hic compone animum curarum mole relicta
Delicias inter molles, & gaudia læta.
Offeret interea syluestria munera Faunus,
Phœnicurum, Erithacumq; simul, Florumq; Chlorinq;
Sæpicolamq; vagam, Cirlumq; atq; Atricapillam.
Turdosq; Attagenasq; & Porphyriona, salaces
Nec non Perdices. Nais quoq; xenia tradet
Cærula, & Auratam, & Mullum, Percamq; Lupumq;
Et quot quot fluuij sapidos alit vnda Natantes.
Neu graue sit, curruq; vehi, perq; æquora campi
Exercere breui torpentia membra laconum
Turbam inter, leporesq; sequi, testaq; lutoq;
Hocq; caue, ne sudorem, sed gaudia tantum
Exprimat ipse labor, curasq; eliminet atras.
Sed cape, ne te longa diu fastidia lædant.
Prabia bina procul pulsant hostilia febris:
Vna bipartitò irritamina segnia reddunt;
Altera concrementa vetant inolescere furua.
Ergo dum properat pugnax insultus, & instat,
Tu vehemente animam motu, atq; pathemate multo
Imbue, ne mens insidiosæ incommoda causæ
Percipiat distracta, & ad obuia versa profundo
Excessu, mentemve thoro, somnoq; sepultam
Obrue, ne sensu obtuso noua pugna fatiget.
Congressus febrem interimit semel interceptus.
Sic immane iugum fregit, lusitq; Puellam
Intentus luctæ, dum Prodromus ignifer instat,
Fabius eluctans, & acerba percitus ira.
Sic Cous miseris hypnotica pharmaca præbens
Mandragoram, solanumq; stupens, & dulce Papauer,
Immemores, vacuosq; malis per somnia fecit.
Ast bilis cohibent nigræ incrementa, vetantq;
Vltra adolere altrix vis non effœta, vigensq;

Empyricus hic curandæ Quartanæ feb. modus decerpitur a Mercato lib. p. de Recto Præsid. vsu, qui vniuersa quæ huc spectant descripsit a Brudo Lusitano, qui lib. 3. de ratione victus graphicè, & philosophicè rem hanc tractat & iubet ab

Insertus

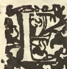
Insertus calor ipse, & scitamenta decenti
Eucrata sumpta loco, nec non Panacea paratis
Ductibus educens cholerae atramenta tenacis,
Fercula praeterea, stomachi quae magna libido
Optarit, despecta licet, fontesq; accersere succos,
Nata, fugant hostem. Hinc epoto lacte liquente
Conualuere aegri, victo vel amystide Basso,
Ingluuie vt graui, bubula seu carne, Nefrendum
Seu perna ingesta, quam olim vapor ater adussit.
Mille modis fatuis optata pericula faustum
Exhibuere diem, vt traxit sua quemq; voluptas.

vniuersa corporis totius purgatione hunc modum esse adhibendum vbi diuturnitate nimia molesta est feb., solet .n. inquit Celsus, vbi ratio non, adiuuat temeritas prodesse.

DE THERMIS
CENETENSIBVS
AD MICHAELEM-ANGELVM ROTAM
ASCLEPIADARVM PRÆCLARISSIMVM.

* Salsa.

*ST Locus ignotus fama, qui dicitur * ASLAS,*
Cliuus Acedicolis Nymphis gratissimus, æquè
Herbarum, Salicumq; frequens, & diues Oliui,
Vrbem Palladiam, Vallemq; interiacet Arctam
Arduus, & patulis spectatus Collibus ASLAS:
Deliciæ Pastorum ASLAS, atq; vnica cura.
Hic pascebat oues olim inter amœna vireta
Thirenus placido Lyciæ succensus amore,
Candida cui Lycia ardenteis æquabat amores
Igne accensa pari. Dum oleas, vmbrasq; sequuntur,
Alternoq; modo voces, & lumina miscent,
Exponuntq; ex more focos, teneroq; vicissim
Corde trahunt gemitus oculis per mutua fixis,
Iuppiter extemplo Cœlum caligine densa
Nubilat, & vacuum nymbis circum æthera complet;
Sæuit tempestas commixta grandine, tellus
Horribili reboat tonitru percussa, tremitq;
Crebrescitq; fragor ventis, cœlumq; lacessit.
Quisq; suam repetit cryptam, & gurgustia læta,
Et Iouis, igniferiq; minas formidat olympi.
Lustra feræ, & volucres patulæ tutamina Syluæ
Impulsæ repetunt, camposq; aurasq; relinquunt.
Cogere tunc Thirenus oues, viridisq; ligelli
Tecta subire celer, Lyciam præuertere gressu
Ingenti satagens studio: At (mirabile dictu)
Incassum. Miser, heu miser ille repentè momordit
Tactus humum de cælo, soluunturq; calentes
Artus in cineres violentis ignibus vsti.

At Lycia egregium Iuuenem frondente sub antro
Expectans, damnansq; moras, & sydera sæua,
Absentem vocat e specula; Vox nulla vocanti
Redditur, & miseræ geminantur corde dolores.
Anxia quærit oues, Thirenum quærit anhela
Voce vocans, lustratq; vias indagine multa.
Tandem prostratum aspiciens sub tramite curuo
Thirenum amissa melioris imagine formæ
Ter vocat, & mutos Cineres perstringit, & vmbras
Pro socio (infelix), & olentia sulphura captat.
Ex illo lacerata Comas, Pallamq; recisa
Flere super cineres cœpit noctesq; diesq;
Imbreq; perpetuo latices formauit olentes,
Sulphureos latices lenta salsugine mixtos,
Queis volucres adstant variæ, cantuq; perenni
Ploranti Nymphæ quærunt solacia Diuûm
Imperio. Illa tamen solari nescia puram
Perpetua ditat lachrymarum lege scatebram.
Hi sacri latices (temerè quos tangere palmis
Grande nefas) summos pariunt languentibus vsus.
Abluti diram scabiem, Psoramq; lepramq;
Ritè abigunt. Ventres rigido mucore madentes
Detergent hausti, expediuntq; subinde tenaces
Infarctus, Renesq; luunt, vacuantq, saburram,
Cunctaq; per ventrem illapsi præcordia lustrant,
Atq; imbecilles impresso robore ventres
Firmant, admoti & cachectica membra resoluunt,
Extenuantq; pedes pallente œdemate molles,
Et quot quot pituita parit, seu frigoris atri
Vis mala. Acedensis saluete sacerrima Collis
Stagna, salutiferi fontes saluete, cadentis
Naturæ columen, miseranda sortis imago.
Ipse equidem soluam solemnia vota quotannis
Natales celebrans festos, & thure Sabæo
Auras inficiens, positoq; ex more Liæo
Æternos latices cytharis ad sydera tollam.
Tu verò Adriacæ Archiatros celeberrimus Vrbis
Pæoniæ Artis honos Michael miseratus acerbum
Fatum, virgineos luctus compesce per vsus,
Qui potes, & famam latè diffunde medendo.

G IOANNI

IOANNI STEPHANO

MEDICO ERVDITISSIMO.

LAVRENTIVS RAGOZIVS.

On est, cur serius ad me des litteras, quia a solidioribus auocent me contemplationibus; ad has enim potius animum meum a leuioribus traducunt. Febris Galenicam finitionem cum Masfaria, & Mercato pulchrè tueris, & qua ratione viuat hecticus permutato temperamento, ostendis. De imaginatione te in meam sententiam venire gaudeo. De Cimbris, & Persis reportatę victorię rescitę sunt Romę eodem die Dæmonis ope, quo non aliud velocius vllum. Magus ille non imaginatione, sed pacto, quod ei cum Dæmone intercederet, menstrua, & semen mulieribus ciebat; cuius pacti signum quædam verba sunt, quæ impij tunc temporis profantur, cum ex fœminarum loculis volunt illa excrementa prolicere. In pleniluniis noctes hyeme calidiores sunt, quia Luna tunc permeat signa meridionalia; æstate frigidiores, quia septemtrionalia: in interluniis noctes hyeme fridiores, quia tunc Sol, & Luna signa septemtrionalia peragrant; æstate calidiores, quia meridionalia. Sic dubitationi occurrunt Astronomi. Secundùm Aristotelem videntur in pleniluniis, quocunq; tempore anni, noctes calidiores esse.

4. de part. anim. cap. 5. ,, Inquit enim plenilunio Testacea pleniora conspici, non quia ,, per id tempus copiosius pascantur, vt quidam putant, sed
4. de gen. anim. cap. 2. ,, quòd noctes tepidiores sint propter lucem pleniorem. & alibi, ,, Sol, ait, per totum annum hyemem, atq; æstatem facit, at ,, Luna per mensem id agit, quod ita fit non accessu, discessuq; ,, Lunæ, sed alterum increscente luce, alterum decrescente.

Ex Aristotele igitur in pleniluniis omnibus temporibus, noctes calidiores per se sunt, per accidens frigidiores. Experti sumus hac sæuissima hyeme noctes in pleniluniis frigidissimas non per se quidem, quia eximium Lunæ lumen calorem per se parit, sed

per accidens, bacchante Borea. Placet mihi distinctio tua. Valeant Astronomi, sequamur Aristotelem. Quò lucidior erit, plus caloris; quò obscurior, plus frigoris, luna faciet. Quid aliud de hac re tibi scribam, nescio.

Serenissimo Cosmo II. Magno Hetruriæ Duci VI. Cui Ioannes Collis Auunculus meus, Vrbinatium Ducis Archiater, librum nuncupat, composui præteritis diebus quædam carmina, quæ tibi mitto legenda, & emendanda. Scio te etiam his mansuetioribus studijs delectari. Versus tuos tuo Laurentio non inuideas, & bene valeas.

Belluni XIII. Kal. Aprilis M DC XX.

AD LAVRENTIVM RAGOZIVM MEDICVM, ET PHILOSOPHVM PRAESTANTISSIMVM.

LAVDAT CARMINA, QVÆ IN LAVDEM DVCIS HETRVRIÆ PEPIGERAT, HINCQ; AVTHOREM COMMENDAT.

TIA ducentem nostram tua Musa camœnam
Blando excitauit murmure;
Quin studium, mirumq; canendi insevit amorem,
Vt nil magis me exerceat;
Atq; voluntatem superante cupidine nostram
Frustrà renitor parcere.
Qualiacunq; igitur dederit, cape carmina Laurens,
Excitus œstro spiritus.
Doctiloquos legi versus, magniq; Maronis
Dignos camœna nobili,
Suspexiq; simul. Grauis emicat vndiq; virtus,
Et sedulò cultus labor.
Hinc Dux egregiæ laudis splendore decenti
Perfulget, hinc Hetruria.
Ast magis elucet rerum mirabilis ordo
Dictus cothurno congruo.
O fœlix, quicunq; tuo celebrabitur arcu,
Dignasq; laudes sentiet
Quid quid habet Veneris, solidiq; Heliconius hortus
In te benignè contulit.
Dædalus ingenij, te Princeps artis Apollo
Donauit amplis munijs.
Per te Pierides cantant, loquiturq; Minerua,
In te renident Gratiæ.
Quis tenui poterit versu perstringere laudes,
Mentisq; præclaram indolem?
Perge decus Phœbi, & præsentis gloria sæcli,
Flos artium pulcherrime.
Grandis surgit honos tacturus sydera, grandis
Rumor per orbem diditur.

IOANNI STEPHANO
MEDICO ERVDITISSIMO.
LAVRENTIVS RAGOZIVS. S.P.D.

VR æſtate in plenilunio noctes frigidiores ſint, omiſſa ratione Aſtronomorum, aliam non affero, aut affero, quàm tuam, frigidorũ ſcilicet vaporum copiam aerem ex accidenti refrigerantium.

Trallianus Galeno adſcribit, eum verbis, & incantationibus vim ineſſe ſanandi morbos exiſtimaſſe. Sed fallitur cum multis alijs, qui ſolis experimentis, ſicuti ſolo plantæ, adhæreſcunt; & quæ fieri cernunt, illis ipſis, quæ vident adhiberi, medijs aſſignant, & nihil ea curant, quæ non intuentur. In illis experimentis, vt anguis in herba, pactum cum cacodæmone latet, quod quidam nimis creduli Medici non cognouerunt. Quam naturalem vim morbos depellendi habere verba poſſent? Si ſcribuntur, mortua ſunt, & omnis expertia energiæ: ſi ore proferuntur, aerem feriunt, & auditum afficiunt; ſed ſanitas non affecto auditu fit, ſed immutato tactu, cùm calidorum & frigidorum commenſuratio quædam fit aut eorum,
,, quæ ſunt intra, aut ad continens, ſecundum Ariſtotelem. *7. Phyſ.*
Quam efficaciam in ſermone requiris, niſi vt animi affectus pa- *tex. 17.*
,, tefaciat? ſunt ea, quæ ſuut in voce earum, quæ ſunt in anima,
,, paſſionem notæ, & ea, quæ ſcribuntur, eorum, quæ ſunt in
,, voce; inquit idem Ariſtoteles.

Obijcis. Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Ego *Virg. ecl. 8.*
ſuperpondij loco addo Pſalmographi auctoritatem.
,, Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis; ſicut aſpidis *Pſ. 57.*
,, ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem in-
,, cantantium, & venefici incantantis ſapienter.

Ad incantationem vt ad teſſeram cacodæmon aduolat, qui colubros vel exarmat, vel demulcet, vel ſopit, vel interimit.

Magus

Magus Salzbargensis cum vniuersos ad vnum milliare colubros in quandam foueam cogeret, ab vno eximio, & annis obsito in eum irruente interemptus tandem fuit. Reliquos cacodæmon eò compulit, hunc nequaquam; verùm in Magum concitauit. Si vi carminis alij in foueam compulsi fuissent, hic quoq; eadem vi in eamdem descendisset.

Verbis igitur nulla vis secundùm naturam inest; sed tantùm trans naturam signa sunt magici pacti cum cacodæmone intercedentis; vel supra naturam, quatenus Christus seruator noster sacramentorum verbis, & sanctorum virorum precibus virtutem infundit. Hoc filo in hoc labiryntho errabunda rego vestigia; si tibi minus probabitur, doctiorem quæras Ariadnam, quæ firmius præbeat; ego do, quod habeo.

Lætor carmina mea tibi non improbari: de tuis tibi gratias ago, & dico, quod Scaliger de Claudiano.

VI. *Poet.* ,, Maximus poeta Ioannes solo argumento ignobiliore oppres-
,, sus, addis de ingenio, quantum deest materiæ. Felix in te ca-
,, lor, cultus non inuitus, temperatum iudicium, dictio candi-
,, da, numeri non affectati.

Quo ignobilius argumentum suscepisti, eo maioribus laudibus extollendus es. Respondeo, ne immemoris, aut ingrati hominis notam subeam. Tu, qui meas nugas esse aliquid putas, ne hos quidem versiculos legere, quæ tua est humanitas, dedignaberis. Vale. Belluni. v. Kal. Aprilis M DC XX.

Otia Musa tua, vt fortis, fœcundaq; surgat
Telluris instar aridæ,
Ducit, quæ hiberna glacie durata quieuit,
Vt vere fundat gramina.
Arcum campestris scytha sic cauta arte relaxat
Vt tela mittat acriùs.
Nunc stridore tuam exciui, aut clangore camœnam
Velut cicadæ, aut anseris.
Et quanquam cycnus videor tibi, lætor amore
Te decipi magnum virum.
O vtinam, qualem celebras me versibus, essem!
Te gaudium patris canerem,
Et Stephanæ lumen gentis, Suadæq; medullam,
Doctæ iuuentæ principem,

Aonio

Aonio ad ſenetos ducentem vertice Muſas,
Apollini carum caput,
Cuius præclaras Veneta exercebis in vrbe
Artes onuſtus gloria.
Namq; tuum nomen Medicos ſe ſe efferet inter,
Quantum cupreſſi inter rubos,
Inter aues quantum geſtator fulminis ales,
Et belluas inter leo.
Aſt ego præruptis incluſus montibus, alter
Vrgebo ſaxum Siſyphus.
Proſequar ominibus fauſtis te curua petentem
Maris ſuperni littora.
In pelagus donec fluctus deuoluet Anaxus,
Polo micabunt ſydera.
Squamigeri piſces ponti vada ſalſa natabunt;
Ero tui ſemper memor,
Orabo, facilis Deus vt tua vota ſecundet,
Seruetq; amicum te mihi.

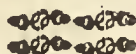
AD ILLVSTRISSIMVM ATQ; REVERENDISSIMVM MARCVM IVSTINIANVM OLIM CENETENSIVM ANTISTITEM VIGILANTISSIMVM

Exhastichon.

Mutus hiat QuIcunq; tuum percurrere nomeN,
Ac celebrare Vouet: Manes si Vatis AchæI
Rursus ab Elisijs Surgant, si candidus vnA
Cycnus et Andæi, Timeant attingere plectroN:
Virtus, IustitIaq; tenor super astra volatV
Se tollit Diuûm meritis consortia quærenS.

Aliud.

Pastor amans Superûm afflatu demittitur istuC
Relligione nitens hæc ad florentia TempE
Æmula Thessaliæ, placido quæ lumine TitaN
Secreto gaudet lustrans cumulare fauorE.
Vah quàm tuta salus Ouibus, quàm mira resurgeT
Laus, si dogma Ducis, sint & vestigia CurÆ.

A D

AD BERNARDVM COLLE

MEDICVM, ET PHILOSOPHVM EXIMIVM.

Conqueritur, diuitias duntaxat in pretio haberi, virtutes despici.

NOn me procacis luxuries lucri,
Rerumve diues copia ad Adriam
Vocauit assuetum pusillo
Corycidas colere in ligello.
Non fastuosæ me studium togæ,
Auræve fallax ambitus anxiæ
Illexit ad myrtum canentem,
Atq; humiles Panaces legentem.
Fastus superbos obsequi, & inuidos
Aulæ tumultus, Iuppiter obstitit,
At pauperem concessit vltrò
Arbutea requiem sub vmbra.
Hic me iocosas sæpe laceßere
Iuuat Sorores, & strepitu fori
Spreto frui Thaumantis vsu,
Et facilis genio Calippi.
Quiete dulci parta beatitas
Mentem recusat turbine concuti:
Cur vos molestus Dis reuellit,
Et malesuada fames habendi?
Nunc ære virtus ipsa minutior,
Et nil beatum, ni cluet aureo.
Splendore tectum, sunt in auro
Attonitæ simulachra gentis.
Valete Musæ: Veripotens Dea
Iam sceptra ponat: Ite per arduos
Colles ad algentes Scythas, &
Pierias colat Vrsa Musas.
In Colle *nostro vernat Apollinis*
Mens, & Sorores vertice florido
Ducunt choreas: Tu fugacem
Mnemosynes sobolem coerce.
Sit dulce tecum degere, & ingeni
Libare vires, dulce sit emori,
Qui negligis partas labore
Diuitias studiosus æqui.

AD IOANNEM BAPTISTAM DOIONVM VIRVM NOBILEM, ET PRIMARIÆ NOTÆ MEDICVM.

Quomodo Pharmacorum vires in Aquas, olea, & cineres distribuantur.

Emper aqua hæsit, qui fiat, vt pharmacorum vires, per infusionem, aut Decoctionem in liquorem transfundantur, quum eædem in proprio subiecto permaneant nihilo magis imminutæ, vt cuiq; periculum facere licet. Sanè cum vires, & facultates medicamentorum formam aliquam consequantur, ea autem indiuidua sit, vni tantùm germano subiecto insit, oportet quòd si vni præsto sit, quomodo virtutes, quum sint accidentia; quæ necessariò propriæ inhærent substantiæ, particulis pluribus adsunt? Sanè ni, facultates illas liquore exceptas sine formæ præsentia consistere concedas, illud des, oportet, formam esse diuiduam, & se veluti Hippolytum discerpi patientem. Reclamas An doctissimo applaudis Fernelio, formam quippe vires suas subiecto vsq; adeò imprimere, vt illæ absēte etiamnum forma remaneant in qualibet compositi parte exceptæ? Ita esse, Alchimiæ Doctores facilè demonstrant, qui suo Vulcano Aquā, oleum, & cineres exprimunt iisdem facultatibus obsita. An minimè incongruum, per se indiuisilem formam ex euentu suppositi subire conditionem, atq; adeò delibari, diuidiq; eius integritatem? Tuum vir clarissime expecto, expetoq; iudicium, quod mihi instar erit omnium, spero enim futurum, vt ex Hippocrate, quem quotidie concoquis, & diurna, nocturnaq; volutas manu, aliquid in medium afferas, quod mihi ex oculis hasce tenebras discutiat. Vale. meq; in tuo habeas ære.

ADVERSVS QVOSDAM NEOTERICOS, QVI VESICANTIA, ET HYDROTICA, SEV DIAPHORETICA TEMERE ADHIBENT IN PRINCIPIIS MORBORVM. ANNO M DC XXIX.

AD IO. BAPTISTAM ROTAM E D. CASSIANO.

Apienter Herophilus medicamenta θεῶν χεῖρας Deorum manus appellabat, si a perito Medico vsurpentur, si ab imperito, venena, neq; enim in sola remedij inuentione consistit Therapeutice, vt si refrigerandum, aut euacuandum protinus lactuca, aut catharticum sit exhibendum, sed vsus potissimum est discutiendus, qua dosi, quo tempore, quo modo, & quo deniq; loco sint administranda præsidia; quis enim non videt frustra summis, & crudelibus remedijs laxari, fatigariq; eos, qui a sanitatis limite parum abscedunt? Quis mecum palam non profiteatur, imò cum diuino Hippocrate perperam crudos humores in principijs morborum educi, aut commoueri nullo turgentiæ, aut orgasmi impellente metu?

Videas tamen hac tempestate (proh dolor) quàm plurimos alogos, & inertes Medicos, qui Andabatarum more clausis oculis nullo discrimine ægros suis vesicantibus destinant etiam a totius morbi carceribus, quin etiam, si Dijs placet, hydrotica propinant, vt exhanthematum eruptionem promoueant, cucurbitulas admouent, frictiones, & Hesiodi illitum illa innixi sententiola perperam intellecta. *Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit, per loca conferentia, eò ducere conuenit.* Cuius hic est germanus intellectus. Quum Hipp. in priori aphorismo decreuisset nihil esse moliendum, vbi natura integrè, & perfectè exturbat morbigenum humorem, sed tum modò, cum diminutè, & parcè adnititur, docet, neutiquam obluctari nos, aut reniti naturæ conatibus fas esse, verùm imitari maximè, dummodo per loca conferentia sibi viam moliatur ad euacuationem. Columen huic rationi subijcit Galenus in commento, quia, inquit, opus est Medico *Aphor. xxi. sect. p.*

naturam ritè operantem imitari, tunc verò ritè agit, quando per loca conferentia lustrationem, euacuationemq; molitur, eo igitur tempore Medicum naturam sectari, & promouere decet. Quòd si humores ad loca incongrua impetum fecerint, non amplius adiuuandi sunt conatus illi, tunc enim natura perperam, & minùs ritè agit, quo tempore distrahenda est euacuatio, vel transferenda, vel diuertenda: Hinc est colligere, naturæ etiam enormiter operanti non esse resistendum adstringentibus, & apocrusticis, sed diuertendam esse naturam.

Quæ cum hactenus confecisset Hipp. mirabili artificio, admonet, quando ritè, rectèq; operetur natura, sequenti Aphorismo, *Aph.* XXII. *sect. prima.* dùm ait; *Concocta medicari, & mouere, non cruda, neq; in principijs, modò non turgeant, plurima verò non turgent.* Operæ enim pretium est, vt quando natura non euacuat, Medicus concoctam materiam educat tum cathartico, tum alijs medicamentis, quod si materia cruda fuerit, tunc neq; purganda, neq; mouenda, dummodo furens, & errabunda non sit. Huius autem haud ea est ratio, quam amusi quidam comminiscuntur, quòd nondum sint adæquati humores, (vtuntur Auic. vocabulo) & parati ad purgationem, aut quia non dum nacti sint eam similitudinem, quæ intercedere debet inter medicamentum, & humorem, quod voluit Mercatus vir alioquin doctissimus, verùm quia nondum genitum est excrementum, quod sola producit digestio noxij ab innoxio segregatione.

2. de Diff. feb. Hinc dicebat Galenus, quemadmodum nefas est aperire vomicam, priusquam confectum sit pus, ita nec pharmaco per febres putrescentem in venis materiam attrahere licet, antequam concocta sit quia aut nihil, aut cum malo frugi etiam humor summo cum labore, & ægri detrimento euocabitur: In quam sententiam *4. part. Aph.* Gal. Sic scriptum reliquit. Qui indigestam materiam euacuare *& p. de Cris.* nititur destruit loca sana resistentia ægritudini nihil euacuans *3. sect. prob. 8* materiæ. Philosophus verò in Probl. quærit, cur neq; concumbere, neq; euomere, nec sternuere, neq; flatum emittere oportet, nisi res turgente corpore vrgeat.

„ Cui certè problemati scitè, & ad Hippocratis mentem respon-
„ dit. An quia, inquit, cum non turgemus similes terræ stirpibus
„ sumus, quibus euulsis, aut alienum conuellitur quippiam, aut
„ aliquid abscissum relinquitur. Quod autem cum extrudi de-
„ bet, minutum remanserit, dolorem diutius id omne mouebit.
„ Et si quid alienum commotum sit, id cum sua sede priuetur,

„ dolorem

dolorem creabit: Quæ certè ijs vſu euenient, qui cum non turgent, aliquid faciunt ex ijs, quæ modò retulimus.

Quæ cum ita ſint, quo ſe ſe vultu in conſpectum dedent amethodi illi Aceſiæ Dodonæo ære loquaciores, quibus nil niſi tricæ, & logicæ argutiolæ ſunt cordi, qui ſine arte, & vllo diſcrimine primo morbi inſultu ægrotantibus phænigmos admouent? Illud ſummopere reſcire velim, cuinam deſtinentur illa cacodæmonum inuenta, morbone, cauſſæ, an ſymptomati? (neq; enim ſunt plura, quæ præſidia poſtulent).

Morbo haud crediderim, ni pernicioſiſſimo Paracelſo adſcribere velint contrarium ſuæ Medicinæ fundamentum iacienti (ſimilia ſimilibus curari) contra Hipp. & Galeni dogmata, quæ ratio, & omnium conſenſus, tot ſeculis confirmauit; ſiquidem veſicantia non modò calfacientia ſunt, ſed etiam vrentia, febris verò intemperies calida cordis, & totius corporis (mitto volens ſiccitatem, vtpote quæ niſi hecticis ſit eſſentialis) tale autem additum tali, vt ait Apponenſis, facit ipſum furere. Quare perinde eſt, ac ſi igni adijciatur ignis. Nec eſt, quòd Capiuacceus, multiq; alij nobis obtrudant, ex euentu phænigmos refrigerare eductà caloris cauſa, quemadmodum, & rheumbarbarum, & radix apij, aut fœniculi febres remouent, ſteriticòs, ſi non enanthiòs aduerſantia cauſſæ, enim verò non accidentarius, & contingens effectus ſpectandus eſt, ſed qui neceſſariò ſequitur, & ſemper, calidi verò eſt calfacere, quia accidentium productio a ſimili ſit, & vnius cauſſæ vnicus eſt effectus.

Rheum verò & radix fęniculi proximarum cauſarum eductione, & expulſione febribus prodeſſe ſolent, ſi non importunè vſurpentur, horum enim indecens vſus tam noxius eſt, quàm veſicantium.

Porrò neque cauſſæ, nam per bullas, & veſicas ſuperficiaria duntaxat ſeroſitas educitur, quæ neq; antecedit, neq; proximè morbum committit, in his enim feb. aut bilis, aut tota maſſa ſanguinea efferueſcit, & putret, aut certè eius ichores in penitiſſimis venis: Sed faciamus, educere & euocare morbi cauſſam, ſi non coniunctam, ſaltem antecedentem, licetne eam mouere priùs quàm cocta, & digeſta ſit? Mihi non videtur, ſi modò Hippocrati ſtare velimus, nec eſt, cur retorqueant turgentiam, aut veneficam naturam, illi enim debetur pharmacum, huic antipharmacum, non veſicans. Dicent fortaſſis ſymptomati decerni. Siccine? At huic non decernuntur remedia, quum ſequatur morbum;

veluti

velut corpus vmbra, & ad morbi fummotionem euanefcat, eft enim epigenematicum.

Verumtamen funt quædam fymptomata, quæ vfq; adeò ingrauefcunt, & fæuiunt, vt ad fe totum medentis confilium trahant, vt puta vigilia pertinax, immanis capitis dolor, delirium, fyncope; cardiaca paffio, cardialgia, infignis aliqua effluxio, quibus fanè vtpote vires deijcientibus, & morbum augentibus fuccurrendum eft artis auxilio; Duoq; funt potiffimùm, quæ phænigmorum admotionem defiderant, impetus quippe humorum ad caput, vnde impendeat paraphrofine, fomnolentus torpor, aut aliquis alius grauis affectus, tunc enim fi extremis artubus adplicentur, reuellunt, retrahuntq; errabundam, & furentem materiam; Et extremarum partium algefcentia, & refrigeratio, cum interim vifcera intus flagrantia torreantur, huiufmodi enim metafyncritica funt, & ab alto foras calorem euocant, & retorrida vifcera alleuant, & ægros commodis augent, cæterùm fi temerè experiri velimus veficantia his circumcifis affectionibus, plurimis cumulamus damnis languentium corpora. Cunctanter igitur pofthac agant, qui tam facilè hæc extrema remedia vfurpant.

At multò deteriùs fe fe gerunt, qui pulicum morfu apparente quàm mox diaphoretica, & hydrotica propinant phantaftica ecthymatum, & exanthematum fpecie falfi. Hoc enim pacto amplius in feruorem agunt fanguinem, putredin iq; parant, & maleficæ qualitati fubijciunt, quod tanto reformidat operè Arabum familia, quæ etiamnum auftera, & ftiptica initijs præfcribit, ne fpiritus lancinentur, & diffipentur, ne fanguis per ebullitionem putrefcat, & corrumpatur. Imitantur, inquiunt, naturæ motum, qui Trincauellij fententia medius eft inter criticum, & fymptomaticum. Nugæ. Tunc naturam imitari oportet, quum rectè agit, rectè autem agit non modò quùm ad loca conuenientia vergit, fed quum præcedente coctione, die critico, cum ægri euphoria morbi cauffam expellit, imminutè tamen, vt artis auxilio opus habeat.

Morborum autem initijs putafne vi morbi, an naturæ decreto euacuationes fieri? Quòd fi vi morbi contingant, cur illis manus porrigimus, & imus fubfidio? Medici munus eft, atq; officium curare appofitè ad fanandum, appofitè autem curat, qui citò, tutò, & iucundè remedia confert. Curatio autem talis initur, cum recta, & conueniens fit remediorum vfurpatio. Remedia vocamus, quæcumq; corporis affectum præter naturam depellunt;

non

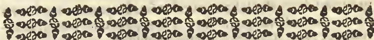
non quæ subsidio sunt, horum verò recta, & conueniens est vsurpatio, quum idonea quantitate, & modo, rationeq; congrua adhibentur, atq; in his curatio omnis consistit.

Tria igitur sunt, quibus ars omnis medendi constituitur: Remedij genus, quantitas, & vtendi ratio. Remedij genus, vt planius cognosci possit, discernendum, vnumne, an multa esse oporteat, si vnum simplex ne an compositum, si multa, simulne omnia, an sigillatim, & quo quæq; ordine afferenda sint? Atq; hæc recta censenda est methodus. Quantitas rectè designabitur, si constet, quàm validum remedium quo gradu recessus a mediocri, quo pondere, quoties, & quandiù exhibendum est: *Vtendi ratio* explicat, per quæ loca abigendus morbus est, cui sedi adhibenda remedia, qua forma, quo morbi tempore, quave hora.

Hæc igitur omnia nosse oportet, vt conueniens fiat remediorum vsurpatio. Quum enim remedium conuenienti quantitate, & ratione adhibetur, arte curatio succedit.

Ad quæ vniuersa colliment, oportet posthac nostrates Medici, qui nullo iudicio remedia vsurpant. Multa suppeterent ad hanc rem facientia, sed satis sit digitum ad fontem intendisse. Vale. Prid. Kal. Aug. M DC XXIX.

AD EXIMIVM MEDICVM IOANNEM BAPTISTAM ROTAM

D. CASSIANI.

CONSVLTATIO PRO ILLVSTRISSIMO COMITE LVE GALLICA INFECTO.

post Hipp. Lib. de vet. med.

Aturam quadam contrariorum viciſſitudine lætari, & a Galeno, & ab Ariſt. olim proditum fuit, id quod exemplo demonſtrauit Socrates, quum ſolutus vinculis ſibi genu perfricuit, & inde cruor emanauit, neſcio, inquit, quomodo ſe conſequuntur voluptas, & dolor, quam calamitatem commodè inclytus hic vir, qui ſe nobis curandum exhibet, deflere, & deplorare poteſt, ipſe enim pro ſuæ fortunæ conditione ſummis voluptatibus delibutus, & & imbutus ſibi neceſſariam multorum dolorum conſecutionem intulit.

Sed quoniam rectum eſt iudex ſui, & obliqui, res naturales noſtri languentis præmittere iuſtum eſt, vt rerum præter naturam, quibus affligitur, idea, & magnitudo euidentiùs pateſcant.

Eſt igitur Illuſtriſſimus vir quadragenarius, calida, ſiccaq; temper. præditus, cui imprimis immodico viſcera torrentur æſtu, ventriculus, vt par eſt, imbecillior, cap. humore vtcunq; diffluit: olim genio, abdominiq; ſuo deditus, & in veneris illecebras procliuior incauto veſtigio miſer in luem gallicam incidit, quam hactenus eluere non potuit; quamobrem cum diutiſſimè deliteſcendo altas in iecinore egerit radices, tandem non ſine fœnore multiplici malorum fructuum genere ſtipata effloruit. Sunt autem eiuſmodi; fœda, & pruriginoſa ſcabies rotundo ſchemate toto corpore continenter emanans non ſine ingenti ſcalptum excipiente dolore: laſſitudo: dolor medios occupans artus, quæ vniuerſa deuexo ſole incandeſcunt, & efferantur, vt nihil ſit propius, quàm febricula, adeò vt totam ferè inſomnis

 agat

agat noctem. Huc accedit prægrandis lienis tumor, & falsiusculus catharrus in fauces deciduus, quibus comes it Syphilis; Nunc ea nobis incumbit cura, vt singula in suas caussas referamus, vt agendorum ratio euidentiùs constet.

Iecur itaq; natura calidum accessu luis venereæ, quæ in vapido quodam, & summè putri excremento latitat, amplius incanduit æstu, hinc crassi, exusti, & mordacis sanguinis prouentus, qui ad superficiem vnà cum ichoribus protrusus pruritum primò, mox scabiem commisit, fœdam nempe cutis turpitudinem, (æquum enim est, vt sanguis toto corpore vitiatus arguat eius naturale principium læsum): portio verò humoris crassior ad musculos effusa lassitudinem, h. e. voluntarij motus imminutionem ingenuit, at quæ periostijs adhæsit, dolorem.

Quæ omnia vesperi inualescunt, quòd iuxtà eius idiotropiam humor ater tunc temporis commouetur, & æstuat, quare suscitatis calidis vaporibus ad cor, & caput elatis, & totum incalescit, & peruigilium committitur, auctus enim calor spiritus omnes fusq; deq; agit, vt nequeat pauca anathymiasis collectis spiritibus primum vincere sensorium; fouentur tamen vigiliæ à perenni rerum agendarum cogitatione, hic enim vir domum, vt aiunt, gerit. Lien altiorem agnoscit caussam, abhinc enim septennium, cum medici refrigerando hepati studerent, incautè lieni labem intulerunt, quare solito imbecillior commissum alimentum conficere haud valens multum congessit excrementi, vnde intumuit, & hinc etiam augetur melanch. humoris prouentus, cum lien suo supersedeat officio. Destillatio consequitur humidam cap. intemp. & viscerum natalium feruorem; rectè enim Auic. notauit, eos, quibus æstuat iecur, distillationibus opportunos esse. Salsedo fit ex adustis vaporibus tenui cap. pituita commistis. At lues ex fœdo concubitu contracta iam pridem fuit, quæ nihil est aliud, quàm præter naturam diathesis a vago, & etherogeneo vapore tota subst. in corp. hum. agente; neq; enim audiendi sunt posthac, qui luem morbum esse diffitentur, sed excrementum duntaxat esse volunt per modum externi erroris oblædens.

Hinc hæ ducuntur indicationes. Iecur refrigerandum, & humectandum, stomachus roborandus, caput persiccandum, vitiosi humores vacuandi, scabies detergentia, & siccantia postulat, humores crassi, quibus intumuit lien, incidentia, attenuantia, mollientia, deniq; sensibiliter, & insensibiliter euacuantia; lues proprium desiderat alexipharmacum. *Methodus.*

In quorum affectuum multiplicitate vix scio, quam feram sententiam, nam si lui, & vitiato hepati oculos adijciam, se mihi morbus offert multiplici nomine magnus, neq; minorem praebet difficultatem lienis labes. Attamen quia aegrum, assidentes, & exteriora omnia nacti sumus, quae se opportuna facientia praestabunt, hinc non minimam spem concipio futurum, vt affectuum maxima pars propulsetur, reliqua ita lenitum iri, vt nullum, aut minimum posthac facessant negotium.

Prognosis.

Reliquum modò est, vt remediorum materias perstringam; Et quod spectat ad chirurgiam expiata prima corporis regione mittendus sanguis adunc. x, & amplius, procedente curatione admouendae humidae cucurbitulae, vt vitiosus sanguis, qui cuti subest, educatur, tandem cauterium sinistro brachio inurendum ratione cap. nec minus sinistro femori malè affecti lienis gratia. In calce vniuersae curationis ad extergendas sordes commendatur balneum.

Quod ad Pharmaciam attinet primùm cassia cum catholico offerenda ad serositatem exhauriendam, mox instituenda propotismata ex syr. de cychorio, borrag. end. diluta cum aq; hord. aut ambubeiae, post quartum diem propinanda est infusio rhei ex D. Fl. & fr. card. & fol. sennae; Postridie purgationis, incidenda vena basyl. dextri brachij, vt secunda corporis regio inaniatur, tum iteranda serapia e succo oxalidis, buglossi, fumariae diluta ex D. agrim: fumariae, cuscutae, fonchi, sem. mel. Post septem dies purgandum corpus ex conf. Hamech; & el. len. Exhausta secunda regione affigendae erunt cucurbitulae scapulis, humeris, ilibus, clunibus, femoribus, cauteria item poterunt inuri. Interea aliquantisper intermittendus remediorum vsus, vt vires resumantur.

Refectis viribus properãdum ad Guaiaci D. vt tertia corporis regio inaniatur, & luis venereae seminaria radicitus, si fieri potest, euellantur, & cõterantur. Neq; enim pertimescenda est ligni caliditas, vt meticulosis medicis contingit, inter quos recensere licet Amat. Lusitanũ, qui C.p. grauiter debacchatur & detestatur medicos, qui naturis calidioribus guaiacum offerunt; non est, inquã, pertimescenda, nam quae proprietate iuuãt teste Gal. lib. Simpl. omni tẽpore, & omnibus temper. prosunt, & proficiunt; accedat experientia testis, quae docet multos gracilentos, & ferè tabidos, vt ait Fern. vsu Guaiacinae D. pingues, & obesulos euasisse.

Sed hoc me prae caeteris mouet, quòd Guaiacum verum &

vnicum est luis Alexipharmacum, id quod hac consequor coniectura. Natura, quæ φιλανθρωπος perhibetur, vbi morbum, ibi & remedium posuit; atqui lues, quemadmodum guaiacum; est vernacula Indis, quare credibile est, lignum esse verum alexipharmacum, quod tam longo vsu comprobatum est. Sed enim cum lues totius subst. proprietate agat in corpus humanum, reliquum est, vt & remedium tacito quodam, & arcano dissensu resistat, & opponatur, & quemadmodum vnica cuiusq; est specifica forma, ita & proprietas, vnde ni velimus rerum naturas confundere, fatendum; vnius speciei esse verum luis alexipharmacum, ne nobis posthac obtrudant iuniores rad. chinæ, salsæ parillæ, hydrargirosim, & suffitum ex cynnabari, quæ scimus maximam partem conferre ad curationem luis gallicæ, quatenus excrementa, vbi residere videtur lues, propulsant, quam sententiam mordicus tuetur Capiuacceus existimans, ideo tantum morbi superari, quòd roborata excretrice excrementa propelluntur foras, quibuscum abit lues, quod etsi lubenter admitto, maius tamen aliquid desiderari contendo, ni velimus, medicamenta omnia, quæ cum partium tenuitate calida, siccaq; sunt, idem præstare posse beneficium, quod dictu nefas est.

Conclusum igitur sit Guaiacum esse verum luis alexipharmacum, cuius D. primis diebus dilutiorem propinari volo, vt natura paulatim assuescat, & in fine D. adijcienda erunt cychoracea, & rumicis quodlibet genus, & præterea cetrachum. Perseuerandum 40 dies, tanta enim est morbi actio, & singulis denis diebus aluus sollicitanda infusione sennæ propinata. interim cap. prospiciendum insperso pul. persiccante lieni admoto vng. malactico, & digerente, quale fuerit illud, quod ab Amat. Cent. p. præscribitur. Iecinori consulendum cerato santalino, cons. rosſ. borrag. cych. pulu. triasant.

Postremùm ad cutis detersionem parandum est balneum, in quod ingredietur æger.

Et scabies spuma ex D. collecta oblinenda, vt fieri solet.

Conualuit; & iam pancraticè se habet.

PRO COMITE FEBRE CONTINVA ET MOLESTISSIMO CATHARRO LABORANTE

CONSVLTATIO

AD INSIGNES MEDICOS HIPPOLYTVM PELLICCIAM, ET IO. BAPTISTAM ROTAM.

2. *Phys.* Vamquam olim ab Arist. proditum est, artem non deliberare, hoc tamen perpetuum non esse, Ars Medica palam demonstrat, quæ inter stocasticas nempe coniecturales a Platone, & a Galeno censetur; hinc ille Medicus peritior habetur, & ad veritatem propius accedit, qui acutius nouit conijcere. Tunc verò difficilior euadit coniectura, quum morbi speciem nulla produnt tecmiria signa, sed communia quædam duntaxat meticulosum animum feriunt; scitum enim est, ex sensibilibus intellectilia colligi, quum accidentia magnam partem conferant, si sint propria, ad cognoscendam rei naturam: pro-
3. *Cr.* pterea Gal. ex symptomatis, inquit, morbi species dignoscitur, ex eorundem magnitudine morbi magnitudo.

Quod si similitudo quædam animum ludat, solius est Artificis Apollinea arte informati similium differentias, vt ait Hipp. & differentium similitudines internoscere. Non est igitur mirum, si hodierno die inter consultandum, deliberandumq; tot opinionum myriades emerserint, morbi enim caussa, species, & sedes affecta in penitissimis corporis partibus delitescunt, vt admodum artificiali coniectura sit opus. Constans tamen est, & in confesso, misellum ægrotantem rheumate, febricula, (quæ vespere incandescunt, & efferantur) molestissima tussi tentari, & affligi, macies ossa denudat, pallor ora decolorat.

Quid plura? *Luctus vbiq; timor, & plurima mortis imago.* Constant hæc sanè sed quæ sit morbi idea, eius continens caussa, & præcipua sedes affecta, nondum in vniuersum constat. Sed vt
Lib. de off. 9. meth. rem faciliùs conficiamus, ex Gal. præcepto millies inculcato res naturales ęgroti præmittamus, rectum enim est iudex sui, &

obliqui; hinc exclamabat Gal. 9. meth. nos non posse medicatorias indicationes scire languentium semper. ignorato, & lib. 1. de comp. med. S.L. temperamenti cognitio, inquit curationem indicat, qui enim scias, quantus sit a naturali statu recessus, ni eum praenoris? *Lib. de art. ad Glauc.*

Cum itaq; totius corporis temperamentum principum partium, potissimum cordis, & iocinoris naturam sequatur, harum partium discenda temperies. Ex Heticis notis, audacia, animi ad actiones promptitudine & alacritate, ira: Ex physicis, pulsus celeritate, magnitudine, pectoris latitudine, quod non est glabrum, sed hispidum, & hirsutum, colligimus calidissimum esse cor, & siccum. Hepar item calidum esse, ex eo facilè deprehenditur, quòd venae sunt latae, & corpus prius quàm morbis implicitum esset, erat eusarcum, & decorae habitudinis, accedit & venerea lues, quae intemperiem auxit, & prauam indidit diathesim. *In continentia.* Hinc verò conficitur, totius temperamentum esse calidum, & siccum, quod fortassis ante vitae victusq; errores, & aegritudines erat humidum.

Ventriculum humidum & frigidum esse suspicor, & multae feracem pituitae, ita enim vsu venire solet ijs, quibus iecur est retorridum, & nimia vtuntur venere. Mitto alia signa. Caput, si Hipp. & Gal. credimus calidum siccumq; est, hoc autem caluitio detegitur, sensuum integritate, auget coniecturam periculum ex tabaco factum. *Lib. de str. hom. in Art. parua.* Quae cum, vt ego planè sentio, ita sint, proximum est, vt singulos affectus in suas caussas reducamus. Caput, quod calidum, saccumq; fecimus, natura excrementis vacare deberet, tribus tamen de caussis scatet, tum quia intemperatum est, (omnis enim intemperies deijcit actum propriae facultatis, vnde excrementa succrescere, est necessum), tum quia plus attrahit, (quum sit calidum) quàm conficiendo sit, denique quia iecur aestuans multos tollit ad cerebrum vapores, vnde rectè notauit Auic. opportunos esse catharris, quibus iecur, atq; adeò tota sanguinis massa torretur: Huc accedit ventriculus, qui & ipse caput sua imbecillitate damnis auget, vt iure scripserit Hipp. omnes morbos, qui capiti contingunt, ex ventriculo proficisci, ex imperfecta enim coctione plurima vaporum soboles ad cerebrum effertur, quae sui parentis h. e. cruditatis naturam redolet. *Lib. de struct. Accedit obiecti scil. sang. praua conditio, quod ex flauescente stur colligitur.* Cum itaq; ita se se res habeat, non est mirum si pituitosi, & biliosi excrementi prouentus in cerebro congeritur (cerebrum enim pituitae locus, & metropolis statuitur Hippocrati, & Galeno

quan-

quantumvis per caliditatem, aliquando excedat) quod expultricis, & naturæ impetus secutum in pectoris cauitatem decubuit, vbi spiritum intercipiens tussim excitauit, per moram verò putruit, (omne enim humidum loco calido conclusum, nisi difflettur putrescit) ex putredine congeneæ fuligines ad cor delatæ, calidum eius innatum auxerunt, & hinc feb. suborta est, quam ego duplicem tertianam spuriam statuo, eamq; perennem, etsi manè mitescere, & delitescere videatur, vt enim ex viridi ligno semper aliquid effumat, ita cruda pituita, cùm maximè haud procul à corde putrescit, putidos exhalat vsq; vapores cordi noxios. Macies autem excipit cordis, atq; adeò totius calidam, & siccam intemperiem, & luis venereæ prauam diathesim. Hæc est morbi species in suas caussas redacta, neq; viscerum, & præcordiorum obstructiones huc faciunt, ni velimus duarum febrium implexum instituere, quod binæ putredinis mineræ parere consueuerunt.

Lib.3.F.1. tr.5.cap.18. Neq; Phthyseos altera differentia est, cum perpetuò sequatur pulmonum vlcus, quod hectica febris excipit, neq; Auic. *aliter sensit, cum scripsit. Hæc vlcera aut sunt in pectore, aut in velamine, aut sunt in pulmone, & ista diuisio vltima est phthysis, aut est in canna &c.*

Neq; quod reijcitur, & expectoratur est pus, sed aliquid pyodes, quod experientia patuit; pituita enim, vbi sensit putredinem, in eam euadit naturam, sanguis verò solus, & alumnus humor in pus facessit. Cæterùm adesse luem gallicam, minimè ambigo. *Methodus.* Curandi ergo methodus ea erit, vt pituita in pulmone putrescens incidatur, attenuetur, detergatur, concoquatur, & deniq; extirpetur, vt prauo motu illabitur in pulmones, aliò auertatur, cerebri discrasia per contrarium tollatur, pulmones, ne tam facilè recipiant, roborentur proprietatem ipsam respicientibus, iecur refrigerantia postulat, ventriculus calfacientia, & siccantia, febris frigida, & humida, lues proprium alexipharmacum.

Prognosis. Quid verò statuas in hac multigena rerum difficultate? Morbus enim duplici nomine magnus est, siquidem grandis est recessus a naturali statu, & multa pituita redundat in biliosо corpore, & macies, & pallor ora decoloret, quæ antea in eusarco corpore florebant; adest vehementia dignitatis, siquidem laborant omnes principes particulæ, & quod deterius est contrarias præbent indicationes, ijs comes it scyphilis, seu gallica labes, quæ omnia contumaciora, & perniciosiora reddit, Equidem

vereor,

vereor, ne tandem in hecticam deficiat febris, ni citò succurratur languenti, quæcunq; enim destillationes (vt est medicum axioma) ni tempore conquieuerint, alteram faciunt tabis differentiam. At verò quoniam mala nondum malignitatis apicem attigere, age percurramus, obiterq; perstringamus, quæ sunt vsui futura.

Ex chirurgico fonte sanguinis missio probatur per epicrasim, sed admotis hyrudinibus venas ani aperiri velim, melancholicus enim, & præustus sanguis in visceribus æstuat, qui per inferiora commodiùs teste Hipp. euacuatur, neq; tanta fit virium dissipatio, sanguis enim peccat, vt fouens causa, & sine qua tutò curatio iniri non potest. Cauterium dextro femori inustum maximo erit vsui. Succedente tempore, si feb. in aliam speciem deficere videatur, non improbabitur balneum.

Ex Pharmacia non sunt abdicanda euacuantia mitiora. mel rof. sol. vnà cum manna calabrensi, cassia cum cremore tartari inter initia conueniunt. Si cum aceto mulso syr. de farfara, aut adianthinus vnà cum syr. viol. propinetur, ritè parabitur materia tum expectorationi, tum purgationi. Agaricus vnà cum oxymelite ad purgandam pituitam erit congruus. Conferet & cassia vnà cum rheubarbaro, aut tantillo electario e dactylis. Radices enulæ, ireos, ari, dracunculi infusæ, aut conditæ, & ex arte exhibitæ erunt vsui, conferentq; ad educendam e pulmonibus pituitatem. Myrrhidis decoctio a Dioscoride commendatur. Sunt, qui tabaci D. efferant. Sulphuris flores citra periculum adhiberi non possunt: si non prosis, vide, ne noceas.

Repetantur blandæ purgationes, quæ materiæ portionem educant illibatis viribus. Solis bechicis euelli non potest morbi radix, vsurpari tamen debent. Mel Ibericum non præstabit, quod contenditur, ni diluatur, quemadmodum, diximus, nam angusta loca non permeat, ut notauit Gal. Syr. de hyssopo. de prassio, de tussilagine summis pollent uiribus, crocus adijci posset, cum sit pulmonum uita, sed ob feb. & quia est carebaricos omittatur. Saccharum rosaceum est perniciosum, & nulli usui est, si pectus spectemus. Theriaca febrem scheticam hecticam efficiet, propterea priùs quàm febris non decessit, tutò usurpari non potest. Gargarismi, & masticatoria erunt noxia, maior enim pars prolectæ pituitæ in pulmones deerrabit. Conueniunt errhina, sed mitiora, quæ materiam non agitent, huiusmodi erit Aq. hordei, 6. epid.

hordei, in qua dissoluta sit manna, aut syr. ros. pall. comp. cum agarico.

Maxima curationis spes reposita est in usu D. Chynæ, quæ ita præscribi debet, ut admittat farfaram, mentham, & cychorei genus aliquid, mentha, & cychorium uentriculum respicient, & iecur, farfara pulmoni prospiciet. Malim fieri infusionem in iusculo pulli, quàm turricolæ palumbis. Si febris summota uideatur pro uisco quercino sufficiatur lignum guaiacinum, hoc enim specificum est luis Alexipharmacum. Roborabitur caput, si saccharum ros. unà cum conserua fl. anthos quotidie deuoretur, pulmoni quoq; consules, si adijcias aliquid pulmonariæ, aut pulmonis Vulpini. Si superesse iecoris intemperies uideatur, iusculis multò cychorio temperatis afficiatur. Si stomachus ferat, hac æstate hauriat serum. Stomachus, litu, fotu, stillicidio decenti, sumptis tabellis, electarijs roboretur. Vinum penitus circumcidendum. Quibus si nil proficitur, conclamatum esse certò scimus, quod D. o. m. omen auertat.

Tabidus ob incongruam absimilium medicamentorum usurpationem diem obijt.

PRO

PRO FORMOSA HEROIDE

HYPOCHONDRIACA MELANCHOLIA IMPLICITA

CONSVLTATIO

AD HIERONYMVM CORTE PORTVS GRVARII MEDICO-PHYSICVM PVBLICO HONORARIO CONDECORATVM.

NOn est mirum, si Galenus Medicinam inter artes reposuerit, quas Plato in Philebo στοχαστικὰς appellat, quę στοχασμῷ veritatem inquirunt, nulla enim ratione nostris patescunt sensibus intimæ affectiones, quas Hipp. & cognitu, & curatu difficiles vocauit, quocirca artificiosa coniectura multiplici signorum genere stipata (neq; enim, vt in rebus naturæ, quarum est ordo, ex vno propriove signo, sed ex syndrome, morbi speciem colligere, phas est) internorum affectuum vsiωdes diaphoræ nobis innotescunt, hinc fit, vt qui meliùs conijcere nouit, perfectior iudicetur artifex, non enim tam difficile est curare, & accommodatum morbo remedium inuenire, quàm partem affectam, morbi speciem, caussam, & euentum dignoscere, Medicina enim ad singulos morbos innumerabilia remedia proponit, quibus tamen prudenter vti non possis ignorato morbo, iuxta illud. *Non intellecti nulla est curatio morbi*.

Verumtamen cum exactam noctem insomnis egissem, acriùsq; in propositas affectiones mentis aciem defixissem, te in deprehendenda pathematum caussa, quæ clarissimam Heroinam miserè exercent, minimè falsum esse, certa spe erectus sum.

Enimuero, si constet, cardiogmo, ventriculi inflatione, ructibus, vomitionibus, murmure, & borborygmis sub hypochondrijs identidem formosissimam, nobilissimamq; Dominam corripi, quæ & biliosa donata sit natura ad atram vergente ob iecinoris calidam intemperiem, cuius caussa etiam toto gracilescit corpore, quis ambigat, multiplicem hanc sympt. varietatem referendam esse in hypochondriacum affectum, quem alij flatuosum, Arabes myrachialem melancholiam nuncupant, nam etsi

 inculpatè,

inculpatè, integrèq; obeantur principes functiones. (quod infrequens, & insolens esse solet in melancholijs.) nil tamen obstat, quin ea morbi species emergat, quam signauimus, dummodò facilè obirascatur Domina, in mœrorem propendeat, displiceant sales, & veneres, summùm varia animi motione alternatim afficiatur, id quod & Amatus cent. 4. curat LIV obseruauit. & Marcellus Donatus lib. 2. de Adm. Hist. med. c. 2. quibus reclamat Epiphanius, sed immeritò, vt notauimus alibi.

Hoc autem intelligi debet, dummodo absint malè affecti vteri indicia, ille enim interdum indignatus, & in congestos humores agens multam vaporum propaginem procreat, quibus similia excitantur symptomata, quæ vomitu, aut ructu, aut ventris crepitu tolluntur.

Itaq; cum huic generosæ Dominæ iecur immodico ferueat æstu, quod multis colligitur notis, reliquum est, vt frigore hebescat ventriculi tonus (absorpta enim ex parte per iecoris nimiam caliditatem eius innata humiditate calor euolauit, & euanuit) quam labem per vomitum excretæ pituitæ prouentus arguit: Quare cum nisi longo post tempore chylosis absolui non possit, iecur autem moræ impatiens, humectariq; cupiens pernici attractione chyli elaborationem, & perfectionem anteuortat, & anticipet, fit, vt crudior chylus in exiles mesenterei venulas abreptus inhærescat, præterlabiq; nescius oppilet, commeatumq; reliquo præpediat succo, hinc ventilatione vetita calor præter naturam augetur, sanguis exuritur, flogosis suboritur, & genuina hypochondriaca affectio ex melanch. humore, quo in feruore, & subagitatione multigeni efferuntur flatus ad stomachum, quorum copia, & extensione diuulsus identidem dolitat, donec euanescant; Nec est, quòd quispiam resistat obijciens, flatus gigni ex frig. materia ab imbecillo calore, hic autem vigeat calor, non est, inquam, nam cum medium definiatur comparatione extremorum, h. e Agentis ad patiens, tanta autem sit materiæ rebellio, & peruicacitas, vt agenti calori obnitens eius vim subterfugiat in flatus conuersa, quos dissoluere non possit ob crassitiem, fit, vt impotentis instar appareat ea in lucta: Accedat melancholiam propria conditione esse flatulentam, propterea Hipp. melancholicos appellauit pneumaticos, qua ratione & Arist. existimauit, eosdem libidine turgere. Quæ cum ita sint, (vti esse putandum est) instat, vt incidentibus, & tergentibus obstructiones submoueantur, crassus, fœculentus, exustusq; humor præparatus *Methodus.*

imminua-

imminuatur primùm, tum radicitus euellatur, iecinoris feruor temperetur, ventriculi deiectus tenor erigatur, dolor vrgens anodynum indicat. Quarum indicationum facilior est inuentio, quàm absolutio, quis enim tutam, facilemq; ausit polliceri curationem in hac affectuum varietate; In hac humorum contumacia (summæ enim est resistentiæ ob substantiæ modum melancholicus humor); In hac viscerum (vtar Mercati vocabulo) contra operantia; In hac malorum diuturnitate? Equidem animum despondeam, nisi in bonam erigat spem Dominæ obtemperantia, atq; ætatis floridus annus. Anticipatæ igitur opinioni succurrendum auxilijs, a fonte chirurgico ducto initio.

Prognosis.

Ergo ex dextri brachij basylica fundatur sanguis ad selibram, (nil enim æq; iecur refrigerat) (ni suppressi aliter suadeant Menses) tùm hæmorrhoidibus hirudines admoueantur, proliciaturq; sanguis ad vnc. v. absoluta purgatione non illaudabile videretur inustum dextro femori cauterium. Vrgente dolore cucurbitula cum multa flamma ventriculo affigatur. &c.

Quod spectat ad pharmaciam. Sentina eccoprotico exhauriatur in hunc modum R. syr. ros. sol. vnc. IV. el. len. drach. VI. seri capr. lib. semis. m. f. p. Tum digerendi sunt humores syr. de succo borrag. de pomis de scolopendrio cum D. sem. citri, fl. borrag. comarum lupulorum fol. sonchi, deinde euacuandi infusione sennæ orient. adiecto electario catholico (neq; enim fortioribus hic opus est, tum quia humor melanch. blandè tractari vult, tum quòd minera haud procul abest: Hoc absoluto de integro parandi, & adæquandi humores ad vlteriorem purgationem syr. de fumo terræ, Regis Sabor, de cychorio cum rheo Nic. dilutis cum D. betonicæ, fumariæ, fl. viol. buglossi, genistæ, sem. securidacæ, passul. Septies his exhaustis propotismatis, tota eradicanda moles infusione rhei cum agarici momento facta in Decoct. leui epithymi Cretensis passul. sem. citri ex sero caprillo. Senna, quam priùs proposuimus, quia flatulenta est, si videtur, omittatur. Hinc ad generosiora remedia faciendus gradus, vt viscerum eximatur discrasia, *proin ad iecur refrigerandum essent, qui commendarent potum Aq. thermalium, vtpote B.V. aut Lucensium, ante quarum vsum præmitterent Thetutianas, vt viam sternant, & tergeant, & fortassis etiam in calce hauriendas propinarent, vt impressam ventriculo noxam adimant, ea tamen cautione, vt ea permisceantur, quæ huiuscemodi aq. per intestina prouoluunt;* At aq. Thermales prohibentur ab hypochondriaca

Hoc commendat Bened. Fauent. in cons. pro Ill. Card. ex Gal. 6. epid. cō. Id quod repetit Forestus lib. X. obseru. XVII. & XVIII. quemadmodum & balneum.

melancholia & corporis macie; harum loco sufficiatur D. santali rubei, & Melissæ, & Althææ: Pro stomacho ius columbi domestici, in quo mentham, & borrag. incoxeris: Quin Balneum præmunito ventriculo, si per ambientis temperiem liceat, vsui maximopere futurum duxerim.

Litus etiam ex vng. santal. super hepatis regionem non erunt omittendi. His peractis prospiciendum stomacho sumptis, & admotis. Quare quotidie sumat tabellas ex arom. rof. saccharum absynthiacum, corticem citri conditum, nucem mosch. cond. & huiusmodi innumera, foris stomachi regio ol. e nuce moschata, & cinnamomo, e mentha oblinatur tantulo addito aromatico vino; Sed caue, ne dū ventriculo calfaciendo studes, iecur impendio torridum efficias: A prandio sumat puluerē aliquem stomachum firmantem, & fumos reprimentem, qualis foret ex corallo, c. c. præp. diamarg. coriandro præp. addito cinnamomo, aut sumpto diacytonite, aut sacchato rosato.

Atque nos hæc obiter.

CON-

CONSVLTATIO PRO MONACHO LIGNIPEDE GRAVI AVDITV SEV SVRDIGINE LABORANTE.

DVo sunt sensus potissimùm, qui non modò ad capessendas disciplinas conducunt, verùm etiam ad benè, politèq; viuendum maximè necessarij videntur, quorum alter visus, alter auditus est. Hinc Arist. dicebat, nos præ reliquis sensibus oculos diligere, quia plures rerum differentias nobis suppeditant, atq; auditum idem ipse sensum disciplinæ nuncupauit, nec iniuria sanè, res enim, & animi conceptus per aures hausti magis animo insculpuntur, eumq; magis feriunt. *In Proœm. metaph.* *Lib. de sensu, & sens.*

Quòd si auditus hebetudo sonorum differentias, vocum, sermonumq; discrimina præpediat, audienti incommoda, & permolesta euadit affectio, loquenti morosa, & abominabilis. Cæterùm cum P. T. hæc ipsa affectio diu negotium facessiuerit, allaborandum omnino est, vt quàm fieri potest maximè de medio tollatur, aut certè imminuatur.

At verò quoniam curationem aggredi non licet, priùs quàm explorata fuerit cuiusq; natura (naturam voco temperiem cum Galeno), danda in primis opera, vt P. T. temperamentum in apertum se se proferat, vt tùm ferendæ prognosi, tum eliciendis indicationibus inseruiat.

Quantum igitur assequi licet ex eusarco, & rubicundo corporis habitu, ex venarum magnitudine, ex florido aspectu, corporis mollitie, morum suauitate asserendum videtur P. T. sanguinea donari temperie, h. e. calida, & humida, propterea dicebat Hipp. eos, qui puri sanguinis non inexpertes sunt, & aspectu, & corpore floridos, & perspicui coloris esse. *Lib. de struct. Hom. ad Perd.*

Cum igitur tali tempere sit prædita P. T. maximè per iecur retorridum, non est mirum si ebulliente sanguine multa vaporum

supellex

supellex tollatur ad prehumidum caput, vbi pituitescentes cerebrum, atq; adeò sensuum organa simili qualitate afficiunt. Accedit importunum studium a pastu initum, per quod ab officinis coctionis auocatur calor ad caput, & multi vapores vnà efferuntur, qui parentis naturam redolent: Huc spectat & benedicta illa hydrargyrosis ad interficiendos pediculos præscripta, quæ cum neruosum genus, præcipuè verò neruos ex quinto pari deductos, & organum auditus affecerit, hanc auditus hebetudinem cumulauit, quæ sanè nihil est aliud, (si essentiam spectemus), quàm auditus imminutio propter frigidam, humidamq; nerui auditorij intemperiem, & innatæ auræ crassamentum, vnde non nisi ex magnis vocibus impellitur. Est ergo symptoma de genere animalium functionum minutarum pendens a frigida, & humida intemperie.

Cum igitur hæc sit ægritudinis natura, proximum est, vt videamus, quid per medentium auxilia assequi possimus. Profectò vt nil est gloriosius, quàm futurum euentum præuidere, & prædicere, ita nil fallacius: Fallacia pendet partim ex Medici ignauia, partim ex materiæ conditione circunstantijs temporis, loci, personæ delinitæ.

Prognosticon Si tamen in hac rerum ambiguitate proferre licet, quid ingenuè sentiam, verendum, vt pristino tenori restituatur auditio, altas enim per temporis diuturnitatem egit radices intemperies, quæ quotidie etiam fouetur tum ab assiduis studijs, tum ab incongrua victus ratione; vescitur enim P. T. legarijs, herbis, & cerealibus frugibus immaturis, imò laganis, & similibus esculentis, quæ tùm concoctu sunt difficilia, tùm praui sunt chymi. Verumtamen ne magis inualescat, ingrauescatq; affectio, & insociabilem reddat P. T. manum medicam operi admonendam censeo. Curationem autem auspicabimur a venæ sectione lenita priùs aluo per Rhodomel soluens, & mannam, syriacumq; rorem, vti hepatis, sanguinisq; feruor castigetur, atq; adeò vaporum copia subsideat. Tum ad parandos, æquandosq; humores gradum faciemus (neq; enim capitis curationem aggredi licet, priùs quàm toti prospectum fuerit teste etiamnum Platone) Parabuntur autem syr. de betonica, de succo fumariæ, & Endiuiæ addito diluto ex Endiuia, Buglosso, betonica. Parati humores foras exigentur Agarico, & Rhabarbaro infusis in Aquis betonicæ, & Endiuiæ, adiecta expressioni iusta electarij de Dactylis portione, (distant enim longè a prima corporis regione educendi humo-

humores): Si hæc ſatis eſſe non videantur, repetantur eiuſdem generis validiora præſidia vt puta cocchia catapotia; Mox ad ſubalterna remedia faciendus gradus nimirum ad maſticatoria, & errhina, & ſternutatoria, quo tempore generoſum aliquod auxilium experiri fas eſt, nempe Decoctionem ex inciſa Chinæ radice. quò expreſſus ſudor per legitimum pharmaci vſum ſuperuacuas totius corporis præſertim capitis humiditates aſſiccet.

Poſtremum topica vſurpari debent, quæ modicum calfaciant, & ſiccent præterea ſuperuacuam pituitatem educant, velut pennicillus e fibris ellebori nigri intinctis melle, & in aures inductis, aut hapſus inebriatus ol. amygd. amar. in quo colocynthis, aut elleb. niger vnà cum ſucco allij, aut porri bollierit. In primis eligendus aer puriſſimus, & aridior, & communis Monachorum vita declinanda, vt ſummo, & vniuſmodi rerum non naturalium congreſſu malum recedat. Atq; hæc ſunt, quæ feſtinanter exarauimus, vti propenſi erga te animi mei extet mnemoſynon.

MICHAE-

MICHAELI-ANGELO ROTAE MEDICO, ATQ; PHILOSOPHO CLARISSIMO, ET OMNIVM VIRTVTVM GENERE ORNATISSIMO.

IOANNES STEPHANVS. S.P.D.

Dari occultas proprietates, probatur, Calculi, & conuulsionum aliam esse caussam ab ea, quæ vulgo putatur.

Sque adeò, doctissime Rota, rerum species, rationesq; in materiæ gremio latitant, vt non sit mirum, si pro veritate comparanda tot opinionum myriades emergant, cum enim sua sit cuiq; ingenij vis, atq; conditio, plures de vna, eademq; re rationes efformari, effingiq; contingit, quamquam res vna, veritas vna. Nihil igitur moreris, aut mireris si in præsentiam tibi rerum proprietates improbanti probans ipse reposuerim: Et illud in primis sapientissimi Capiuaccei, quem

In Epist. ad Petrum Menauiũ Med.

» meritò tanti æstimas, h. e. *putrefactionem materiæ esse vitium ratione formæ, venenationem vitium ratione organi formæ principalis.* Quid hoc est rei? Nisi proprietates designet, quæ ad temperationem præcipuum magis, & dignius videtur esse formæ machinamentum, cum nulla substantia sit immediatum agendi principium, nemo, nisi Oedipus, diuinet. Qualitas illa efficienti caussæ intima, quidnam, quæso est, nisi proprietas? Quid sibi volunt specificæ, abditæq; qualitates? Quid audiuit Themistius elegantissimus, quum facultatem graphicè describens, quippiam esse, ait, quod rei substantia ex se profert, ac tanquam de sinu suo promit? Sanè plurima, quin omnia ausim dicere aut per temperamentum aut per proprietatem agere. Respice Heraclium lapidem, qui illibatus ferrũ allicit, Adamante circumposito, aut succo allij allitus vim amittit, quam iterum benignus Hirci cruor restituit, atq; rependit, in hoc spectaculo ob oculos

quid

quid obijcitur aliud, quàm proprietas? (Morus verè, & feuerè ſim ſi morer illorum nugiuendulas de magnete opiniones, quos ſatis ſuperq; repreſſit Sennæ filius). Quod ſi omnia ad temperamentum reuocas, cur peræq; calida, aut frigida ijſdem viribus non pollent? Proportionem obtrudes. At proportio, cum ad aliud referatur, omni vocat efficacia; Scio enim quoſdam huc confugere. Sed mihi omnium inſtar ſit Galeni authoritas, proprietates aſſerentis aduerſus præceptorem Pelopem. *Lib. 5. c. de Cancro.*

Porrò calculos coaleſcere aſſerui, ſi fęculenta, & terroſa materia lapideſcenti, vt loquitur Matth. ſucco iugata, commixtaq; anguſtos, aridioreſq; peruadat meatus, quibus innexa cohæreſcat, quod vſu venit in renibus, ac veſica, per quos materia a ſanguine ſecreta continenter præterlabitur, atq; ſtratæ, proſtitutæq; materiæ præbet incrementum. Accedit renum certa quædam διαθεσις, per quam intimum tartarei ſucci coagulationis principium promouetur, ac veluti exercetur; diatheſim verò non audias vim quandam λιθοποιητικην tartareum, vt dicunt Hermetici, ſuccum coagulantem, & in lapillos cogentem, nam valde atopon eſſet renibus gignendi calculi vim adſcribere, quibus ea publica cura, & officium incumbat, vt feroſùm excrementum alliciant, atq; ſecernant, ſed potiùs materialis quædam compoſitio intelligenda eſt, veluti meatuum laxitas, renum denſitas, anguſtia, ſiccitas, excretricis imbecillitas, huc quoq; calorem velut ſynętion, & adiutricem cauſſam appello, non primam & præcipuam, quis enim credat, aut concedat tantam caloris hyperbolem, quæ vim cogendi lapillos habeat? Quod ſi ita eſt, cur humidis non diſſoluuntur, & diſſipantur? Sic enim contingit ijs, quæ calor coegit. Cur omnibus, queis renes ſummo torrentur æſtu, & ventres vberrima turgeſcunt cruditate, calculi non ſuccreſcunt?

Deniq; conuulſionum vnicam, & continentem cauſſam ſtatui, fibroſarum partium expultricis, quæ animalem vim ſibi in eadem ſede coniugatam in ſympathiam trahit, irritamentum a remoleſta. Neq; enim proximè neruorum repletio ſiue ſecundùm ſubſtantiam, ſiue ſecundùm cauitatem, ſiue ſecundùm tunicas, vt Neotericorum vtar idiomate, conuulſionem parit, verùm paraplegiam, & motus, ſenſuſq, impotentiam, & narcoſin; neq; tanta vigere poteſt in viuente corpore ſiccitas, quæ neruos contrahat, aut adducat, quod ſi hoc verum eſt cur hecticis, aut maraſmo confectis, quibus anima eſt pro ſale, *Sennertus.*

neruorum non accidit contentio?

Vide igitur vir præstantissime, quàm dubia sint omnia, vt non iniuria scripserit Rhois filius Medicorum verba in hoc symptomate vniuersim simillima esse Musicorum cantilenis, aut Anicularum fabellis, cur enim in latum potiùs, quàm in longum protenduntur?

Atq; hæc sunt, quæ per temporis angustiam tibi optimo, & spectatissimo Philosopho obijcere volui; rogo igitur vt æqui, boniq; consulas & mihi festinanter scribenti, & abs te gratiam ineunti aliquid condones: Expectabo autem ab Horto tuo, in quo Suadæ, & Apollinis vernat Genius, vberrimos tuæ sapientiæ fructus liliorum candore respersos, atq; nitentes. Vale Asclepiadarum decus, & me in tuorum numero esse velis.

IOANNI STEPHANO
FRATRI DILECTISSIMO.

B. STEPHANVS. S. D.

Animi gratia cum externa die litteris vacarem, nec non meos reuoluerem Auctores, qui mihi sunt instar animatorum sociorum, quibus hic vndequaq; & omnino non sine tormento careo, vt tu ipse excogitare potes, cum inquiat Philosophus, Homo est animal sociabile,& politicum, quod societate mirè delectatur; non absq; tamen magna voluptate, hæc externa oblitus, in meo Museo intrusus perlegi hæc verba, quæ sunt Concilij Anquirensis.

Quisquis credit aliquid posse fieri, aut aliquam creaturam in melius; aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso Creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior.

Post horum lectitationem reuocaui in dubium, quoniam de singulis dubitare non est inutile, an ars Alchymiæ sit prohibita, & an Alchymistę hęretici putandi sint, cum credant posse transmutari aliquod corpus, siue speciem, in aliud corpus, & speciem, nam ipsi, vt tenes, Auricalcum,& Plumbum, in Aurum,& Argentum permutare conantur: Si more Legistarum adhæreo litteræ, absq; dubio Alchymistas esse hæreticos,& Alchymię artem damnatam, atq; nullius ponderis esse, vt quotidie nos vsus, & experientia docet, cum nunquam ad optata perueniant, quamuis multum temporis, & olei conterant, asserere debeo. Amplius in hanc sententiam huiusmodi argumentum me trahit.

Quod lex non permittit, videtur prohibitum, at Alchymia sine auri decoctione fieri non potest, quæ decoctio ab Augustiss. Impp. Honorio,& Theodosio prohibetur, ergo Alchymiæ ars est vetita. Attamen facilè labor in contrariam opinionem, quia mihi nō videtur impossibile, & repugnans omnino naturæ, quòd ex vna specie metalli. 5. ære, alia species metalli. 5. aurum pro-

ducatur, nec hoc, vt puto, est credere vnā speciē mutari in aliam, quod esset impossibile. Quod dixi non est inconueniens; nam non ne videmus ex herba vitrum confici? ex re mortua non rarò viuam produci, vt videre est in bombycibus? Sic equidem. Ergo multò magis ex metallis in quibus est maior conuenientia, & similitudo potest fieri commutatio æris in aurum. Et cum ars imitetur naturam, Alchymista non peccat, dummodò non arte Magica, sed virtute herbarum, lapidum, & elementorum de stanno faciat argentum, cum sint quasi ex eodem principio, & similia, in habētibus autē symbolū, ideo facilis, mihi crede, est trā-situs, quia vt est credendum, multæ virtutes herbis lapidibus, & elementis insunt. Ad cuius corroborationem in mediūm affero Augustini notabile, & aureum dictum, albo lapillo signandum.
„ Insunt rebus corporeis per omnia elementa mundi quædam
„ occultæ seminariç rationes, quibus cum data fuerit opportuni-
„ tas temporalis, & causalis prorumpunt in species debitas suis
„ modis, & finibus.

Ad te verò, quia facile decipi possum tanquam in his parum versatus, pro solutione huius meæ dubitationis sicut ad Apollinis Oraculum confugio, vt hæc, quæ mihi per obscura sunt, rationibus magis appositis facias clariora. Solaminis gratia tibi hæc scribere volui, & vt inde tuo auxilio aliquos fructus percipere possim. Natalitias solemnitates tibi à Deo exopto cum alijs quamplurimis propitias, atq; auxiliares. Me vt commendatum habeas, rogo, & Vale.

Longaroni x I Chal. Ian. Anno ab orbe redempto M DC XXIV.

Per obliuionem exciderat, hic modo Attagenas, Porphyriones, Vrogallos maiores, & minores infrequenter decipulis decipi, aut pyrio puluere, plumbeaq; glande perfodiri, & cædi, tanta enim vis niuium repentè Cœlo decidit, vt vias inuias copia effecerint, & iter omne interceperint. Iterum benè vale.

B. STE-

B. STEPHANO V. I. D.
AC FRATRI DILECTISSIMO.
IOANNES STEPHANVS. S. P. D.

Chymicæ artis Professores nulla hæreseos suspicione teneri.

SEriæ dubitationes tuæ animum mihi mulsere, & blanda quadam admiratione affecerunt, ita bellè, & solidè quæris. Suppudet verò, pigetq; me tanti non esse, qui planè tibi satis possim facere. At verò quoniam conatus meos pro tua humanitate agnosces, audendum. Paucis igitur, quid sentiam; accipito.

Anquirensi Concilio sancitum est, qui Metamorphosim citrà Dei voluntatem crediderit, infidelem esse.

Quæ sanè sanctio memoriam tibi refricuit Alchymiæ vnius metalli in aliud transmutationem profitentis, atq; adeò numquid Chymistæ, qui cæterorũ metallorũ in argentum, & aurum transmutationem tuentur, infideles censendi sint, & hæresi damnati.

Cuius rei declarandæ gratia altiùs quædam repetenda sunt, & illud in primis alta mente tenendum, transmutationes duplicis esse generis; quædam enim ex idonea, aptaq; materie fiunt ad formas certis circumstantijs limitatas, & definitas; quędam verò nequaquam: Priores naturæ viribus existunt interdum solius, nonnunquam artis ope communitæ. Ars etenim naturam perficit. Posteriores summa Dei potestate consistunt; enimuerò materia nullam ad effectum producendum obtinens dynamin, & facultatem, nihili rationem subit, solius porrò Dei est, aliquid ex nihilo procreare, vis enim desideratur infinita, atq; inexhausta. Quamobrem, qui crediderit Hecubam in Canem, Io in Vaccam, Calisto in Vrsam, Acteona in Ceruum, Picum in Auem, Moerim in Lupum, Apuleium in Asinum citra Dei voluntatem conuersum fuisse, infidelis erit, & hæresi infectus. Verùm dices. Nonne firma credit fide Ecclesia, Vxorem Loth versam fuisse in statuam, Nabucod. Regem in Iuuencum? Ad hæc nonne

Circe sortilega Vlissis socios mutauit in Porcos? Narrat Diuus Augustinus; quosdam viatores in Iumenta conuersos pondera baiulasse. Sed enim quemadmodum illa secreto Dei consilio planè acciderunt, ita isthæc temerè non sunt admittenda, fuerunt enim præstigiæ, quæ oculis imposuere, neq; enim mens in belluino corpore consistere potest vel momento, si modò omnia in numero, pondere, & mensura facta sunt. Pythagoræis nil magis est in confesso, quàm formarum transmigratio. Accedit, fabellis illis aliquid subesse, quo docemur, scortatores fieri suibus persimiles.

Reliquum modò est, vt videamus, an ferro, aut cupro insit aliqua ad aurum facultas, quam si constiterit inesse, facilis postea erit quæstionis dilutio.

Physicis controuertitur, num Deus materiæ mutationis potiùs, quam perfectionis appetitum indiderit.

Arist. perfectionis appetitum tribuisse videtur cum primo Phys. scripsit, materiam appetere formam, ceu fœmina virum, quapropter Scaliger huius opinionis acerrimus est fautor.

Quod si ita est, diffiteri non possumus, metallis omnibus insitam esse propensionem ad aurum veluti ad finem, & perfectionem, in qua conquiescant. Sed esto, vt Deus materiæ mutationis appetitum indiderit, eo nomine cætera metalla, vtpote quæ eadem materia constant, nempe Mercurio, & sulphure, poterunt aliquando in aurum artis ope commutari. Nam etsi singula acquisita propria forma conquiescunt, nec aliam expetunt formam, attamen peculiaribus exuta dispositionibus, & melioribus ab extrario agente imbuta dynamin nanciscuntur ad meliorem formam. Hinc Chymicæ Artis fautores argumentum sumunt, arguuntq; artis opera summoueri posse naturæ impedimenta, & materiæ sopitam potentiam inductis per artem certis aptitudinibus excitari ad auri formam suscipiendam. Propterea D. Thomas ex cæt. metallis aurum conflari constanter asseruit, dummodo certa ratione actiua passiuis coaptentur, vt inde naturæ actio resultet. Neq; tamen hinc confectum volumus, vt per artem forma specifica in aliam transferri possit, nam hoc est naturæ solius, non artis quæ cum sit accidens substantiæ productionem non attingit nisi naturæ coniugata.

Com. In Meteor.

Sunt, qui putent, auro inesse genitiuum spiritum, sed crassum, & infœcundum, qui ignis, & artis ope depuratus, & syncerior fœcundus euadit, & solo cum altero metallo coitu, congressuq;

Fernelius.

aurum

aurum gignit. Hunc ſpiritum Elixir vocant Arabes, quem velim potiùs, quàm Socratis genium.

His ſatis, ſuperq; probatum puto, naturæ viribus poſſe ex cæteris metallis aurum conflari, quare haud infideles cenſendi erunt Chymici, ſed ſufflones, & bonorum decoctores, pauci enim ingenij acumine naturæ arcana peruadunt.

Atq; hæc pro tempore tibi ſint ſatis. Rogo interim, vt pergas, & tuum excolas, perficiaſq; ingenium bono gymnade. Vale. Prid. Kal. Ianu. M D C XXIV.

Inuitus audiui, non inueniri Alites Monticolas, quas iam dudum Amicis voueram, ſi ſtudio inueniri poſſunt, quam primum ad me per Puerum tranſmittas.

F I N I S.

Errata		*sic corrigito*
pag. 2.	περι ταγθεγιον	περι παρθενιων
pag. 11.	Descipere	Desipere
pag. 13.	formidalis	formidabilis
pag. 16.	Auxilo	Auxilio
pag. 17.	Reuara	Reuera
pag. 27.	Rifcendens	Discedens
pag. 30.	Trnsmittit	Transmittit
pag. 36.	ęfficax	efficax
pag. 45.	Ingluuieut	Ingluuieue
pag. 53.	passionem	passionum
pag. 75.	eorum	earum
pag. 78.	catharrus	catarrhus
pag. 79.	saccun	siccum
pag. 80.	decoloret	decolorat
pag. 89.	bollierit	bullierit
pag. 90.	in præsentiam	in præsentiarum
	proprietates	proprietatem.